

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Праваслаўным хрысціянам Беларусі

Дарагія суайчыннікі!

Сардэчна віншую вас з Ражджавом Хрыстовым.

Больш за два тысячагоддзі гэтая вялікая ўрачыстасць прыносіць нам светлую радасць і надзею, вучыць кіравацца маральнымі заветамі, праяўляць любоў да бліжняга і тварыць добрыя справы.

У ражджэсцвенскія дні мы нанова адкрываем простую ісціну: там, дзе няма згоды, даверу і ўзаемнай падтрымкі, — там не будзе ні шчасця, ні паўнаты быцця. І калі мы хочам змяніць жыццё да лепшага, то перш за ўсё павінны захоўваць духоўную магутнасць і згуртаванасць нашага народа, выхоўваць моладзь на аснове традыцыйных каштоўнасцей і ідэалаў беларусаў. Толькі адзінства зробіць нас моцнымі, свабоднымі, здольнымі пераўтварыць свет, стане асновай для новых здзяйсненняў.

Няхай цяпло дабрадатынага свята Ражджавы Хрыстовага пастаянна сагравае вашы сем'і, дапамагае быць больш беражлівымі адно да аднаго. Няхай надыходзячы год парадзе новымі дасягненнямі, прынясе ў кожны дом утульнасць, дастатак і ўзаемаразуменне.

Ад усёй душы жадаю вам моцнага здароўя, добрага настрою і поспехаў у працы на карысць любімай Беларусі.

7 студзеня 2011 года
Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Сёння ў Вялікай зале Палаца Рэспублікі адбудзецца ўрачыстае ўручэнне прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» і спецыяльных прэміяў Кіраўніка дзяржавы дзеячам культуры і мастацтва.

РАДАСЦЬ!

Пра лаўрэатаў чытайце
на стар. 2, 4 — 7.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 4

Аб прысуджэнні прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” 2010 года

Разгледзеўшы прадстаўленні Міністэрства культуры і савета фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, узгодненыя з кіраўніцтвам Беларускай праваслаўнай царквы, п а с т а н а ў л я ю:

1. За актыўную дзейнасць у гуманітарнай галіне, што садзейнічае захаванню і прымнажэнню нацыянальнага культурнага здабытку, выхаванню ў моладзі любові да Айчыны, умацаванню духоўных каштоўнасцей і мастацка-маральных традыцый, ідэй чалавечасці, дабрачыннасці і міласэрнасці, прысудзіць прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” 2010 года:

архіепіскапу Полацкаму і Пльбоцкаму Феадосію (Більчанку Паўлу Захаравічу), кіраўніку мясцовага рэлігійнага аб’яднання “Полацкая епархія Беларускай праваслаўнай царквы”, — за актыўную духоўна-асветную дзейнасць, значны ўклад у захаванне міжканфесійнага міру і нацыянальнай згоды;

бацькам-выхавальнікам дзіцячага дома сямейнага тыпу аддзела адукацыі адміністрацыі Першамайскага раёна г. Бабруйска Магілёўскай вобласці Сянцовым Тамары Аркадзьеўне і Уладзіславу Анатольевічу — за шматгадовую плённую працу па выхаванні дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў;

ігуменні Еўдакіі (Ляўшук Любові Пятроўне), настацельніцы рэлігійнай арганізацыі “Спаса-Ефрасіннеўскі жаночы манастыр у г. Полацку Полацкай епархія Беларускай праваслаўнай царквы”, — за значны асабісты ўклад у духоўнае адраджэнне Беларусі, выдавецкую, духоўна-асветную дзейнасць, плённую працу па захаванні гісторыка-культурнай спадчыны;

калектыву ўстановы “Гомельскі абласны дзіцячы цэнтр медыцынскай рэабілітацыі “Жывіца” — за плённую дзейнасць па развіцці сістэмы медыцынскай рэабілітацыі дзяцей Гомельскай вобласці і ўкараненні сучасных тэхналогій, якія даюць магчымасць адаптаваць хворых дзяцей і дзяцей-інвалідаў у грамадстве і сацыяльным асяроддзі;

творчаму калектыву рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” — за стварэнне кнігі “Зямля сілы. Белавежская пушча”, “Радзівылі. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзя”.

2. Міністэрству культуры ажыццявіць выплату прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” 2010 года са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

3. Вызваліць сумы прэміі, атрыманых у адпаведнасці з гэтым Указам, ад абкладання падаходным падаткам з фізічных асоб.

4. Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.ЛУКАШЭНКА.
4 студзеня 2011 г.
г. Мінск.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 5

Аб прысуджэнні спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2010 года

Разгледзеўшы прадстаўленні Міністэрства культуры і савета фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, п а с т а н а ў л я ю:

1. За выдатныя дасягненні ў галіне выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага, музычнага мастацтва, народнай і аматарскай мастацкай творчасці, музейнай і бібліятэчнай справы, навучання і выхавання творчай моладзі, якія атрымалі грамадскае прызнанне, прысудзіць спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2010 года:

абрадаваму калектыву “Цары” Семежаўскага цэнтра культуры і вольнага часу аддзела культуры Капыльскага райвыканкама Мінскай вобласці — за вялікую работу па вывучэнні, адраджэнні і захаванні народных традыцый;

Заслужанаму аматарскаму калектыву Рэспублікі Беларусь — ансамблю Беларускай песні “Церніца” мінскага Палаца культуры і спорту чыгуначнікаў транспартнага рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Мінскае аддзяленне Беларускай чыгункі” — за значны творчы дасягненні, актыўную канцэртную дзейнасць;

Заслужанаму аматарскаму калектыву Рэспублікі Беларусь — цырку “Юнацтва” Палаца культуры адкрытага акцыянернага таварыства “Нафтан” г. Наваполацка — за высокі мастацкі ўзровень цыркавых праграм, актыўны ўдзел у культурным жыцці рэспублікі;

калектыву аркестра народных інструментаў імя народнага артыста Беларусі Іванова Л.Л. установы культуры “Магілёўская абласная філармонія” — за значны творчы дасягненні, папулярнасцю Беларускага музычнага мастацтва;

калектыву Ганцавіцкага раённага дома рамёстваў Брэсцкай вобласці — за адраджэнне і захаванне народных рамёстваў, далучэнне да традыцыйнай культуры моладзі;

калектыву ўстановы “Гомельскі абласны музей ваеннай славы” — за значны дасягненні ў галіне музейнай справы, вялікую работу па патрыятычным выхаванні падрастаючага пакалення;

Сумараву Васілю Фёдаравічу, мастаку-жывапісцу, члену грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”, — за серыі карцін з цыклаў “Горад майго дзяцінства” і “Зямля маёй маці”;

Уласавай Таццяне Савельеўне, дырэктару Гомельскай гарадской цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, — за ўкараненне інавацыйных форм работы па распаўсюджванні краязнаўчых ведаў сярод насельніцтва;

Яфрэмову Аляксандру Васільевічу, кінарэжысёру-пастаноўшчыку вышэйшай катэгорыі студыі ігравых фільмаў рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, заслужанаму дзеячу мастацтваў Рэспублікі Беларусь, — за стварэнне шматсерыйных тэлевізійных фільмаў ваенна-патрыятычнай тэматыкі “Снайпер. Зброя помсты”, “Замах”.

2. Міністэрству культуры ажыццявіць выплату спецыяльных прэміяў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2010 года са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

3. Вызваліць сумы прэміі, атрыманых у адпаведнасці з гэтым Указам, ад абкладання падаходным падаткам з фізічных асоб.

4. Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.ЛУКАШЭНКА.
4 студзеня 2011 г.
г. Мінск.

Час Культуры:

Пачатак студзеня — гэта той час, калі адбываецца “зверка гадзіннікаў”, якія фіксуюць і адлічваюць, вобразна кажучы, нашы крокі між мінулым і будучым. “Час Культуры” ў агульным кантэксце здзяйсненняў краіны мае сваю стваральную хаду. Дык што ж найбольш адметнае ўвайшло ў тыя будзённыя і святочныя трыста шэсць дзясят пяць дзён 2010-га? Што рыхтуе ў культурнай прасторы нам год 2011-ы? Пра гэта карэспандэнт “К” папрасіў распавесці міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла ЛАТУШКВ.

— Словам, Павел Паўлавіч, стрэлкі нашага ўмоўнага гадзінніка пакуль яшчэ знаходзяцца ў 2010-м. А пераход на “новы час” скарэктуюць, калі ласка, праз тое, што дазваляе сказаць: год быў...

— ...Адметным. І адметнасць 2010-га — адначасова працяг рэалізацыі тых сістэмных падыходаў з боку дзяржавы, што накіраваны на далейшую падтрымку і развіццё нашай нацыянальнай культуры. Культуры, якой мы маем права ганарыцца, культуры, якая мае багатую спадчыну і даволі цікавае сённяшняе. Наша культура мае глыбокія еўрапейскія карані, а адметнасць беларускай еўрапейскасці — менавіта ў яе беларускасці.

Рэалізуючы міжнародныя фестывалі, што ўжо сталі традыцыйнымі, такія, як “Славянскі базар...”, “Лістапад”, Фестываль Юрыя Башмета, і шмат, шмат іншых праектаў, мы думалі аб тым, як надаць ім новы змест, новы яскравы выгляд праз творчую змястоўнасць і творчую рэалізацыю ўсіх тых, хто ў іх прымае ўдзел. Спадзяюся, што самі гледачы мелі гэтую чудаўную магчымасць даць сваю ўласную ацэнку.

Думаю, што на ўсе новыя праекты і новыя падыходы ў сённяшняй культуры перадусім дае адказ сам глядач. Ці сапраўды прысутнасць такіх зорак, як Эмір Кустуріца, Арнэла Муці, Вахтанг Кікабідзе, Людміла Гурчанка, на “Лістападзе”, новы падыход у арганізацыі кінапраграмы, праца новай дырэкцыі фестывалю — ці сапраўды яны далі свой вынік? Ці запатрабавана самім часам, запатрабавана нашай публікай з’яўленне новых фестывалю — Уладзіміра Співакова і “Покліч Палесся”? Для нас галоўным у нашай працы з’яўляецца менавіта ацэнка гледача. Хацелася б імкнуцца да выкавання Рыхарда Вагнера: “Фестываль — гэта выключная падзея ў выключным месцы”.

— Сёння ўся сфера культуры ўскладае спадзяванні на рэалізацыю сваіх ініцыятыў праз праграму “Культура Беларусі”...

— У 2010-м мы прадоўжылі працу, накіраваную на вырашэнне сістэмных пытанняў далейшага развіцця нашай культуры. З яе варта вылучыць распрацоўку, упершыню дзяржаўнай, праграмы “Культура Беларусі” да 2015 года. Прыняцце ўрадавай праграмы — гэта яшчэ адно сведчанне рэальных ацэнак, рэальнага падыходу дзяржавы да падтрымкі нашай культуры. Спадзяёмся, што ў выніку рэалізацыі гэтай праграмы мы зможам вырашыць шмат праблемных пунктаў, што існуюць на сённяшні дзень у развіцці рэгіянальнай культуры, якая з’яўляецца падмуркам для нашага прафесійнага мастацтва, а таксама ўзняць само прафесійнае мастацтва на новы ўзровень, вывесці на новы этап стварэння. Праграма накіравана на тое, каб у грамадстве культура Беларусі была больш адчувальнай, больш важнай, каб яна ўспрымалася як сапраўды базавы элемент развіцця дзяржавы і грамадства.

Мы працавалі над новымі падыходамі да рэфармавання кінамастацтва, над стварэннем сапраўды канкурэнтнага асяроддзя, што дазволіла б сфарміраваць інстытут кінапрадзюсарства ў нашай краіне, такім чынам атрымаўшы ўзаемазвязь ад укладзеных дзяржавай сродкаў і вынікам, які мы будзем мець у выглядзе ці то дакументальных, ці то мастацкіх, анімацыйных або дзіцячых стужак.

І гэтая праца будзе працягнута. Усе тыя падыходы былі акрэслены пад час нарады па далейшым развіцці кінамастацтва, якая прайшла пад старшынствам Прэзідэнта нашай краіны.

— Культурны імідж Беларусі фарміруецца, у тым ліку, і праз нашых сучасных аўтэнтычных аўтэнтычнаў за мяжой. Цікава, калі выхадцаў з нашай зямлі, што жывуць у

іншых краінах, да культурнага працэсу ў рэспубліцы засведчыла і нядаўняя “гарачая лінія” з вашым удзелам у Інфацэнтры “Культура-інфа”...

— Гэта вельмі важны аспект. Мы звярнулі свой погляд на далейшае развіццё супрацоўніцтва з беларусамі замежжа, якія таксама належаць да нашага Беларускага этнасу, належаць да Беларускага народа. Яны цікавацца тымі праблемамі, якімі жыве Беларусь, тым, як яна рухаецца наперад, і хацелі б таксама ўносіць свой уклад у развіццё нашага грамадства, і ў тым ліку — нашай культуры. У 2010-м годзе ўпершыню адбылося пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа, у якім прынялі ўдзел кіраўнікі беларускіх аб’яднанняў Латвіі, Літвы, Малдовы, Польшчы, Расіі, Украіны і Эстоніі — актыўныя дзеячы 20 грамадскіх арганізацый замежжа. Мы не толькі аказвалі галоўную накіраваную на нашу супрацоўніцтва, але і вызначылі канкрэтную праграму дзеянняў паміж Міністэрствам культуры, іншымі зацікаўленымі ўстановамі і кіраўнікамі вядучых беларускіх суполак. Мы адкрыты да далейшага супрацоўніцтва, запрашаем прадстаўнікоў Беларускай дыяспары з іншых краін прымаць удзел у рабоце Кансультацыйнага савета. Цяпер ідзе праца над праектам дзяржаўнай праграмы “Беларусы ў свеце”, і мы спадзяёмся, што пры падтрымцы Урада здолеем яе прыняць і ў далейшым перавесці наша супрацоўніцтва на сістэмны лад, на сістэмны кірунак.

— У 2010-м прыняты дасупнасці для людзей культурных набыткаў і скарбаў праявіўся яшчэ больш канцэптuallyна...

— Ажыццявіліся новыя яскравыя праекты, сярод якіх варта вылучыць наступны — “Культурная сталіца года”. Ёю стаў Полацк — старажытны беларускі горад, які фактычна быў першай гістарычнай сталіцай на нашых землях. Важна, што праз гэты праект мы звярнулі ўвагу на галоўнае: кожны грамадзянін нашай краіны, незалежна ад таго, пражывае ён у сталіцы ці ў рэгіёне, мае права атрымаць культурныя даброты на такім жа самым узроўні, на якім атрымліваюць іх жыхары Мінска. Думаю, гэты праект выклікаў зацікаўленасць з боку жыхароў Полацка. Пад час яго рэалізацыі горад наведалі ўсе вядучыя нацыянальныя і рэспубліканскага ўзроўню калектывы нашай культуры і мастацтва.

Мы правялі “новы-стары” праект упершыню пасля 85-гадовага перапынку — Рэспубліканскую выставу выяўленчага мастацтва “Зямля пад белымі крыламі”, мэтай якой было прааналізаваць стан нашага выяўленчага мастацтва.

Чым мы можам ганарыцца і што трэба зрабіць для далейшага яго развіцця? І для мастакоў, канешне ж, важным з’яўляўся той факт, што выставу наведаў Прэзідэнт Бела-

Інтэрв'ю ў нумар!

ад Міра — да Нясвіжа

Здабыткі і новыя падыходы да развіцця сферы акрэслівае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка

русі. Спадзяёмся, нам удалася рэалізаваць вельмі цікавы праект музейнага квартала ў цэнтры Мінска на базе Нацыянальнага мастацкага музея. Дарэчы, у выніку дадзенага праекта мы пачалі ўжо працаваць у 2011 годзе над правядзеннем рэспубліканскай выставы манументальнага мастацтва. Варта прагледзець тое, што зроблена за апошнія гады, акрэсліць будучыню яго развіцця.

— **Лістапад мінулага года праходзіў не толькі пад знакам “Лістапада”, але і “пад знакам Караткевіча”...**

— Уладзіміра Караткевіча, 80-годдзя з дня яго нараджэння... Вельмі важны юбілей для культуры нашай краіны. Мы адзначылі яго шэрагам цікавых акцый — як на радзіме славутага пісьменніка, так і ў розных кутках Беларусі. Выдалі кнігу “Дзікае паляванне караля Стаха” на чатырох мовах. Па дамоўленасці прэзідэнтаў Беларусі і Украіны ўжо выкананы і знаходзіцца ў Кіеве помнік Уладзіміру Караткевічу, які плануем адкрыць у 2011 годзе. Думаю, што мы даволі змястоўна адзначылі гэты важны для нашай культуры юбілей.

Нельга не назваць і такія адметнасці года мінулага. У дні, калі мы адзначалі 65-годдзе Вялікай Перамогі, Прэзідэнтам была закладзена першая цэгла ў пабудову музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Распачалася акцыя па зборы сродкаў на аднаўленне Навагрудскага замка, і мы ўдзячныя ўсім тым, хто ўнёс свой рубель у гэтую высакародную справу. Адбылося абнаўленне Беларускага дзяржаўнага цырка, які таксама стаў вельмі цудоўным, прыгожым аб'ектам культуры.

— **І вось, нарэшце, 2011-ы...**

— У студзені мае адбыцца першае пасяджэнне Рэспубліканскага савета па справах культуры і мастацтва, створанага пры Урадзе нашай краіны. Пад час яго разгледзім галоўныя накірункі і прааналізуем тое, што зроблена за апошнія гады ў галіне культуры. І пастараемся акрэсліць падыходы да далейшага развіцця тэатральнага мастацтва, аховы спадчыны, іншых накірункаў нашай сферы.

Чым яшчэ год будзе адметны? Думаю, што тут варта адзначыць пачатак рэалізацыі двух нацыянальных праектаў — Нацыянальнай тэатральнай прэміі нашай краіны і Нацыянальнай музычнай прэміі ў галіне эстраднага мастацтва. Мы спадзяёмся, што гэтыя праекты здолеюць прыцягнуць большую ўвагу да тэатраў, тэатральнага прафесійнага мастацтва, нададуць дадатковы імпульс з боку дзяржавы для далейшага развіцця эстрады.

— **Культура атрымае і шэраг прэферэнцый?**

— Мы працавалі над новай сістэмай падаткаабкладання, і спадзяёмся, што дзякуючы яе рэалізацыі ў будучым нам удалася стварыць новы падыход да прыцягнення прыватных інвестыцый, сродкаў мецэнатаў і прыватнага капіталу ў сферу культуры краіны. Працуем над тым, каб дзяржаўна-прыватнае партнёрства развівалася не толькі ў галіне эканомікі, але,

зразумела, і ў галіне культуры. Спадзяёмся, менавіта гэты падыход дазволіць нам адкрыць новыя гарызонты развіцця нацыянальнай культуры, і дзякуючы гэтаму з'явіцца новыя цікавыя праекты, новыя постаці ў нашай сферы.

Канешне ж, будзем усе разам адзначаць 120-годдзе з дня нараджэння зоркі беларускай паэзіі — Максіма Багдановіча, і да гэтага юбілею прымеркаваны шэраг важных падзей у нашай культуры. А 12 студзеня мы адзначым 70-годдзе з дня нараджэння Песняра зямлі беларускай Уладзіміра Мулявіна. Будзем узмацняць супрацоўніцтва са сродкамі масавай інфармацыі, з тэлеканаламі, радыёстанцыямі, друкаванымі СМІ, каб дзякуючы сумесным праектам звярнуць большую ўвагу на пытанні культуры і мастацтва ў краіне, каб яны даходзілі больш актыўна да больш шырокага кола гледачоў, слухачоў, чытачоў — тых людзей, якія цікавяцца культурай і мастацтвам.

Будзем працаваць над падыходам да развіцця праектнай дзейнасці ў галіне культуры. Гэта фінансаванне ў дадатак да існуючай сістэмы фінансавання з боку дзяржавы — з'яўленні новых цікавых ідэй, новых цікавых праектаў. Мы звернем большую ўвагу на пытанні эстэтычнай адукацыі, на павышэнне ўзроўню адукацыйнага працэсу ў нашых ВНУ: Акадэміі мастацтваў, Акадэміі музыкі, Універсітэце культуры і мастацтваў. Спадзяюся, што пачнём рэалізоўваць падыход па стажыроўках нашых перспектывных студэнтаў у лепшых навучальных установах Еўропы.

У планах 2011-га — праца над праектам праграмы, што была падтрымана Кіраўніком дзяржавы, пад назвай “Замкі Беларусі”, дзякуючы якой мы мяркуем у бліжэйшыя гады аднавіць 21 аб'ект абарончага дойлідства на нашай зямлі. Словы аб гэтай падтрымцы прагучалі ў час адкрыцця ў 2010 годзе Мірскага замка, што перадаць эстафету адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны колішняй рэзідэнцыі Радзівілаў у Нясвіжы. Гэтая падзея стане адной з цэнтральных у надышоўшым 2011 годзе. Нашы помнікі — фундамент мінулага, які акрэслівае ўзровень развіцця нацыі. І наш абавязак — аднавіць іх для сённяшняга і будучага.

— **І напрыканцы нашай размовы ў гэтыя святочныя дні...**

— ...Хацелася б сказаць: за вашу шчырасць, неабякаваць, за тое, што вы робіце для нашай культуры, — дабрабыту, шчасця і здароўя, шануюныя калегі!

Л.К.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Важнейшыя знамянальныя даты ў 2011 годзе:

- 20 гадоў сучаснай Беларускай дзяржаўнасці
- 910 гадоў з дня нараджэння Ефрасінні Полацкай
- 850 гадоў з часу стварэння Крыжа Ефрасінні Полацкай
- 425 гадоў з часу атрымання граматы на Магдэбургскае права Нясвіжа
- 240 гадоў з часу заснавання Слонімскага тэатра Агінскага
- 225 гадоў з пачатку дзейнасці Тэатра Сапегаў у Дзярэчыне
- 120 гадоў з дня нараджэння Максіма Багдановіча
- 100-годдзе адкрыцця Мінскай бібліятэкі імя Л.Талстога
- 90-годдзе заснавання Віленскага беларускага гісторыка-этнаграфічнага музея імя П. Луцкевіча
- 70 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна

У 2011 годзе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь запрашае Вас на:

- XX Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” (ліпень)
- XVIII Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад” (лістапад)
- X Міжнародны Купалаўскія чытанні (верасень)
- Конкурсе “Нацыянальная тэатральная прэмія” (студзень—верасень)
- Конкурсе “Нацыянальная музычная прэмія” (студзень—снежань)
- Дзень беларускага пісьменства (верасень)
- Рэспубліканскую выстаўку манументальнага мастацтва (май—чэрвень)
- Адкрыццё замка ў Нясвіжы

Што здзейснена, што запланавана?

У першыя дні новага, 2011 года рэдакцыя звязалася з начальнікамі ўпраўлення культуры і пацікавілася: якімі падзеямі найперш быў знамянальны мінулы год, што за надзённыя задачы паўсталі перад абласцямі ў годзе бягучым?

Віталіна РУДЗІКАВА, начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама:

— Асноўнай падзеяй мінулага года былі, несумненна, выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Мы зрабілі ўсё магчымае, каб у гэты дзень і напярэдадні яго ў жыхароў сталіцы быў прыўзняты, святочны настрой. Літаральна на ўсіх выбарчых участках выступалі з канцэртамі творчыя калектывы і выканаўцы...

Планаў на гэты год, безумоўна, шмат. Новая пяцігодка — новыя задачы. Адна з іх — увод у эксплуатацыю дзіцячай філармоніі на плошчы Свабоды. Мяркуем правесці якасную рэканструкцыю сталічных тэатраў, што знаходзяцца ў камунальнай уласнасці.

Рыгор БЫСЮК, начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама:

— Многае зроблена па адраджэнні і развіцці сяла. Пад час выязной калегіі Міністэрства культуры, на якой аналізавалася рэалізацыя адпаведнай дзяржпраграмы, удзельнікам быў прадэманстраваны шэраг аграгарадкоў Пружанскага раёна. За мінулыя пяцігодку ўстановы культуры вобласці не толькі змянілі аблічча, але і здолелі стаць цэнтрамі выхавання і духоўнасці...

Адметны быў мінулы год і дасягненнямі ў прафесійным мастацтве. Прайшоў VII Фестываль беларускага кіно. 22 чэрвеня адбылася прэм'ера мастацкай стужкі “Брэсцкая крэпасць”. Як заўсёды, поспех меў тэатральны фестываль “Белая вежа”.

Новы год распачалі, як і заўжды, творчай акцыяй “Студзеньскія музычныя вечары”. Традыцыйная культура, прафесійнае мастацтва будучы, натуральна, развівацца і ў наступным годзе.

Мікалай ПАШЫНСКІ, начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама:

— Цягам мінулага года ўпершыню правялі абласныя дажынкi ў гарадскім пасёлку Расоны. Усе ўстановы культуры райцэнтра былі да гэтай падзеі якасна рэканструаваны. На абнаўленне аднаго толькі Дома культуры выкарыстана 6 мільярдаў рублёў. Расоны змяніліся карэнным чынам...

Велічна і маштабна прайшло ў нас святкаванне 65-годдзя Вялікай Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. “Другі год запар ладзім студзеньскімі днямі акцыю “Чалавек года Віцебшчыны”. Летась гэтае званне атрымалі чатыры работнікі культуры вобласці. Днямі ў Віцебску адбудзецца чарговае такое мерапрыемства. І, натуральна, ужо цяпер рыхтуем да XX, юбілейнага “Славянскага базару ў Віцебску”. Рашэннем аблвыканкама створаны штаб па падрыхтоўцы Міжнароднага фестывалю мастацтваў.

Дзмітрый ЧУМАКОУ, начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама:

— Даволі цяжка вылучыць нейкую найбольш значную леташнюю падзею. Усе яны, на мой погляд, былі важныя, а ўвесь 2010-ы вызначаўся выключнай напружанасцю. Тым

не менш, не магу не згадаць пра завяршэнне рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла. Аб'екты культуры ў аграгарадках Гомельшчыны адпавядаюць на сёння патрабаванням імклівага часу. Сёлетняя задача — далейшая “шліфоўка” гэтых устаноў, а таксама ўдасканальванне форм працы, матэрыяльна-тэхнічнай базы ў іншых сельскіх паселішчах вобласці.

Сярод бліжэйшых перспектыв — і наданне Гомелю статуса Культурнай сталіцы СНД і Культурнай сталіцы-2011 Беларусі. Натуральна, адказнасць — найвялікшая, бо экзамен на прафесійную годнасць тымаць будучы літаральна ўсе тыпы устаноў культуры абласнога цэнтра.

Аляксандр ЛОЙКА, начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама:

— Мінулы год запомніўся шматлікімі маштабнымі мерапрыемствамі, што ладзілі работнікі культуры вобласці. Маю на ўвазе найперш Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2010” у Лідзе і заключныя мерапрыемствы VIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне...

Добра спрацавалі ўсе аддзелы вобласці, але ў першую чаргу хачу адзначыць работнікаў культуры Лідскага, Шучынскага, Смаргонскага раёнаў.

Мяркую, што асноўная мэта бягучага года — навучыцца зарабляць, прыцягваць усе фінансавыя магчымасці для падтрымкі і развіцця нацыянальнай духоўнасці, традыцыйнай культуры, класічнага мастацтва. І тут, натуральна, не абыходзіцца без інавацый і інвестыцый.

Анатоль СІНКАВЕЦ, начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама:

— Важныя падзеі ў 2010-м было шмат, але самая апошняя адбылася 28 снежня, напярэдадні навагодніх святаў: менавіта ў гэты дзень урачыста адкрыўся новы будынак абласнога тэатра лялек. Работы на аб'екце доўжыліся два гады. У выніку з'явіўся новы корпус-прыбудова, дзе ёсць шыкоўная глядзельная зала, вытворчыя цэхі, іншыя дадатковыя памяшканні. Старая зала ператварылася ў тэатральную гасцёўню, дзе можна ладзіць калядныя дзеі...

З генеральных напрамкаў работы ў новым годзе я назваў бы ўтварэнне якасна новых экспазіцый у нашых музейных установах — ад абласных да большасці раённых.

Анатоль АКУШЭВІЧ, начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама:

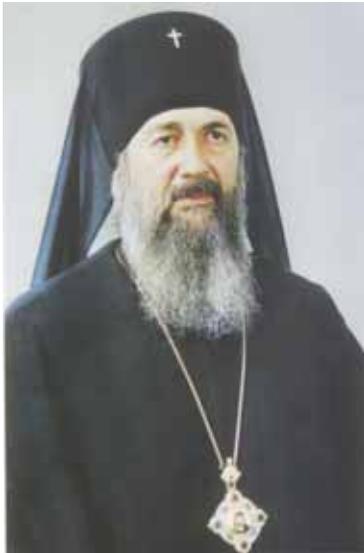
— Завяршылася чарговая пяцігодка. Мы, лічу, сур'ёзна папрацавалі над стварэннем прыстойных умоў для культурнага адпачынку ў сельскай мясцовасці. У Любані адкрылі новую ДШМ з выставачай галерэяй, канцэртнай залай і двума памяшканнямі для харэаграфічных заняткаў. У аграгарадку “Відзеўшчына” здалі СДК, дзе і мэбля новая, і музычныя інструменты ёсць, а падвал пераабсталяваны пад трэнажорную залу... І такіх прыкладаў — безліч. Для аддзелаў культуры набылі сем аўтамабіляў. Карацей, па Дзяржпраграме адраджэння і развіцця сяла запазычанасцей не маем.

З гэтакімі ж тэмамі распачалі і бягучы год. Выведзены сцены пад Палац культуры ў пасёлку Чысць Маладзечанскага раёна. Запланавана будаўніцтва ДК ва Уздзе... У Маладзечне, як вядома, пройдзе сёлета Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынкi”. Залішне казаць, што кожная ўстанова культуры займае да гэтага часу новае аблічча.

Цэнтры духоўнасці і прыстанкі дабрыні

"За духоўнае адраджэнне"

З часоў дзейнасці святой Ефрасіні старадаўні Полацк славіўся сваімі асветніцкімі традыцыямі, якія беражліва захоўваюцца і сёння. Яскравы прыклад гэтаму — духоўна-асветніцкія цэнтры, што плённа працуюць у горадзе на ніве духоўнага адраджэння.

Архіепіскап Полацкі і Глыбоцкі Феадосій.

Адным з тых людзей, якія спрыяюць гэтай надзвычай важнай для грамадства дзейнасці, з'яўляецца архіепіскап Полацкі і Глыбоцкі Феадосій, што ўзначаліў Полацкую епархію Беларускай Праваслаўнай Царквы ў 1997 годзе. Ён уганараваны прэміяй Кіраўніка дзяржавы "За духоўнае адраджэнне".

Дзякуючы яго намаганням Духоўна-асветніцкі цэнтр горада над Палатой пастаянна папаўняецца новай літаратурай, відэаматэрыяламі. Тут быў створаны кабінет для школьных настаўнікаў, дзе кожны можа атрымаць метадычны дапаможнік па гісторыі духоўнай культуры Беларусі, матэрыялы, прысвечаныя барацьбе з наркаманіяй і алкагалізмам.

Неацэнная роля архіепіскапа Полацкага і Глыбоцкага — і ў адраджэнні святыняў нашага краю. Толькі за апошнія некалькі гадоў на тэрыторыі епархіі з'явіліся два жаночыя манастыры.

— У Глыбокім здаўна існаваў Беразвецкі жаночы манастыр, — адзначае Уладыка Феадосій. — Ён славіўся прыгожа аздобленымі храмамі і быў апірышчам духоўнасці ў нашым краі. Але, на жаль, час яго не пашкадаваў... Не так даўно прыйшла ідэя аднавіць прыстанак як фарпост духоўнага жыцця, дабрыні і дабрачыннасці. Першапачаткова там не было ні храма, ні прыдатных для манаскага жыцця будынкаў, але з Божай дапамогай наша

знаходзіўся будынак былой бальніцы, пабудаванай доктарам Станіславам Нарбутам на ўласныя сродкі ў пачатку XX ст. Пасля пераезду бальніцы будынак паступова прыйшоў у заняпад. Дзякуючы падтрымцы мясцовых улад у 2006 годзе ў ім быў створаны яшчэ адзін духоўны цэнтр Віцебшчыны — Свята-Панцеляймоўскі скіт Спаса-Ефрасінеўскага манастыра.

Пры непасрэдным удзеле Полацкай епархіі ў 2009 — 2010 гадах быў праведзены цыкл лекцый і канферэнцый пад агульнай назвай "Забеспячэнне дэмаграфічнай бяспекі — клопат пра лёс будучыні сваёй краіны".

Па словах архіепіскапа Феадосія, вядзецца плённая духоўна-асветніцкая праца ў рэгіёнах. Да прыкладу, летась у Верхнядзвінску пры падтрымцы райвыканкама адбылася маштабная акцыя "Наша маладая сям'я", пад час якой прайшлі гутаркі-семінары з псіхалагамі, святарамі, і, галоўнае, моладзь дзялілася сваімі клопатамі і духоўнымі пошукамі.

К.А.

Свята-Панцеляймоўскі скіт Спаса-Ефрасінеўскага манастыра ў Браславе.

Штогод Полацкі Спаса-Ефрасінеўскі жаночы манастыр наведваюць тысячы турыстычных і паломніцкіх груп. Толькі летась тут пабывала больш за 55 тысяч чалавек.

З экскурсантамі праводзяцца, пры іх жаданні, духоўна-асветніцкія гутаркі, у якіх прымае непасрэдны ўдзел сама ігумення манастыра Еўдакія, якая атрымала прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне".

Натхнёная Полацкам

"За духоўнае адраджэнне"

Дзякуючы намаганням ігуменні ў сакавіку 2009-га аднавіліся богаслужэнні ў Свята-Ефрасінеўскім храме XIX стагоддзя. Ужо цягам некалькіх гадоў у манастыры вядзецца ўнікальная навукова-дадаследчая праца, асноўны накірунак якой — гісторыя Полацкай зямлі, вывучэнне яе старажытных помнікаў і святыняў. Да 100-годдзя перанясення мошчы прападобнай Ефрасіні з Кіева ў Полацк у 2010-м сёстрамі пры ўдзеле ігуменні Еўдакіі быў падрыхтаваны шэраг выданняў, сярод якіх — "Полоцкое радованіе", "Дивен Бог во Святых Своих", створана фотавыстаўка "Незабыўныя дні". Да таго ж, у рамках згаданых святых мерапрыемстваў сёстры манастыра бралі ўдзел у разнастайных навукова-практычных канферэнцыях, сімпозіумах, духоўна-асветніцкіх семінарах.

Але сярод насельніц манастыра пашыраецца не толькі навуковая дзейнасць. У прыватнасці, па блашавенні ігуменні Еўдакіі, у дні царкоўных святаў некаторыя сёстры наведваюць бальніцы і іншыя сацыяльныя ўстановы Полацка. Пры гэтым, манастыр аказвае пасильную матэрыяльную дапамогу тым, каму яна надзвычай патрабуецца.

Пры Спаса-Ефрасінеўскім манастыры, шмат у чым дзякуючы клопатам ігуменні, створаны бібліятэка, трапезная і гасцініцы для паломнікаў. І, як можа пераканацца кожны, хто прыедзе ў манастыр з адкрытым сэрцам, матуш-

ка-ігумення імкнецца ўдзяліць увагу ўсім, хто звяртаецца да яе па параду.

Праводзіцца ў Полацкім Спаса-Ефрасінеўскім манастыры і асветніцкая праца з дзецьмі і моладдзю. Цягам ужо дзевятнаццаці гадоў дзейнічае надзельная школа, якую наведваюць людзі рознага ўзросту. Сярод дысцыплін, што там выкладаюцца, нельга не адзначыць асновы мастацтва іканапісу і харавых спеваў, урокі царкоўна-славянскай мовы і Закону Божага. Сёння, як адзначылі ў манастыры, у надзельнай школе навучаюцца 150 дзяцей.

А для студэнтаў навучальных устаноў Полацка, навукоўцаў адкрыты фонды манастырской бібліятэкі, якія фарміруюцца з 1991 года. На сённяшні дзень гэты ўнікальны кніжны збор налічвае больш за 17 тысяч экзэмпляраў літаратуры, у тым ліку рарытэтных выданняў разнастайнай тэматыкі.

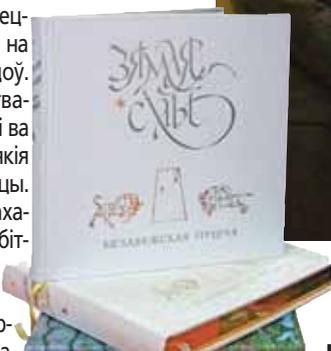
К.А.

На здымку: ігумення Еўдакія.

У чым моц "Зямлі сілы..."

На сцэну Палаца Рэспублікі ў ліку тых, хто ўганараваны дзяржавай прэміяй "За духоўнае адраджэнне", падымуцца прадстаўнікі творчага калектыву рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя" імя Петруся Броўкі".

Планы выдавецтва ўжо раслісаны на бліжэйшыя 15 гадоў. "Нам хочацца стварыць энцыклапедыю ва ўсіх галінах ведаў, якія існуюць у рэспубліцы. Таксама марым ахапіць творчасць выбітных дзеячаў айчынай культуры. Прынамсі, выйшаў персанальны энцыклапедычны даведнік "Янка Купала". Сёлет Беларусь святкуе ўгодкі Максіма Багдановіча, чья творчасць таксама вымагае з'яўлення падобнага выдання. Планаем глыбінны шматтомнік на беларускай мове "Беларуская энцыклапедыя", — падзялілася планами загадчык рэдакцыі навуковага і літаратурнага кантролю "Беларускай энцыклапедыі" Ларыса ЯЗЫКОВІЧ.

Творчы калектыў выдавецтва, узнагароджаны прэміяй Прэзідэнта Беларусі "За духоўнае адраджэнне": Вольга Бажэнава, Ларыса Языковіч, Таццяна Жукоўская, Таццяна Бялова, Кацярына Чарапок, Ганна Малей, Юрый Бажэнаў, Усевалад Свентахоўскі.

У 2010 годзе распачаты маштабны праект: рыхтуецца ўсеабадымная энцыклапедыя "Культура Беларусі". Першапачаткова ў яе складзе было запланавана шэсць кніг, але аб'ём інфармацыі ўжо вымагае дзесяцітомніка. Ён ахопіць часавую прастору ад старажытнасці да сучаснасці. У

энцыклапедыю ўвойдуць тэарэтычныя артыкулы па культуры і мастацтве, матэрыялы, прысвечаныя прафесійным і лепшым аматарскім калектывам, звесткі пра ўнікальныя абрады, нацыянальную міфалогію, фестывальны рух краіны, выбітныя творчыя праекты...

Фота Юрыя ІВАНОВА

— Адным з самых тытулаваных выданняў "Беларускай энцыклапедыі" мінулага года стала кніга-фотальбом "Зямля сілы. Белавежская

"За духоўнае адраджэнне"

пушча". Яна атрымала Гран-пры на XXIII Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, стала пераможцай Нацыянальнага конкурсу "Залаты фаліант" у намінацыі "Зямля мая". У чым формула поспеху?

— Унікальнасць гэтай кнігі-фотальбома ў тым, што ўпершыню пад адной вокладкай сабраны вялікая коль-

касць самага рознага матэрыялу аб Пушчы. Асноўную частку выдання складаюць непаўторныя фотаздымкі нашых вядучых фатографу, якія адлюстроўваюць багацце яе расліннага і жывёльнага свету. Але аб заповедным лесе з моманту з'яўлення на яго тэрыторыі першых людзей і да сучаснасці можна даведацца адразу ў некалькіх тэматычных аспектах. На 600 старонках — адпаведна гадам усталёўвання заповеднага рэжыму ў Пушчы — навукоўцы распавялі аб гісторыі, флоры і фаўне прыроднага помніка. Побач размешчаны артыкулы пра архітэктару, якая захавалася на дадзенай тэрыторыі, аб фарміраванні і развіцці турызму ў наш час. Дадаткова мы апублікавалі рарытэчныя карты розных стагоддзяў з каментарыямі сучасных навукоўцаў.

Усё гэта суправаджаецца ўрыўкамі з твораў айчынай літаратуры, якія непасрэдна датычацца Белавежы, а таксама рэпрадукцыямі мастацкіх палотнаў. Брэндам выдання сталі вытрымкі з "Песні пра зубра", якія прапісаў вядомы беларускі каліграф Павел Семчанка.

— Майстэрства беларускіх энцыклапедыстаў высока шануецца замежнымі калегамі...

— Міжнародныя стасункі перыядычна ператвараюцца ў вялікія сумесныя праекты. Прынамсі, разам з літоўскімі калегамі намі падрыхтавана энцыклапедыя па старонках нашай агульнай гісторыі часоў Вялікага Княства Літоўскага. У планах на далейшую перспектыву — падобныя праекты з Літвой і Украінай.

Настасся ПАНКРАТАВА

Што змяняе характар?

Лаўрэаты прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” — бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу, бабруйчане Тамара Аркадзьеўна і Уладзіслаў Анатольевіч Сянцовы.

малуюць, займаюцца керамікай. Напачатку іх даводзіцца прымушаць, а пазней — не адарваць ад справы! Усіх, ад 9 да 17 гадоў! Толькі паспявай набываць ніткі, тканіну, фарбы, рамкі ды іншыя матэрыялы...”

Узнікла студыя “Эксперымент” дзякуючы дапамозе бабруйскай мастачкі Алы Кірылавай. Пад яе ўмелым кіраўніцтвам дзеці не толькі ствараюць работы для сябе, дома, але і дэманструюць іх на выстаўках, перамагаюць у конкурсах.

Бабруйская выставачная зала, экспазіцыі ў сталічным ТЮГу, а таксама ў Магілёве, Салігорску, Светлагорску ды іншых беларускіх гарадах — гэта пакуль што толькі пачатак. На міжнародным конкурсе дзіцячага малюнка ў Індыі, міжнародных выстаўках у Азербайджане і Фінляндыі выхаванцы сям’і Сянцовых атрымалі II месца.

Незалежна ад абранай прафесіі кожны малады чалавек, які выйшаў з гэтай незвычайнай сям’і, захаввае набытыя ўменні на ўсё жыццё і, магчыма, перадаць сваім дзецям. У гэтым перакананы Тамара Аркадзьеўна і Уладзіслаў Анатольевіч.

С.Ю.

На здымку: сям’я Сянцовых на занятках “Эксперыменту”.

“За духоўнае адраджэнне”

На кожным занятку народнай студыі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Эксперымент”, якія ўжо цягам 12 гадоў праводзяцца ў дзіцячым доме сям’і Сянцовых, выхаванцы ствараюць нешта новае. Менавіта такім чынам можна зацікавіць, прывабіць да творчасці прыёмных дзяцей, якія часам маюць складаны характар. 28 малых і падлеткаў выхоўваліся ў гэтым доме, 8 дзетак жывуць там сёння, і ўсе яны займаліся дэкаратыўна-прыкладным мастацтвам. Па словах Тамары Аркадзьеўны, гэтая справа вельмі дапамагла ў выхаванні прыёмных дзяцей.

“Творчасць абавязкова ўплывае на характар, — упэўнена яна. — Гэтыя заняткі быццам лекавыя для дзяцей: проста ўважліва пераканваешся, як выраўноўваецца іх псіхіка. Усе яны захопліваюцца гэтым цікавым працэсам: вышываюць, вяжуць, ствараюць батык,

“І гэта ўсё — мае дзеці!”

— Ужо сам факт узнагароджання мяне спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва вельмі натхніў, — кажа заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Васіль СУМАРАЎ.

— Гэта не толькі высокая ацэнка маёй педагогічнай і творчай дзейнасці, але і маральны стымул для будучыні — будучыні для той моладзі, каму трэба будаваць новую Беларусь, у тым ліку дзякуючы мастацка-эстэтычнаму фарміраванню іх душ, — працягвае майстар. — Яшчэ скажу, што для мастака любое прызнанне яго штодзённай творчасці — прыемнае. Асабліва мне

прыемна, што наша дзяржава не забываецца на нацыянальную культуру, прызнаючы яе адным з прыярытэтных кірункаў сваёй палітыкі.

Я — жывапісец. Шмат чаго стварыў за паўстагоддзя творчага жыцця ў розных жанрах. Адна з апошніх маіх работ — “На зямлі бацькоў” — сёння ўпрыгожвае нашу ўнікальную Нацыянальную бібліятэку. А самую апошнюю карціну — “Мой дом” (чацвёрты варыянт) гледачы бачылі роўна год таму — на выстаўцы “Настаўнік і вучні” ў Нацыянальным мастацкім музеі, якая з’явілася падзеяй знакавай для мяне, ды і, думаю, для краіны ў цэлым.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

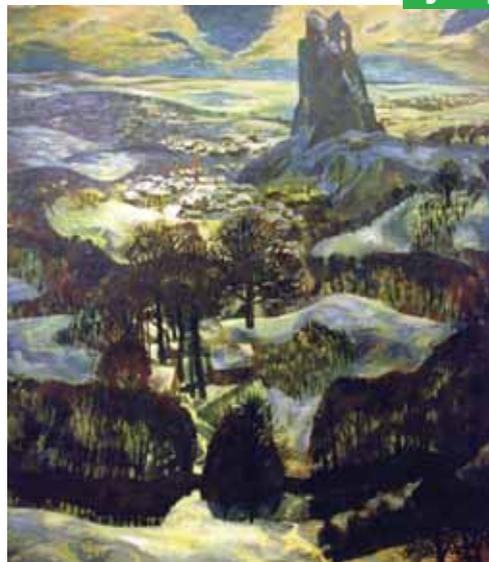
Васіль Сумараў.

І, што не менш важна, “дзеці” кардынальна змянілі і мае жыццё, бо я намагаўся даць ім у студыі тое, што не маглі ім даць ні бацькі, ні школа.

На выстаўцы “Настаўнік і вучні” (праект, які распрацоўваў з любоўю і верай) я прадставіў 60 сваіх твораў (экспазіцыя была прымеркавана да майго 70-годдзя) і шмат работ маіх вучняў у розных жанрах і відах мастацтва. Ну, зразумела, паказаў і ўжо згаданы чацвёрты варыянт “Майго дома” (першыя тры — у музеях Мінска, Магілёва, Ташкента). Гэтая работа з’яўляецца быццам бы сплавам ўсёй маёй творчасці. Гэта — мая памяць пра дзяцінства, пра час, у якім я жыў, пра маіх бацькоў і аднагодкаў...

Я ўжо даўно не кірую студыяй, але і сёння не страчваю сувязі з дзіцячай творчасцю і з задавальненнем удзельнічаю ў працы розных журы дзіцячых і юнацкіх выставак, бо дзяцей я люблю, люблю і буду любіць, пакуль жыю. Так што спецыяльная прэмія належыць не толькі асабіста мне, але і маім дзецям...

Б.К.

В.Сумараў. “На зямлі бацькоў”.

Пад светачам Крыжа Ефрасінні

Вядомы кінарэжысёр Аляксандр ЯФРЭМАЎ уганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва. Наш карэспандэнт пацікавіўся ў Аляксандра Васільевіча, якімі ўражаннямі поўняцца для яго гэтыя святочныя дні.

— Мінулы год запомніўся вельмі сур’ёзнай працай над васьмісерыйнай тэлевізійнай карцінай “Немец”, падзеі якой разгортваюцца пад час Вялікай Айчыннай вайны, — распавёў рэжысёр. — Сімвалічна, што здымалі мы яе ў год, калі адзначалася 850-годдзе Святой Ефрасінні Полацкай. Ды і сюжэт стужкі непасрэдна звязаны з гісторыяй

гэтай святыні. Лічу, што фільм атрымаўся. Ён насычаны падзеямі і цікавымі акцёрскімі работамі.

Самі здымкі запомніліся неверагоднай спэкай, якой адзначылася мінулае лета і ў якую давялося працаваць. Наогул, лёгка нашай здымачнай групе, улічваючы сур’ёзнасць матэрыялу, не было. Дзякаваць богу, усё задуманае ўрэчаіснілася. Беларускі і замежны глядач зможа ацаніць нашу карціну, постпрадакшнам якой мы і будзем займацца да сакавіка бягучага года.

Такім чынам, 2011-ы, спадзяюся, пройдзе ў працы. Бо менавіта праца — наша галоўнае багацце, самае важнае пасля сям’і і здароўя. Пра канкрэтныя планы казаць не буду, але пэўныя “задзелы” на будучыню ёсць. Думаю, гэта будзе новая тэлевізійная стужка.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

А.Яфрэмаў са студэнтамі БДАМ.

“Церніцы” сведчыць і тое, што пры ансамблі дзейнічае пастаянная аркестравая група: самадзейныя артысты граюць на ліры, дудзе, цымбалах, жалейцы, скрыпцы, барабане...

“Церніца” — своеасаблівае творчае лабараторыя па захаванні і развіцці беларускай песні, база для павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў аматарскіх калектываў народнай песні. Так што семінары, адкрытыя заняткі, метадычная дапамога — з’ява для “Церніцы” цалкам шараговая.

Надзвычай актыўная ў ансамблі і канцэртная дзейнасць. За год калектыву даў 76 выступленняў. “Церніца” — удзельніца Фэстывалю беларускай песні ў Беластоку, урачыстых мерапрыемстваў, прымеркаваных да 600-годдзя бітвы пад Грунвальдам. Са значных лятніх падзей — і ўдзел калектыву ў Рэспубліканскім конкурсе маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”. “Церніца” тады стала лаўрэатам II ступені ў намінацыі “Народныя спевы”.

А.С.

На здымку: ансамбль “Церніца”.

Самы вялікі стымул

Лаўрэатам прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” стаў і Гомельскі абласны дзіцячы цэнтр медыцынскай рэабілітацыі “Жывіца”.

Дапамагае “Жывіца” і дзеці-інвалідам. За два гады тут атрымалі лячэнне больш за 1200 такіх пацыентаў. Як сведчыць статыстыка, колькасць дзяцей-інвалідаў у вобласці памяншаецца, а эфектыўнасць аднаўлення функцый арганізма ва ўсіх хворых складае прыкладна 97 — 99%.

У чым сакрэт такой паспяховай працы? Як тлумачыць дырэктар, паміж пацыентам і персаналам Цэнтра заўсёды існуе эмацыйная сувязь “вочы ў вочы”. Для ажыццяўлення любой працэдурі неабходны псіхалагічны кантакт, давер: толькі ў такім выпадку дзіця дазволіць займацца сабой. І калі хоць адзін супрацоўнік будзе чэрства, ён можа нашкодзіць усяму працэсу лячэння і рэабілітацыі. Таму самае складанае тут — гэта падбор кадраў.

“Бывае, што сэрца заходзіцца ад болю за лёс асобнага дзіцяці. Але калі бачыш, як змяняюцца дэфекты яго цела дзякуючы нашай зладжанай працы, становіцца лягчэй. Усім калегам ды спецыялістам іншых складаных прафесій хацелася б пажадаць пазбегнуць сіндрому эмацыйнага выгарання на працы і мець моцнае здароўе”.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

На здымках: Людміла Торцава; будынак “Жывіцы”.

“За духоўнае адраджэнне”

Дырэктар Цэнтра Людміла Торцава распавядае, што ўвесь калектыв, які налічвае больш за 300 чалавек, уяўляе з сябе адну дружную каманду: гэта псіхолагі, лагапеды, урачы іншых спецыялізацый, педагогі, метадысты ды іншыя. У “Жывіцы” праходзяць лячэнне і рэабілітацыю дзеці ва ўзросце ад 6 месяцаў да 18 гадоў.

“Самым вялікім стымулам для нас з’яўляецца любоў да дзяцей, жаданне ім дапамагчы, — адзначае Людміла Торцава. — Але мы імкнемся не толькі вылечыць ці палегчыць складаную хваробу, але і напоўніць суправаджаць дзіця, дапамагаць яму адаптавацца ў жыцці, каб яно атрымала незалежнасць, самастойнасць. Наш калектыв прыкладае ўсе намаганні, каб пацыенты не пачувалі сябе абмежаванымі сярод іншых, каб магчыма іх пашыраліся”.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Мода на... “Церніцу”

Ансамбль беларускай песні “Церніца” быў створаны пры мінскім Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў у 1984-м. Калектыв атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта Беларусі дзеячам культуры і мастацтва.

Калектыв з 2002-га мае статус Заслужанага аматарскага. Кіруюць “Церніцай” высокапрафесійны майстры — Галіна і Іосіф Несцярковічы.

У складзе ансамбля — навучэнцы, студэнты і моладзь. У яго рэпертуары — беларускія песні, танцы, абрады, вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі. Пра нязменна высокі творчы ўзровень

Васьмёра нежанатых, і кожны — “цар”!

У кастрычніку 2009 года абрад “Калядныя цары” рашэннем сакратарыята чацвёртай сесіі Міжрадавага камітэта па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны быў уключаны ў Спіс тэрміновай аховы аддзела нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO. Абрадавы калектыў “Цары”, ўганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва, дзейнічае пры Семежаўскім цэнтры культуры і вольнага часу.

Як кажа “К” начальнік аддзела культуры Капыльскага райвыканкама Наталля Царкова, ініцыятарамі адраджэння “Цароў” і прыцягнення да іх сусветнай увагі сталі Семежаўскі сельсавет, мясцовыя жыхары,

упраўленне культуры Мінскага аблвыканкама і аддзел культуры Капыльскага райвыканкама.

Кіраўнік абрадавага калектыву — дырэктар Семежаўскай клубнай установы Таццяна Шаура. Яна — мясцовая, працуе тут пасля заканчэння Інстытута культуры аж з 1985 года.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Абрад “Калядныя цары” ладзіцца ў вёсцы штогод на Шчодры вечар — 13 студзеня. Сярод васьмі калядоўшыкаў — маладыя, высокія, нежанатыя хлопцы-прыгажуні, словам — “цары”. Дарэчы, сярод іх няма ніводнага штатнага культработніка. Гэта ў асноўным — студэнты і рабочыя мясцовага СВК. Апрача хлопцаў у каляднай дзеі бяруць удзел Гарманіст, Дзед ды Баба, Мехаюша... Залішне казаць, што “Цары” ў сучасным выкананні захоўваюць

выхаваўчую, сацыялізуючую, эстэтычную, камунікатыўную функцыю, а таксама з’яўляюцца пераканаўчым узорам ашчаднага стаўлення да святочнай абрадавай традыцыі.

Па словах Наталлі Царковай, цягам мінулага года было прадоўжана далейшае вывучэнне абраду, а ў працэсе ягонай пераемнасці пастаянна ўцягваюцца ўсё новыя людзі.

А.С.

**На здымку: капыльскія “Цары”.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Цырк Ікараў

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва — Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь цырк “Юнацтва” Палаца культуры адкрытага акцыянернага таварыства “Нафтан” горада Наваполацка.

Рэжысёр цыркавай студыі “Юнацтва” Людміла Арлова вельмі шчаслівая, што праца яе і юных артыстаў адзначае на такім высокім узроўні: “Думаецца, і мы робім унёсак у духоўную чысціню і прыгажосць дзяцей, прывіваем

полацкім цырку з дня яго заснавання, быў шмат разоў вельмі высока адзначаны знаўцамі такога мастацтва.

Займаюцца ў дзюк падрыхтоўчых групах каля трыццаці чалавек, столькі ж налічвае больш моцны канцэртны састаў. Узрост артыстаў — ад 4 да 40 гадоў. Ёсць і даволі незвычайныя ўдзельнікі — маладыя маці. Яны займаліся ў студыі ў дзяцінстве, нарадзілі дзяцей, але з цыркам развітацца не хочуць і трымаюць сябе ў форме. Людміла Арлова адзначае, што 25 чалавек за 40 гадоў існавання цырка звязалі свой лёс з гэтым мастацтвам. Яны пачыналі тут, пасля атрымлівалі спецыяльную адукацыю і вопыт за мяжой, а потым — вярталіся ў Беларусь, каб выступаць прафесійна.

ім устаноўку — не баяцца складанасцей. Яны пераадоўваюць свае няўменні і становяцца сапраўднымі артыстамі ды добрымі людзьмі”.

Візітоўкай “Юнацтва” стаў нумар “Ікарыўскія гульні”, у якім адны артысты жангліруюць нагамі, узнікаючы на іх іншых удзельнікаў. Гэта — рэдкі, вельмі няпросты жанр, і, па вызначэнні журы Міжнароднага фестывалю цыркавага мастацтва “Paradalle” ў ліпені 2010 года, дзе студыя была прызнана лепшым цыркавым калектывам у Еўропе ён ужо амаль не сустракаецца. Да таго ж, жангліруюць у “Юнацтве” не дарослыя мужчыны, а самыя моцныя... дзючынкі! Гэты каронны нумар, які існуе ў нава-

“Кожнае дзіця, якое займаецца ў нас, марыць стаць цыркавым артыстам! — кажа рэжысёр. — Некаторым усё даецца лёгка, і яны страчаюць цікавасць праз некалькі гадоў. А застаюцца толькі тыя, у каго спачатку нешта не атрымліваецца. Яны цяперліва і настойліва трэніруюцца, пераадоўваюць усе перашкоды, вырабляюць свой характар і пасля становяцца таленавітымі артыстамі. Бацькі, праўда, не раіць многім атрымліваць такую прафесію: надта ж кароткі час працы ў гэтым мастацтве — каля 20 гадоў. А я прапаноўваю ім вучыцца нейкай іншай справе і паралельна займацца цыркам”.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

На здымку: знакамітыя “Ікары”.

Упершыню!

Аб адметных падзеях года мінулага і планах на 2011-ы “К” папрасіла распавесці дырэктара Гомельскага абласнога музея ваеннай славы Паўла ЖДАНОВІЧА. Калектыў музейнай установы — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

— 2010 год адметны для нашай установы ў першую чаргу ўвядзеннем новага аб’екта: у нас адкрыўся Музей крывіналістыкі, прысвечаны барацьбе са злочыннасцю на тэрыторыі Гомельскай вобласці з 1917-га па 2000 год. Сабрана больш за 700 экспанатаў: дакументы, фотаздымкі, зброя, абмундзіраванне... Сёння ўтвараюцца сцвярджаем: падобнай установы ў Беларусі няма.

Летась сумесна з айчыннымі і расійскімі архівамі музей выдаў два зборнікі. Першы — “Гомельская вобласць у першыя месяцы Вялікай Айчыннай вайны” — сабраў 147 дакументаў, што падрабязна ўзнаўляюць карціну першых дзён вайны на Гомельшчыне. Другі — “Гомельшчына партызанская. Пачатак. Чэрвень

1941 г. — май 1942 г.” — распавядае пра пачатковы этап развіцця партызанскага руху. Асноўная частка дакументаў публікуецца ўпершыню.

Не магу не адзначыць леташнюю выстаўку “Айчынная вайна 1812 года”, зладжаную нашай установай сумесна з Кобрынскім ваенна-гістарычным музеем. У 2010-м наш музей таксама актыўна ішоў “у народ”: акцыя “Дні музея ў школе” стала традыцыйным культурным мерапрыемствам.

Што да міжнароднага супрацоўніцтва, дык летась мы прымалі дэлегацыю з музея шатландскага Абердзіна — горада-пабраціма Гомеля. Вынікам гэтага візіту стане адкрыццё выстаўкі “Гомель. Беларускі горад у агні”, якое му-

сіць адбыцца ў Абердзіне ўжо ў лютым бягучага года. Умацоўваем і даўнія сувязі з іншым нашым партнёрам — Музеям супраціўлення французскага горада Клермон-Феран. Плёнам нашага супрацоўніцтва мусіць стаць выстаўка, прысвечаная партызанам-падпольшчыкам, якая запланавана на 2011-ы ў Клермон-Феране...

Бягучы год будзе для нас адказны ў першую чаргу адзначэннем 70-й гадавіны з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны...

Д.А.

На здымку: Гомельскі абласны музей ваеннай славы.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Ручнік ведаў Коласа

У 1996 годзе на пасаду кіраўніка аддзела культуры Ганцавіцкага райвыканкама прыйшла Ірына Марцінкевіч. Прыйшла з цвёрдым намерам: стварыць у аддзелаўскай структуры ўстанову новага тыпу — раённы Дом рамёстваў. І сапраўды, ужо праз год у Ганцавічах распачаў дзейнасць РДР.

Калектыў Ганцавіцкага РДР — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Дырэктарам новай установы стала Марыя Муха — рэжысёр па адукацыі, майстрыха-рамесніца па пакліканні. Яе любоў да ткацтва — ад маці і бабулі. Дый увагу ўсе сваякі, па словах Марыі Іванаўны, займаліся спрадвек вышыўкай ды карункамі. Так што традыцыя рамесніцтва ў гэтай сям’і — доўгая, як той вясельны ручнік.

Неўзабаве Марыю Муха прымаюць у шэрагі Беларускага саюза майстроў на-

роднай творчасці. Поруч з ёй у ДOME рамёстваў працуюць ткачыня Ніна Казак, вышывальшчыцы Яўгенія Станкевіч і Вольга Паніна. У гуртках РДР займаецца некалькі дзясяткаў дзяцей, а ў клуб “Багач”, што адкрываецца пры ДOME рамёстваў, уваходзіць ледзь не трыццаць майстроў з усёй Ганцаўшчыны.

У выніку ўзаемаўзапрацоўніцтва і сумесных экспедыцый калекцыя РДР уключае сёння больш за 300 узораў старадаўняга ткацтва, вышыўкі, мастацкай апрацоўкі дрэва. Традыцыйных ручнікоў у зборы — пад 60. Адзін з унікаль-

ных, якому больш за сто гадоў, — з вёскі Люсіна, дзе пэўны час жыў і працаваў настаўнікам Якуб Колас...

Сённяшнія ганцавіцкія ручнікі, створаныя пад дахам РДР, не менш цікавыя і самабытныя, чым іхнія “родзічы” векавай даўніны. Значыць, традыцый няма скону, значыць, жывіць яна творчую думку сённяшніх рамеснікаў Ганцаўшчыны, што здзіўляюць сваімі вырабамі і суайчыннікаў, і замежнікаў.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

На здымку: калектыў Ганцавіцкага РДР.

І Музей аўтографу

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Таццяна Уласава скончыла бібліятэчны факультэт сталічнага Інстытута культуры ў 1980-м. Цяпер яна — дырэктар Гомельскай гарадской цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы.

Таццяна Уласава адзначана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Адным з галоўных пунктаў дзейнасці бібліятэкараў, як пераканана Таццяна Савельеўна, з’яўляецца краязнаўства. І кніга тут — бы кампас, які беспамылкова паказвае дарогу да ўласнай душы, што неўпрыкмет пераконвае: радзіма — гэта не толькі мілы сэрцу ландшафт, а і гісторыя, якую пішуць штодня людзі. Вось іх “піярам” і займаюцца бібліятэкары ды чытачы абласнога цэнтра. Дарэчы, апошніх — ледзь не 20 тысяч.

З праспекта Леніна (былая вуліца Замкавая) цэнтральная бібліятэка пераехала ў адрамантаваны гістарычны будынак па вуліцы Савецкай. Але брэнда-

вая Літаратурна-мастацкая гасцёўня “Сустрэчы на Замкавай” працягвае дзейнічаць і па новым адрасе. Тут збіраюцца паэты, мастакі, майстры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Чарговы брэнд ГЦБ — выставачная краязнаўчая зала. Яшчэ адзін з поспехаў рэалізаваны праект Таццяны Уласавай — штогадовы выпуск краязнаўчага альманаха “Гомель: людзі, падзеі, факты”, дзе ў храналагічным парадку “акумулююцца” звесткі аб культурных, спартыўных, эканамічна-вытворчых падзеях, а таксама аб выбітных асобах абласнога цэнтра.

А наперадзе — рэалізацыя чарговага праекта. Таццяна Савельеўна збіраецца адкрыць у Цэнтральнай бібліятэцы... Музей рэдкага аўтографу. У сённяшняй бібліятэчнай калекцыі такіх аўтографуў ужо шмат. Прыналежыць яны пісьменнікам, мастакам, палітыкам, героям Вялікай Айчыннай вайны. Пра кожнага рыхтуецца бібліяграфічная даведка. Справа — за экспазіцыяй.

А.С.

На здымку: Таццяна Уласава.

**Спецыяльная прэмія
Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь дзеячам
культуры і мастацтва**

Аркестр, што дае крылы

Аркестр народных інструментаў Магілёўскай абласной філармоніі імя Леаніда Іванова, што атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва, вядомы не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

І найперш — у Расіі. Сам склад гэтага калектыву сімвалізуе сяброўства рускага і беларускага народаў. Аснову ансамбля складаюць домры, як гэта прынята ў аркестрах рускіх народных інструментаў, адметнасцю ж з'яўляецца прысутнасць яшчэ і цымбалаў, як у беларускіх народных аркестрах.

Дый прафесійны стаж калектыву, які афіцыйна працуе ў сваім статусе з 1998 года, насамрэч складае амаль паўстагоддзя, калі адлічваць з адпаведнага студэнцкага

аркестра Магілёўскага музычнага вучылішча імя М.А. Рымскага-Корсакава. Тым больш, што заснаваў той вучылішчы калектыв, як пазней і аркестр Магілёўскага педагагічнага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, які непасрэдна перарос у філарманічны, усё той жа Леанід Іванов. Захавальнікам пераемнасці гэтых калектываў выступае і цяперашні мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор аркестра Мікалай Алданаў. Студэнтам ён граў у вучылішчым аркестры Іванова,

працягваў стасункі са сваім настаўнікам і надалей, калі трапіў па размеркаванні ў Брэст і больш за чвэрць стагоддзя ўзначальваў аркестр народных інструментаў тамтэйшага музычнага каледжа.

— Сённяшнія творчыя здабыткі аркестра Магілёўскай філармоніі, — распавядае Мікалай Алданаў, — гэта, найперш, плён шматгадовай працы Леаніда Іванова.

Сярод самых адметных леташніх падзей аркестра — удзел у акцыі "Беларусь — гэта мы!", цыкл канцэртаў да 15-годдзя спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, сумесныя праекты са Школай званароў Мінскага епархіяльнага ўпраўлення, у духоўна-асветніцкіх праграмах "Сям'я — аднасць — Айчына", "Духоўная скарбніца", што праводзіліся з блашавення Філарэта. Фурор выклікалі гастрольныя туры аркестра з выбітнымі музыкантамі: заслужаным дзеячам мастацтваў Расіі Яўгенам Дзярбенкам і першым балалаечнікам свету, прафесарам Андрэем Гарбачовым. Выступаў аркестр і ў Ліпецку, на Днях славянскага пісьменства і культуры.

— Ніколі не забуду, — кажа М.Алданаў, — фразу простаі бабулі, кінутую пасля канцэрта на Саборнай плошчы ў Хоцімску: "Сыночак, мне 88 гадоў. А я адстаяла спачатку службу, потым ваш канцэрт — і як на крылах лячу дадому!" Паверце, пасля такіх слоў хочацца працаваць яшчэ болей! Тым больш, што і планаў у нас хапае.

Н.Б.

На здымку: аркестр народных інструментаў Магілёўскай абласной філармоніі.

Вернісаж лаўрэатаў

Выстаўка дасягненняў сёлетніх лаўрэатаў прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" і спецыяльных прэмій Кіраўніка дзяржавы дзеячам культуры і мастацтва працуе ў Палацы Рэспублікі.

таксама выканае свае лепшыя творы.

Будуць выстаўлены карціны Васіля Сумарава з цыклаў "Горад майго дзяцінства" і "Зямля маёй маці", што мастак напісаў цягам апошняга года. Наведвальнікі пабачаць работы народнай студыі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва "Эксперымент", якая створана ў дзіцячым доме сямейнага тыпу ў Бабруйску. Сям'я Тамары і Уладзіслава Сянцовых цяпер выхоўвае восем непаўналетніх дзяцей, што з задавальненнем займаюцца творчасцю. Маляўнічыя ручнікі ад майстрых ганцавіцкага раённага дома рамёстваў Брэсцкай вобласці таксама прывабляць гледачоў: гэта яркія рэчы, за якія лаўрэаты атрымалі свае прэміі.

Акрамя гэтага, кожнаму лаўрэату — удзельніку выстаўкі будзе прысвечаны стэнд з біяграфіяй, здымкамі, што ілюструюць яго работу, якую часам складана прадэманстраваць у сценах фэа Палаца Рэспублікі. Аптымістычныя моманты лячэння і адаптацыі хворых дзяцей зафіксаваў фатограф у Гомельскім абласным дзіцячым цэнтры медыцынскай рэабілітацыі "Жывіца". Адлюстравана ў здымках і дзейнасць ігуменні Еўдакіі Спаса-Ефрасіннеўскага жаночага манастыра ў Полацку Полацкай епархіі Беларускай Праваслаўнай Царквы, дзякуючы якой аднавіліся богаслужэнні ў манастырскім Свята-Ефрасіннеўскім храме ў сакавіку 2009 года.

"На гэтай выстаўцы галоўны акцэнт робіцца на тым, што ў любой, нават няпростай, працы ў людзей заўсёды прысутнічае аптымізм. Уся экспазіцыя прасякнута добрым святочным настроем", — дадала Наталля Шаранговіч.

**На здымках: ідзе адбор экспанатаў для выстаўкі.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Па словах дырэктара Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталлі Шаранговіч, якая кіравала арганізацыяй экспазіцыі, апошняя мае на мэце больш цеснае знаёмства лаўрэатаў прэміі з работамі адно аднаго. "Выстаўка праходзіць ужо другі раз: мінулагадні досвед нам спадабаўся. Назва прэміі не заўсёды можа поўна раскрыць тое, што зрабіў чалавек, а праз экспазіцыю можна даведацца аб тым значна больш".

Калектывы, якія былі адзначаны Прэзідэнтам краіны, прадставяць сваю творчасць гасцям пад час вернісажу. Абрадавы калектыв "Цары" Семежаўскага цэнтры культуры і вольнага часу аддзела культуры Капыльскага райвыканкама Мінскай вобласці паўстане перад публікай ва ўсёй сваёй непаўторнасці і пакажа абрад "Калядныя цары". Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь — ансамбль беларускай песні "Церніца"

Віншваем!*

Паважаныя сябры і калегі!

Прыміце нашы сардэчныя віншаванні са светлымі святамі — Нараджэннем Хрыстовым і Новым годам!

Няхай вашы надзеі і ўдзел, накіраваныя на захаванне стабільнасці і прагрэсу ў роднай Айчыне, абавязкова рэалізуюцца, няхай моцнымі і шчаслівымі будуць вашы сем'і, і ніхто не зведае горычы страт і адзіноцтва, няхай радасцю свецяцца вочы дзяцей і старых.

Дабрабыту, здароўя вам, вашым родным і блізкім!

Старшыня ЦК

**Беларускага прафсаюза работнікаў культуры
Наталля АУДЗЕЕВА**

Аб'ява*

Дворец Рэспублікі

**приглашает на постоянную работу директора
Президентского оркестра Республики Беларусь.**

Требования: высшее образование (специальность "культурология (менеджмент)"), стаж работы на руководящих должностях (желательно в творческих коллективах), уверенный ПК-пользователь, ответственность, коммуникабельность, исполнительность.

Зарплата от 2,5 млн. бел. руб.

Для резюме: e-mail — yaq@palace.by, факс: 229-91-84. Дополнительная информация — по телефону: 229-91-09.

Аб'ява*

**7 февраля 2011 г.
состоится Внеочередное
общее собрание акционеров
ОАО "Проектреставрация",
расположенного по адресу:
г.Минск, пр-т Партизанский, 31.**

Собрание пройдет по адресу: г. Минск, пр-т Партизанский, 31, каб. 106, первый этаж.

Повестка дня общего собрания:

1. Исключение из состава наблюдательного совета Корнеенковой Татьяны Михайловны.
2. Избрание члена наблюдательного совета.
3. Исключение из состава ревизионной комиссии Савицкой Татьяны Анатольевны.
4. Избрание членов ревизионной комиссии.
5. Внесение изменений в Устав Общества.

Срок начала приёма предложений по кандидатуре представителя государства в наблюдательный совет с 10 января 2011 года, и окончания приёма предложений по кандидатуре представителя государства в наблюдательный совет 31 января 2011 года.

Срок начала приёма предложений по выдвижению кандидатуры в члены ревизионной комиссии с 10 января 2011 года и окончания приёма предложений по кандидатуре члена ревизионной комиссии 31 января 2011 года.

С материалами, подготовленными к собранию, можно ознакомиться по адресу: г. Минск, пр-т Партизанский, 31, каб. 205 до 4 февраля 2011 года.

Регистрация участников собрания — с 14.00 до 14.45 по месту проведения собрания.

Начало работы собрания — 7 февраля 2011 г. в 15.00.

Список акционеров для участия в собрании будет составлен по состоянию реестра на 4 февраля 2011 года.

Для регистрации при себе иметь следующие документы: акционеру Общества — паспорт, представителю акционера — паспорт и доверенность!

**Рэклама на старонках
газеты "Культура":
эфектыўна і прэстыжна!
Тэл.: (017) 334-57-41,
286-07-97.**

Канец мінулага года адзначыўся на “Беларусьфільме” шэрагам навінак ігравога кіно. З трох завершаных пад новы год стужак дзве — шматсерыйныя тэлевізійныя карціны, а адна прызначана для дзіцячай аўдыторыі. Разнастайнасць жанраў новых айчынных фільмаў дазваляе сцвярджаць: на Нацыянальнай студыі здымаюць, як кажуць, на любы густ. Паказальна, што айчынныя кінематографісты не спрабуюць здымаць “чысты” тэлевізійны прадукт кшталту сіткамаў ды “тэленавэл” на сотні серый, — нават у работах для малога экрану “Беларусьфільм” аддае перавагу якасці.

Ці “пралічыш” поспех “Рыжыка”?

І ўсяго сузор’я зімовых прэм’ер “Беларусьфільма”

Тэлевізійныя стужкі, прэзентаваныя напрыканцы года, — якасны кінематографічны прадукт, які мае поўнае права прэтэндаваць на статус мастацкага кіно. Бадай, самай заўважнай работай, выпушчанай “Беларусьфільмам” за апошнія месяцы, стала васьмісерыйная карціна Аляксандра Яфрэмава па сцэнарыі Глеба Шпрыгава “Немец”. Вядома, што прыгодніцкі жанр дэтэктыва вельмі дастпадобы аўдыторыі рознага ўзросту. “Немец” — менавіта

такое кіно, прыклад запатрабаванага глядачом мейнстрыму.

Стужка Аляксандра Яфрэмава — прадукт забаўляльны, але з вялікім камерцыйным патэнцыялам, што вельмі актуальна на сённяшні дзень для нашай кінастудыі. Востры дэтэктыўны сюжэт, заснаваны на гістарычным матэрыяле, — сусветная тэндэнцыя, таму “Немец” можна лічыць сучаснай пастаноўкай ужо хаця б на гэтай падставе.

Досвед апошніх гадоў падказвае, што менавіта такія пра-

екты маюць самыя вялікія шанцы на камерцыйны і глядацкі поспех. Гэта пацвярджаецца цікава, якую працягваюць да такога кінафармату тэлевізійныя каналы. Як спадзяюцца на аўтары стужкі, “Немец” пабачыць свет на адным з расійскіх тэлевізійных каналаў 9 мая бягучага года, а беларуская прэм’ера можа адбыцца яшчэ раней.

На гэты год запланавана і прэм’ера чатырохсерыйнай тэлевізійнай меладрамы Рэнаты

Грыцковай “Ціхі цэнтр”, аб здымках якой “К” пісала мінулымі летам. Са здымкамі гэтай стужкі на Нацыянальную кінастудыю прыйшла сучасная белетрыстыка: карціна знятая па рамане журналісткі і пісьменніцы Тамары Лісіцкай. Гэта значыць, вытворцы карціны займаюць патэнцыйную аўдыторыю, што з чытацкай мае ўсе шанцы перайсці ў глядацкую. Сюжэт “Ціхага цэнтра” нельга лічыць арыгінальным, але гэта якраз той выпадак, калі галоўным становіцца

сам кінапрадукт. Рэжысёр Рэната Грыцкова вядомая менавіта як майстра псіхалагічнага кіно. І “Ціхі цэнтр” пабудаваны на сутыкненні розных характараў, псіхалагічных адценнях ігры выканаўцаў.

Яшчэ адной навінкай “Беларусьфільма” стала дзіцячая стужка “Рыжык”, прычым навінкай не толькі па часе, але і ў тэхналагічным плане. Новая стужка Алены Туравай, як і яе папярэдняя работа “Навагоднія прыгоды ў ліпені”, створана з прыцягненнем самых новых камп’ютарных тэхналогій і прызначана для сямейнага прагляду. Яна надзвычай насычана падзеямі, персанажамі, словам, адрасуецца менавіта сучасніку, глядачу, “узгадаванаму” на відэагульнях.

Між тым, новыя стужкі нельга лічыць абсалютна нязвыклым для нацыянальнага кіно прадуктам. Па сутнасці, яны працягваюць жанры, якія ўзніклі на беларускім экране дзесяцігоддзямі. Іншая справа, што яны

пераходзяць у XXI стагоддзе ў іншым вымярэнні — больш прыземленым, спрощаным, што не можа не насяраджаваць.

Фільмы “Ціхі цэнтр”, “Немец” і “Рыжык” аб’ядноўвае некалькі момантаў: гэта творы забаўляльныя, максімальна набліжаныя да запатрабаванай сучаснага кінарынку, хоць “пралічанасць” іх не выклікае адмаўлення, наадварот, яе можна толькі вітаць. Сучасны кінапрацэс патрабуе ад творцаў камерцыйнай запатрабаванасці — менавіта гэты аспект працы “Беларусьфільма” доўгі час выклікаў нараканні. Цяпер у студыі ёсць неаблігі шанцы выправіць становішча, прынамсі, вышэйгадаваныя стужкі маюць для гэтага ўсе перадумовы, што з’яўляецца самым пазітыўным вынікам мінулага года для айчыннага кінапрацэсу.

СА.

На здымках: кадры з фільмаў “Рыжык”, “Ціхі цэнтр” і “Немец”.

Беларуская кінадакументалістыка — самая рухомая частка нацыянальнага кінамастацтва. Да таго ж, самая па-мастацку насычаная: айчынныя дакументалісты па-ранейшаму прапануюць не стандартызаваныя попытам медыя-рынку тэлевізійныя “прадукты”, а — самастойную творчасць, чым выклікаюць вялікую цікавасць. Узровень мастацкага бачання розных рэжысёраў “Летапісу” ды “Белвідэацэнтра” розны: ад апісальных нарысаў журналісцкага кшталту да глыбокіх, насычаных кантэкстам твораў з вялікай колькасцю інтэрпрэтацый. Да апошніх можна аднесці стужку Віктара Асюка “Андрэй”, якая працягвае шэраг удалых работ гэтага рэжысёра.

Створаная ва ўлюбёным дакументалістамі жанры партрэта, карціна грунтуецца на постаці беларускага мастака Андрэя Бялова. Віктар Асюк пазбягае стандартнага біяграфічнага апісання “нарадзіўся, вучыўся”, да якога звычайна звяртаецца большасць ягоных калег. Стужка нясе куды больш інфармацыі, чым гэта могуць зрабіць некалькі радкоў “асабістай справы”. За дваццаць хвілін рэжысёр паспявае раскрыць унутраны свет майстра ды неспадзявана для глядача расказаць аб самой сутнасці мастацкай творчасці. Асоба канкрэтнага чалавека становіцца для рэжысёра матэрыялам, на якім ён выказвае, у тым ліку свае, філасофскія погляды.

За адсутнасцю глыбокіх мастацкіх твораў у сучасным ігравым кінематографіе менавіта дакументалістыка становіцца полем, дзе мае месца аўтарскае самавыяўленне. “Андрэй” — менавіта аўтарскае выказванне, трапнае і лаканічнае, што выглядае яшчэ больш каштоўным у часы дамінавання папулярнай культуры. Мастак Андрэй Бялоў уяўляецца ў дадзеным кантэксте абагуленым вобразам творчай асобы, не аб-

авязкова прафесійнага мастака, а звычайнага чалавека, які жыве, найперш, духоўным жыццём, насычаным і складаным. Абставіны яго існавання чытаюцца выключна сімвалічна, у гэтым сэнсе стужка Віктара Асюка роднасная кінематографу Андрэя Таркоўскага, у якога кожны кадр будаваўся на сімвалізме.

Такім чынам, Віктар Асюк прапануе глядачу карціну свету, якую можна параўнаць са знакамітай алегорыяй старажытнагрэчаскага філосафа Платона: наша ўяўленне аб наваколлі нагадвае меркаванне чалавека, які сядзіць у пачоры і бачыць толькі адбітак светлавой плыні на сцяне. У ліку свае, філасофскія погляды: “Андрэй” ёсць адпаведны кадр: падвал, у якім размешчана майстэрня мастака, яркі прамень сонца праз пыльную цемуру прарываецца ў святло чалавека...

Для самога Віктара Асюка стужка ў гэтым сэнсе з’яўляецца этапнай, бо ў ёй рэжысёр канчаткова адмаўляецца ад усялякага налёту публіцыстыкі. Гэтым чынам, “Андрэй” куды бліжэйшы “Колу”, “Мы жывём на краі”, “Вальсу”, чым іншым работам рэжысёра. Асюк адмаўляецца таксама ад

“Саткаць” ... сюррэалізм

усялякіх прыкмет пэўнага часу — герой карціны з такім жа поспехам можа жыць напрыканцы 1980-х, адкуль — аўдыяцытаты са стужак Андрэя Таркоўскага і фрагмент ягонага інтэрв’ю. Відаць, знаны рэжысёр з’яўляецца духоўным арыенцірам для героя, як і некалькі іншых твораў, газетныя выразкі з партрэтамі якіх упрыгожваюць сцены сціплай майстэрні.

Зноўку, насуперак традыцыі “творчых партрэтаў” у кіно, неспрэчна работы мастака Бялова з’яўляюцца ў кадры далёка не на першай хвіліне стужкі. Дзіўны сюррэалізм творцы паспелі ацаніць не толькі ў нашай краіне, але яго палотны выглядаюць абсалютна натуральнымі ў той атмасферы, якую стварае рэжысёр з дапамогай аператарскай працы Анатоля Казазаева і складанага, асацыятыўнага мантажнага шэрагу. Выява ў “Андрэй” саткана з розных спалучэнняў святла і ценю, люс-

тэркавых адбіткаў, сярод якіх раптам узнікаюць палотны Андрэя Бялова — дзіўнае спалучэнне сюр- і гіперрэалізму, адбітак мастакоўскай падсвядомасці. Тое, што нязграбна падвал-майстэрня — толькі платонаўская турма-пячора для душы мастака, мы здагадваемся, калі раптам бліжэй да фіналу бачым аматарскія здымкі зусім іншага Андрэя Бялова: не ціхага, сканцэнтраванага на творчым роздуме, а летам, на прыродзе, — вольнага ва ўсіх сэнсах чалавека.

І ў гэтай стужцы Віктар Асюк надае вялікую ўвагу гукавому шэрагу. Для дваццаціхвіліннай стужкі ён надзвычай складаны: “Жарсці па Матфеі” Баха — асноўны рэфрэн “Ахвярапрынашэння” Таркоўска-

га — спалучаюцца з фрагментамі інтэрв’ю з самім вялікім рэжысёрам. Асноўная думка той гутаркі: “Для чаго існуе мастацтва?”. У рабоце Віктара Асюка няма дакладнага адказу на гэтае пытанне — мастацтва ў “Андрэй” выглядае ці то як спосаб знайсці выйсце з метафізічнай “пачоры” зямнога існавання чалавека, ці то як цяжкая ноша, крыж, што даводзіцца несці адоранай асобе праз усё жыццё.

“Андрэй” — партрэт непарадны, якім, зрэшты, з’яўляецца творчы працэс у любога мастака. Твор мастацтва часцяком нараджаецца сярод пылу і бруду майстэрні, з складаных жыццёвых абставін і творчых ваганняў самога аўтара. Паказваюць канкрэтнага мастака і яго працоўнае месца, рэжысёр здолеў метафарычна выказацца не толькі наконт вытокаў ды сутнасці творчага працэсу, але і стварыць алегорыю самога жыцця. Такім чынам, Віктар Асюк пацвердзіў сваё месца рэжысёра-філосафа ў беларускім кіно, рэжысёра, найбольш дасканалы ў мастацкім ды інтэлектуальным аспекце сваёй прафесіі. Даводзіцца толькі павіншаваць творцу і студыю “Летапіс”, дзе ён працуе, з новай удалай работай, якая годна прадстаўляе наш дакументальны кінематограф.

Антон СІДАРЭНКА

На здымках: кадры з фільма “Андрэй”.

Міністэрства культуры выказвае спачуванне родным і блізім Вячаслава Васільевіча ШЭНЬКО, які заўчасна пайшоў з жыцця. Ён шмат гадоў працаваў у сферы культуры на адказных пасадах: у розны час узначальваў у працэсе кінавідамастацтва Міністэрства культуры, Дзяржаўны рэгістр кінавідафільмаў і кінавідапраграм, Нацыянальную кінастудыю “Беларусьфільм”. Вячаславу Васільевічу былі ўласцівы актыўная грамадзянская пазіцыя, добрасумленнасць і этанакіраванасць у працы, прынцыповасць і патрабавальнасць да сябе, душэўнае стаўленне да людзей. Светлая памяць аб добрым, сціплым і працалюбівым чалавеку заўсёды захавецца ў сэрцах блізкіх людзей.

Вяртанне Берасцейскай Стралы

Л.Валасюк. "Тэрыторыя скразнякоў".

1000-годдзю Брэста прысвяціў сваю юбілейную экспазіцыю ў выставачнай зале абласнога цэнтра вядомы мастак з горада над Бугам Леанід Валасюк.

Да гэтай падзеі творца рыхтаваўся вельмі сур'ёзна: 25 жывапісных карцін і 38 акварэлей прапанаваў ён аматарам выяўленчага мастацтва. Цікава, што спецыяльна для дадзенай выстаўкі Леанід напісаў новы цыкл акварэлей "Берасцейскі карнавал": 12 вясёлкавых твораў, на якіх адлюстраваны маладыя жанчыны і дзяўчаты (адны — у народных строях, другія — у сучасным адзенні), аб'ядноўвае яскравае захапленне жыццём, малодосцю. Творчасць мастака зазьяла новымі гранямі таленту, а разам з тым ён працягваў і сваю гадоўную тэму — гісторыі горада над Бугам, роднай Беларусі, вяртання да гістарычнай памяці продкаў... Нездарма ж і выстаўку назваў "Вяртанне Берасцейскай Стралы" — той стралы, якая знаходзіцца сёння на гістарычным гербе Брэста.

пры заканчэнні архітэктурнага факультэта Брэсцкага інжынерна-будаўнічага інстытута называўся "Рэканструкцыя цэнтральнай — гістарычнай — часткі Пінска". Пазней мастак стварыў серыю твораў па гісторыі Брэста, вобласці і ўсёй Беларусі для брэсцкага ЦУМа. А яго жывапісныя палотны "Вяртанне Берасцейскай Стралы" і "Тры сонцы Вялікага Княства Літоўскага", апошнія з якіх прысвечана 600-годдзю перамогі пад Грунвальдам, наскрозь прасякнуты подыхам мінуўшчыны. Прыцягваў увагу і яшчэ адзін, таксама гістарычны, цыкл акварэлей "Граеўскія матывы" (Граеўка — адзін з найстаражытных раёнаў Брэста).

Вяртанне да вытокаў, да малой Радзімы, да краю, дзе мастак нарадзіўся, яскрава адчуваецца і ў серыі жывапісных твораў "Жыўлюся роднаю зямлёю" ("Стары хлеў", "Дом маленства", "Восень на загіменні", "Гумно..."). Знаходкамі творцы можна назваць такія яго карціны, як "Старое дрэва", "Тэрыторыя скразнякоў", "Партрэт паэта-пчаляра Міколы Папекі", "Аўтапартрэт з вясёлкай на плячы"...

Вячаслаў БУРДЫКА
Брэст

Л.Валасюк. "Вяртанне Берасцейскай стралы".

Плюс-мінус і Еўропа

М.Баразна. З серыі "Старыя рэчы". Так называецца арыгінальны выставачны праект (фатаграфія, фатаграфіка) вядомых беларускіх мастацтвазнаўцаў Міхаіла Баразны і Кацярыны Кенісберг, якія ставяць за мэту даследаваць мастацкую прастору Еўропы не толькі ў геаграфічных, але і ў ментальных межах.

Вось што раскажваюць аўтары пра свой праект: "У фотатворах можна пабачыць як хранікальна-дакументальную здымку, так і пастановачныя кадры, як фатаграфіку, так і ра-

боты, якія нагадваюць кніжную вёрстку. Фотаздымка ў розных краінах аб'яднана іранічнымі, часам парадасальнымі, сумяшчэннямі. Шматлікія фундаментальныя паняцці еўрапейскай культуры даўно перавандравалі на вулічныя і дарожныя ўказальнікі, назвы магазінаў, сталі звыклымі, хаця іншы назіральнік бачыць у гэтым мастацкі вобраз. Еўропа — там, дзе еўрапейцы, таму па ўсім свеце раскідана мноства міні-Еўроп. Такіх Еўроп еўрапейцаў усё ж значна больш, чым геаграфічных цэнтраў Еўропы, якія з кожным годам размнажаюцца ў незразумелай прагрэсіі. У кожнага еўрапейца, як мінімум, — свой асабісты цэнтр Еўропы: ці то беларуская вёска Амерыка, ці то самы сапраўдны французскі Парыж.

Даследчы праект "Еўропа плюс-мінус" доўжыцца амаль дзесяць гадоў і ўключае дзённікавыя запісы, замалёўкі, тэксты і саму фотаздымку. Мастацтва ў сучасным свеце — гэта, перш за ўсё, даследчая дзейнасць. Мастацтва існуе для таго, каб служыць працэсу спазнання. Адна з задач нашага праекта — у вядомым знайсці нечаканае і невядомае".

К.Кенісберг. З серыі "Еўропа плюс-мінус".

А.Марыкс. Аўтапартрэт.

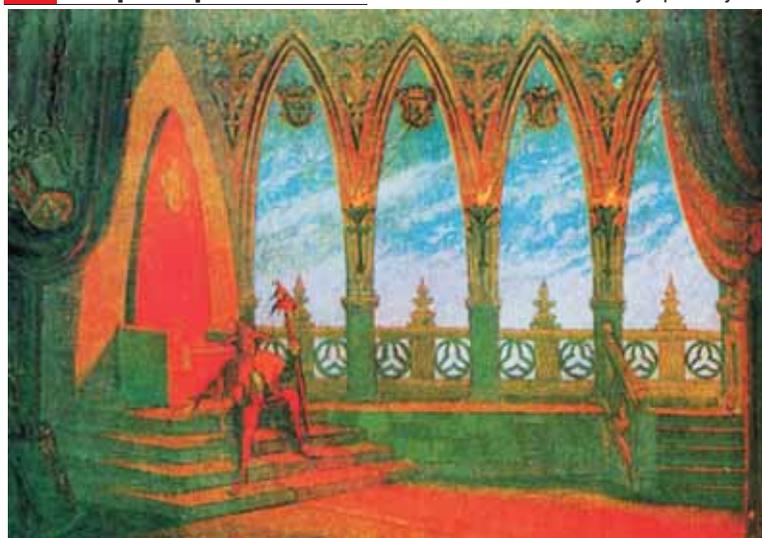
У Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі адкрылася выстаўка, прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння народнага мастака БССР, аднаго з заснавальнікаў айчыннай прафесійнай сцэнаграфіі, жывапісца і графіка Аскара Марыкса.

Непадуладны часу

Сярод твораў дэкарацыйнага мастацтва прадстаўлены эскізы да спектакляў "Машэка", "Кастусь Каліноўскі", "Каваль-ваявода", "Салавей", "Дзядзька Ваня", "Мешчанін у дварах", усе — з фондаў музея.

Перад вернісажам адбыўся вечар памяці мастака. У ім прынялі ўдзел вядомыя дзеячы культуры. Усе яны добра ведалі майстра або вучыліся ў яго, калі ён настаўнічаў у 1950-я — напачатку 1960-х гадоў у Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце.

Выступоўцы — дырэктар музея З.Кучар, мастакі М.Апіёк, І.Бархаткоў, Т.Паражняк, мастацтвазнаўца Б.Крэпак, дачка творцы Л.Марыкс, выдавец Л.Анцух і іншыя — падзяліліся сваімі жывымі ўспамінамі пра вядатага мастака-інтэлектуала і проста шчырага, добрага чалавека. Быў прадстаўле-

А.Марыкс. Эскіз дэкарацыі да спектакля "Каваль-ваявода".

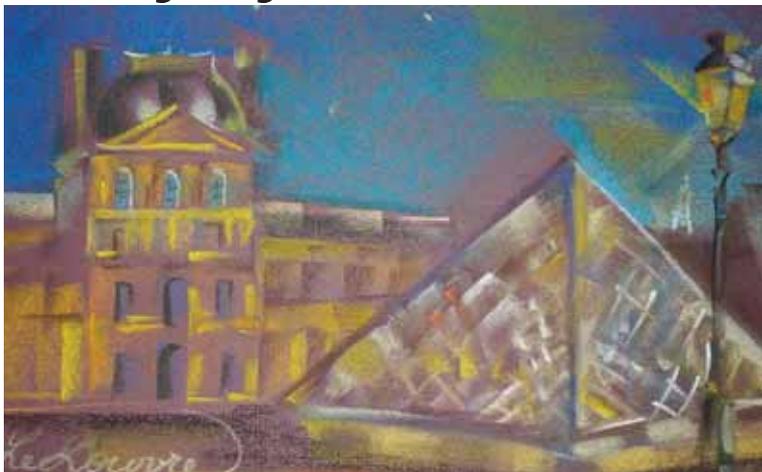
Экспазіцыя "Творца, непадуладны часу" ўключае не толькі ўласна творы тэатральнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, але і матэрыялы з асабістай калекцыі дачкі мастака Любові Марыкс: рукапісы, фотаздымкі, малюнкi, асабістыя рэчы Аскара Пятровіча.

ны макет ілюстраванага альбома пра жыццё і творчасць А.П. Марыкса (у 2011 годзе ён мае пабачыць свет). Таксама ў гонар мастака адбыўся невялічкі канцэрт фартэп'янавай музыкі ў выкананні прафесара Акадэміі музыкі Б.Бергера.

Наш. кар.

Пад гэтай назвай у Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка твораў беларускай мастачкі Ірыны Котавай.

Шпацыр па ўяўным

І.Котава. "Луўр".

Экспазіцыя прадстаўляе частку мастацкага праекта аўтара "Уяўны Парыж", ажыццёленага пры ўдзеле Пасольства Рэспублікі Беларусь у Французскай Рэспубліцы і Пасольства Францыі ў нашай краіне, а таксама Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускага саюза мастакоў.

Парыжскія пейзажы мастачкі ўвасабляюць мімалётныя моманты з жыцця горада, якім, паводле вызначэння і характару яго зменлівасці,

ужо ніколі больш не дадзена паўтарыцца. Менавіта гэта дазваляе Ірыне брацца за сюжэты і тэмы, здавалася б, шматразова выкарыстаныя, дапамагаючы ўбачыць глядачу іх абсалютна пановаму, быццам бы пытаючыся: "Ці бачылі вы той самы палац, сад, храм такім чынам і ў падобным ракурсе?"

У экспазіцыі прадстаўлена больш за 50 твораў мастачкі, выкананых, у асноўным, у тэхніцы пастэлі.

У календары “К” на 2011 год мы згадалі не тыя помнікі спадчыны, якія выпадае лічыць страчанымі, а нацыянальныя набыткі, якія магчыма і неабходна аднавіць. Неаспрэчная ўвага дзяржавы да адраджэння гісторыка-культурных каштоўнасцей. Аднак толькі ўнесеныя ў Дзяржаўны спіс — каля пяці тысяч, і сярод іх ёсць такія архітэктурныя аб’екты, у адносінах да якіх практычны чалавек адразу задасць разумнае пытанне: “Ці можна нешта зрабіць?”

Некаторыя з гэтых гісторыка-культурных каштоўнасцей у бліжэйшыя гады плануецца ўключыць у Рэспубліканскую інвестыцыйную праграму, многія трапілі ў спіс незапатрабаваных сядзіб, якія прапаноўваюцца прыватным інвестарам. Але ў любым выпадку няма сумневу ў тым, што іх аднаўленне запатрабуе немалага часу. А час не чакае! Можна сабе ўявіць, якую шкоду закінутым помнікам спадчыны прынясе хаця б толькі цудоўная сёлета зіма, багатая на завеі...

Што да цяперашніх афіцыйных уласнікаў тых аб’ектаў і мясцовых улад... Тых вялізных сродкаў, якія патрэбны для правядзення рэстаўрацыі, ім ва ўласным бюджэце, вядома ж, не знайсці. Дык няўжо выпадае адно скласці рукі і чакаць “лепшай будучыні”?

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Белдарусь Ігар Чарняўскі катэгарычна не згодны з такой пазіцыяй. Ён перакананы ў тым, што эфектыўныя захады па ратаванні тых каштоўнасцей, над якімі навісла пагроза, можна (і трэба!) рабіць ужо сёння, прычым уласнымі рукамі.

Рэцэпт першы: прэвентуная кансервацыя

Перспектыва імклівай рэстаўрацыі ўсіх занябаных беларускіх помнікаў спадчыны выглядае даволі сумнеўнай (ды і ці мэтазгоднай?): такіх помнікаў надта шмат. Іншая справа — тыя першачарговыя меры, якія дазволілі б адкласці “гамлетаўскае пытанне” на добры дзесяцігоддзі.

— Возьмем, да прыкладу, палац у Радзівілімонтах, — кажа Ігар Чарняўскі. — Некалі там, як вядома, здарыўся пажар, і драўляная частка будынка была фактычна знішчана. Але ж мураваную — магчыма захаваць. Сцісла і канкрэтна патлумачу, што для гэтага патрэбна зрабіць.

Бераце любы прыстойны брус, што можа выпіліць найбліжэйшая піларама (а іх у кожным раёне — не адна і не дзве), і нейкі матэрыял, з якога можна зрабіць маленькія дашкі над сценамі (тут падыдзе, скажам, звычайная атынкаваная бляха). Брусы ахопліваюць сценку, замацоўваюцца, над імі робяцца невялічкія кроквачкі і затым пакрываюцца часовым дахам, што не дазваляе ападкам далей разбураць сцены помніка.

Пагадзіцеся, для стварэння такой канструкцыі будзе дастаткова самых элементарных будаўнічых навыкаў. Ды і выдаткі на яе можа дазволіць сабе любы раён або нават канкрэтная арганізацыя, якая з’яўляецца ўласнікам помніка спадчыны і адказвае за яго захаванне паводле беларускага заканадаўства. Урэшце, ці не кожны з нас перыядычна наведваецца ў краму будматэрыялаў для свайго дома або лецішча і цудоўна ведае, як іх выкарыстоўваць. Таму ніякіх тэхнічных праблем тут не бачу...

Тым, хто ўсё адно не зразумеў, што ад яго патрабуецца, Ігар Чарняўскі гатовы даць асабісты майстар-клас гэтых не мудрагелістых будаўнічых уменняў — балазе ладны досвед такой працы ён паспеў займець яшчэ дзесяцігоддзі таму, ратуючы помнікі спадчыны на добраахвотных пачатках.

Але апрача чыста тэхнічнага боку справы тут немінуха паўстае і юрыдычны: кожны ведае, што любыя работы на помніках спадчыны павінны мець абавязковы дазвол Міністэрства культуры краіны.

— Для таго, каб яго атрымаць, дастаткова дзесяці хвілін, — запэўніў начальнік упраўлення па ахове спадчыны і рэстаўрацыі. — Таму тут я таксама не бачу праблемы. Яна — зусім у іншым: па такіх дазволы да нас звяртаюцца зусім нячаста.

Рэцэпт другі: звычайная ўвага

Прыведзеныя вышэй парадкі па прэвентунай кансервацыі актуальныя для тых помнікаў спадчыны, якія дайшлі да нас у руінах, і таму не маюць “даху над галавой”, як, напрыклад, Геранёнскі замак, гаспадарскі двор у Шчорсах, сядзібы ў Наднёмане, Барысаўшчыне і Каштануцы.

Выберы дзень, з якога пачнеш!..

“Не спасылацца на цяжкасці, а скасіць хаця б паўсоткі травы”

Аднак ёсць нямаля выпадкаў, калі палац быў закінуты зусім нядаўна. Звычайна гэта звязана з яго аварыйным станам або ліквідацыяй той установы, якая там “кватаравала”. Зразумела, што забяспечыць прымальныя ўмовы для іх захавання значна лягчэй.

У якасці тыповага прыкладу такога помніка спадчыны Ігар Чарняўскі згадаў колішнюю сядзібу Ромераў у Каралінаве, дзе яшчэ лічаныя гады таму была пачатковая школа.

— Як толькі школа пакінула гэты будынак, ён пачаў разбурацца. Сёння там няма каму нават траву скасіць, згрэбці апалае лісце, зрэзаць кустоўе, якое падбіраецца ўжо да падмуркаў. Мы неаднаразова звярталі на гэтую праблему ўвагу Пастаўскага райвыканкама, на чьёй тэрыторыі размешчана сядзіба. Але прыкметных зрухаў пакуль не адбылося...

доў ён паціху разбураецца. І ніхто не парупіўся, каб закрыць там вокны і адрамантаваць дах...

І як тут не адзначыць, што збор ды ацалелыя будынкі кухціцкай сядзібы знаходзяцца не ў чыстым полі, а на тэрыторыі сярэднеспецыяльнай навучальнай установы (як, між іншым, і палац у Смілавічах). Кожны дзень паўз тыя парэпаныя муры праходзяць сотні маладых ды энергічных людзей. Але ж ідэя ўзяць над гэтымі помнікамі спадчыны своеасаблівае “шэфства” пакуль не ўзнікла.

— Для таго, каб забяспечыць належнай апекай такі помнік спадчыны, дастаткова групы з 10—15 зацікаўленых навучцаў, — кажа Ігар Чарняўскі. — Але ж сярод настаўнікаў павінен з’явіцца руплівец, які б яе арганізаваў.

Прычым у такіх пачынах быў бы не толькі практычны, але і выхаваўчы

Хаця канкрэтныя захады па захаванні гістарычных ландшафтаў ад “іншароднага ўмяшальніцтва” на Беларусі зроблены на заканадаўчым узроўні. Кожны з помнікаў спадчыны павінен мець сваю зону аховы.

Распрацоўка яе праекта — мерапрыемства, куды больш складанае і затратнае за кансервацыю з дапамогай неабляваных дошак. Але ёсць выпадкі, калі яно можа дазволіць у будучыні зэканоміць куды большыя рэсурсы.

— На тэрыторыі кожнага раёна ёсць перспектыўны план будаўнічых работ, — кажа Ігар Чарняўскі. — Таму трэба рабіць пастаянны аналіз: ці не трапляюць у зоны будучага будаўніцтва гісторыка-культурныя каштоўнасці? І для такіх аб’ектаў зоны аховы трэба вы-

калькі гучных праектаў з шэрагу “Зрабі сам”. І тут узнікае іншае пытанне: ці здолее гэтыя рупліўцы, чыя адукацыя і прафесія звычайна далёкія ад будаўнічых, выконваць складаныя работы на помніках спадчыны?

— Ніхто не сумняваецца ў тым, што энтузіясты могуць займацца прэвентунай кансервацыяй, — кажа Ігар Чарняўскі. — Іншая справа — калі гутарка ідзе пра кваліфікаваныя рэстаўрацыйныя работы, якія патрабуюць, скажам, забеспячэння трываласці і нясухай здольнасці канструкцый, бо ад гэтага наўпрост залежыць не толькі лёс помніка, але і бяспека людзей. Таму такія работы павінны праходзіць толькі пад даглядам спецыялістаў. Безумоўна, валанцёры могуць браць удзел і ў рэ-

стаўрацыі, але... выключна на тых участках, дзе іх кампетэнцыі будзе дастаткова.

Урэшце, ці не самая важная акалічнасць. У нашым разуменні, валанцёр — гэта чалавек, які едзе з Мінска кудысьці далёка, каб забіць там дзясятка цвікоў або вывезці пару вазкоў смецця. І чамусьці ў галаве не ўкладаецца, што гэтым модным словам можа называцца хлопца або дзяўчына з таго самага раёна, дзе знаходзіцца помнік спадчыны. Балазе да сваіх родных адметнасцей людзі заўсёды ставяцца з куды большай любоўю. Застаецца толькі акумуляваць іх патрыятычныя памкненні ды ўвасобіць іх у нешта канкрэтнае. Без сумневу, гэтая функцыя — пад сілу маладзёжным грамадскім арганізацыям.

Стан многіх помнікаў спадчыны непакоіць не толькі грамадскасць. Не так даўно Генеральная пракуратура Рэспублікі Беларусь правяла праверку гісторыка-культурных каштоўнасцей, выявіўшы ў кожным з рэгіёнаў шматлікія парушэнні. А колькі разоў найтыповыя з іх згадаліся ў рашэннях калегіі Міністэрства культуры краіны...

Ігар Чарняўскі схільны бачыць галоўнай прычынай праблем брак ініцыятывы з боку непасрэдных “гаспадароў” той зямлі, дзе размешчаны помнікі — мясцовых улад, а таксама інертнасць і, нярэдка, некаваліфікаванасць спецыялістаў, адказных за справу аховы спадчыны (як вядома, большасць з іх выконвае гэтую функцыю “па сумяшчальніцтве” з іншымі). У такіх варунках нават ініцыятыва Урада па перадачы закінутых сядзіб у прыватныя рукі “прабуксоўвае” на месцы.

— Колькі ўжо было выпадкаў, калі патэнцыйныя інвестары прыязджалі або тэлефанавалі ў Міністэрства культуры, — кажа Ігар Чарняўскі. — Мы задаём ім слушнае пытанне: а чаму вы не звярнуліся непасрэдна ў той або іншы райвыканкам? І чуюм у адказ: нас там па крузе ганяюць з кабінета ў кабінет, і толку — аніякага.

Таму і агульная панаязга — навідавоку.

— Усе нашы праблемы ад таго, што мы спасылаемся на цяжкасці і пры гэтым нічога не робім, — падсумаваў Ігар Чарняўскі. — Проста, трэба пачаць працаваць. Кожны дзень, хоць крышачку, хоць паўсоткі травы выкасіць ля старых муроў... А калі толькі наракаць, іх лёс ніколі не зменіцца.

Ставіць кропку ў гэтым праекце “К” пакуль зарана. Адзін з помнікаў спадчыны, якія сталі “героямі” календара, апынецца ў асаблівым фокусе нашай увагі на працягу ўсяго года. Што гэта за аб’ект? Якія планы распрацоўваем ў адносінах да яго? Сакрэт раскрыецца, як кажуць, на месцы падзей. Балазе падобны досвед у нас ужо ёсць: у свой час журналісты “К” зрабілі немалы ўнёсак у аднаўленне знакамітай сядзібы ў Здраўнёве.

На думку Ігара Чарняўскага, панацэя ад заняпаду ў дадзеным выпадку мае стаць элементарны дагляд за помнікамі спадчыны, які, згодна з айчынным заканадаўствам, павінен адбывацца рэгулярна:

— Даруйце, але ж гэтая сядзіба размешчана не ў далёкай пустыні! Там побач — сельсавет, участковы міліцыянер... Вы бачыце, што хтосьці выбівае шыбы? Дык чаму б не зрабіць шчыты на вокны? Для гэтага патрэбна звычайная неабразная дошка “дваццацьпяцька”, якую не трэба нават габляваць, і любы, хто ўмее забіваць цвікі з дапамогай малатка. Вы ўбачылі, што паламаўся ліст шыферу? Вазьміце драбіны і замяніце яго. Няўжо гэта так складана?

Без сумневу, гэтыя элементарныя захады здолеець вырашыць лёс помніка на самым крытычным яго адрэзку жыцця. І — зберагчы не толькі бяспечную спадчыну, але і многія мільёны дзяржаўных грошай. Ліквідацыя наступстваў пранікнення вільгаці і характэрных для нашых зім рэзкіх змен тэмпературы абыдзецца потым у тысячы разоў даражэй за ліст шыферу.

— Згадайма ўнікальны кальвінскі збор XVI стагоддзя ў Кухцічах, — працягвае Ігар Чарняўскі. — Ужо шмат га-

аспект. Прышчапляць сённяшняй маладзі любоў да мінуўшчыны з дапамогай адных толькі слоў — прынамсі, малаэфектыўна. Іншая справа — правесці ўрок у фармаце “практычнага занятку”, выправіўшыся да бліжэйшай сядзібы, зруйнаванага храма, савецкага дота...

Яшчэ адзін выхаваўчы аспект аховы спадчыны — тлумачальная праца з сельніцтвам. Бо, як вядома, закінутым помнікам спадчыны шкодзіць не толькі стыхія. Некаторыя з мясцовых жыхароў выпраўляюцца туды з прагматычнымі мэтамі: па дармовыя будматэрыялы, некаторыя ж крышаць старадаўнія кафляныя печы, на жаль, выключна “дзея задавальнення”...

— Нават адзін факт, што за помнікам спадчыны даглядаюць, будзе стрымліваць падобных зламаўнікаў, — перакананы Ігар Чарняўскі. — А калі туды будзе раз-пораз наведвацца ўчастковы міліцыянер, ты мясцовыя жыхары, у якіх “сварыць рукі”, адразу зразумеюць, што за свае супрацьзаконныя дзеянні яны могуць панесці нежартоўную адказнасць.

..Літаральна за тры метры ад уязной брамы ў сядзібу Наркевічаў-Ёдкаў — чыёсьці лецішча, пабудаванае відавочна не так і даўно. Адпаведна, пры рэстаўрацыі сядзібы давядзецца вырашаць і гэтае праблемнае пытанне.

кіх дзясяткаў старых дрэў у парку Альберцінскай сядзібы, што на ўскраіне Слоніма. Прычына наступная: яны перашкаджаюць будове лыжаролернай трасы. Аб’ект, вядома, патрэбны, але... Няўжо яго праектную дакументацыю было так складана распрацаваць у адпаведнасці з законам? Мінская веладарожка таксама была пракладзена праз два гістарычныя паркі, аднак там ніякіх праблем не ўзнікла.

Рэцэпт трэці: валанцёрскі рух

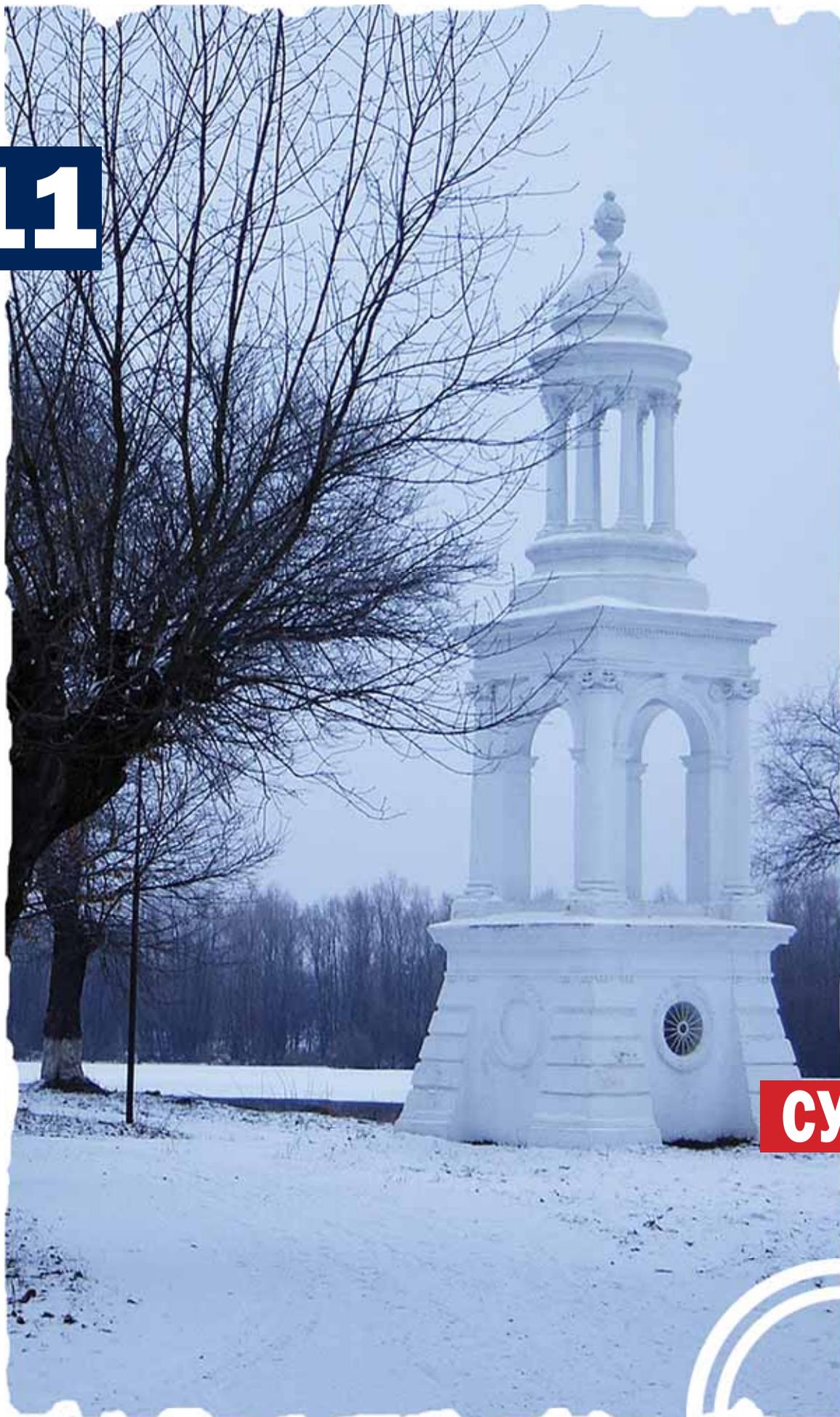
Гэта з’ява зусім не новая на нашых абшарах. Не заглыбляючыся ў даўніну, Ігар Чарняўскі згадвае, што суполкі энтузіястаў, якія на грамадскіх пачатках ратавалі культурныя каштоўнасці, дзейнічалі яшчэ за часам СССР. Зразумела, існуюць яны і сёння, хаця пераканаўчы даробак іх працы пакуль толькі адзіны — той самы Любчанскі замак.

— Аднойчы я звярнуўся да вядомага рупліўца на ніве аховы спадчыны з канкрэтнай прапановай, — згадвае Ігар Чарняўскі. — І той запытаў: а што трэба пагаварыць ці папрацаваць? “А, папрацаваць! Ну, з гэтым складаней...”

Зрэшты, многія шчырыя рупліўцы не цураюцца і фізічнай працы. За адносна нядаўны час былі абвешчаны не-

Адзін з помнікаў архітэктуры Кармянскага краю — палац Дорыя-Дзерналовічаў.

Маяк ля ўпадзення Нарайлянікі ў Прыпяць.

Сядзіба роду Горватаў пачынае аднаўляцца.

Альтанка ў хуткім часе зноў прыме загаханых.

пн	3	10	17	24	31
аўт	4	11	18	25	
ср	5	12	19	26	
чц	6	13	20	27	
пт	7	14	21	28	
сб	1	8	15	22	29
ндз	2	9	16	23	30

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

На высокім схіле ля ўпадзення Нарайлянікі ў Прыпяць можна ўбачыць узнёслую класіцысцкую альтанку, якая паўстала тут яшчэ ў сярэдзіне XIX стагоддзя намаганнямі рода Горватаў. Гэта своеасаблівы арыенцір для тых, хто вырашыў трапіць у Нароўлю па вадзе, і надзвычай адметны ўзор таго, што на Беларусі сёння называюць малымі архітэктурнымі формамі.
Цяперашні выгляд маяка цалкам адпавядае яго статусу неафіцыйнага сімвала Нароўлі. З вялікімі архітэктурнымі формамі ўсё значна складаней. Раскошны палац Горватаў, які месціцца ў жывалісным некалі парку, патрабуе нямала высілкаў для вяртання яму былога хараства.
Сядзібны дом у мястэчку Карма параўнальна з тым палацам выглядае "бюджэтным" варыянтам шляхецкай забудовы. Але мясцовыя жыхары таксама лічаць яго сваёй "візітоўкай", і ў райвыканкаме распрацаваны праект па наданні сядзібе "другога жыцця".

Узор класіцызму — Хальчанскі палац.

Рэшткі сядзібы ў Барысаўшчыне.

Культура №1 — 2 / 8 — 14 студзеня 2011 г.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Трапіўшы ў вёску Барысаўшчына, што на Хойніччыне, падарожнік назменна звяртае ўвагу на вежу арыгінальнай канструкцыі. І здзіўлена пытае сам сябе: што гэта такое? Першая версія адказу: рэшткі замка тампліераў. Але адкуль яны ўзяліся тут, у апетым Мележам Палессі?

Падарожнікі ўпарта адмаўляюцца верыць у тое, што перад імі звычайная гаспадарчая пабудова канца XIX стагодзя — ці то бровар, ці то воданаропная вежа. Па ўсім відаць, што колішнія гаспадары сядзібы Ястржэмбскія мелі не толькі густ, але і спецыфічнае пачуццё гумару. Зрэшты, інтрыгуючых гістарычных загадак у гэтых зацішных мясцінах не бракуе. Недарэмна ж тут быў знойдзены найстаражытнейшы на Беларусі металічны прадмет, які датуецца ажно III тысячагоддзем да н.э.!

Мястэчка Хальч, што на Веткаўшчыне, таксама лічыцца адным з найстаражытных паселішчаў на тэрыторыі сённяшняй Беларусі. Праўда, матэрыяльныя сведчанні пра яго багатую на падзеі даўніну захаваліся з куды больш позняга часу — XIX стагоддзя. Але... Што перашкаджае зрабіць у класіцысцкім палацы, які даследчыкі называюць своеасаблівым эталонам гэтага стылю на Беларусі, музейную экспазіцыю, прысвечаную той пары, калі людзі яшчэ хадзілі ў шкурах?

Балазе зусім побач — знакамітая Ветка, бялая неафіцыйная сталіца старавераў. У краіне і свеце гэты гарадок ведаюць перадусім праз яго ўнікальны музей, які створаны і падтрымліваецца дзякуючы энтузіязму мясцовых рупліўцаў і трывала ўваходзіць ва ўсе рэйтынгі беларускіх адметнасцей.

Тая самая адметная вежа ў Барысаўшчыне.

пн	7	14	21	28
аўт	1	8	15	22
ср	2	9	16	23
чц	3	10	17	24
пт	4	11	18	25
сб	5	12	19	26
ндз	6	13	20	27

Руіны замка ў Смалянах.

Лынтупы захаваліся ў неаблагім стане: нават ляпніна (на здымку — справа зверху) ацалела.

Сядзіба мастака Альфрэда Ропера ў Каралінаве.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Гісторыя паўстання гэтай сядзібы дакладна вартая экранізацыі. Жыў на свеце адзін пан — Юзэф Бішэўскі. І захаваўся ён у парыжскую актрысу. Траціць грошы на мільён пунсо-вых руж шляхціч не стаў, а замест гэтага ўклаў усе актывы ў капітальнае будаўніцтва. Каб здзівіць капрызлівую французжанку, у гняздзе Бішэўскіх паўстаў шыкоўны палац у нязвычайным для нашых краёў рэнесансавым стылі, поўны дзіўных экзотаў парк з арачным мостам і нават рамантычная вежа, пад якую была «замаскіравана» звычайная вяндлярня... Такіх віл, як у мястэчку Лынтупы, няшмат было нават у Францыі. Балазе ад архітэктара патрабавалася адно ўпісаць сваю задуму ў характар прыроды. Ці ацаніла гэтыя намаганні парыжанка? Не, яна толькі какетліва фыркнула ды вярнулася да свайго багемнага жыцця.

На жаль, нашы сучаснікі паўтараюць яе легкадумнасць. Сядзібны комплекс шчасліва захаваўся амаль поўнасцю, а вось знайсці яму годнае прымяненне пакуль не удалося. Але нядзіўна, што як толькі пачалася кампанія па перадачы закінутых сядзіб у прыватныя рукі, патэнцыйныя інвестары адразу зачасцілі ў Лынтупы.

Тым, хто прыедзе адпачываць у «рамантычны» санаторый, нудзіцца не давядзецца. Паедзеш у адзін бок — убачыш і Блакітныя азёры, і Свір. Паедзеш у другі — неўзабаве трапіш у Паставы. А па дарозе варты збочыць не толькі да ўнікальнага нават па сучасных мерках касцёла-крэпасці ў Камаях, які справядліва прэтэндуе на ўключэнне ў Спіс UNESCO, але і ў сядзібу вядомага беларускага мастака Альфрэда Ропера ў Каралінаве. А вось адзіны замак, які захаваўся на Віцебшчыне хаця б у руінах, — гэта знакаміты некалі Белы Ковель у Смалянах, што непадалёк ад Оршы.

пн	4	11	18	25	
аўт	5	12	19	26	
ср	6	13	20	27	
чц	7	14	21	28	
пт	1	8	15	22	29
сб	2	9	16	23	30
ндз	3	10	17	24	

Брама ў Ружанскі палац адрэстаўравана. Справа — за славутай каланатай.

Культура №11 — 2011 г. Складзена ў верасні 2011 г.

пн	2	9	16	23	30
аўт	3	10	17	24	31
ср	4	11	18	25	
чц	5	12	19	26	
пт	6	13	20	27	
сб	7	14	21	28	
ндз	1	8	15	22	29

Каштанаўку можна прыняць нават за старадаўні Акропаль...

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

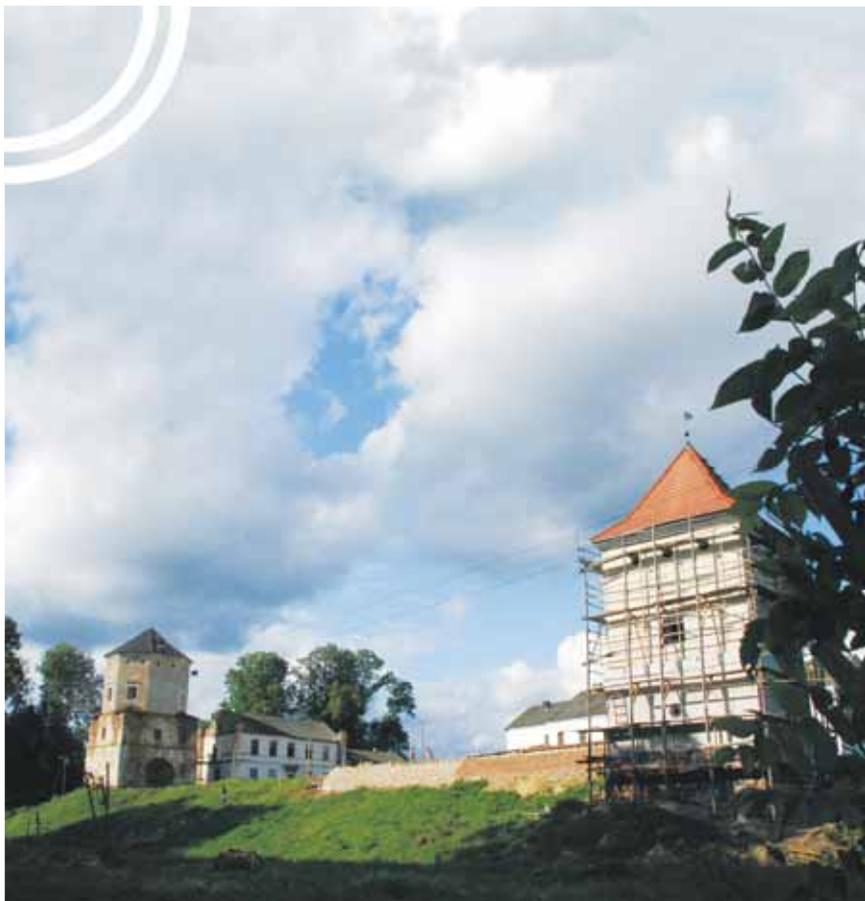
Рэзідэнцыя знакамітага роду Сапегаў у Ружанах мелася стаць адной з самых шыкоўных у Еўропе. Аднак грандыёзныя спектаклі ў найбуйнейшым на Беларусі тэатры ладзіліся нядоўга. Заняпад Рэчы Паспалітай ператварыў палац у... суконную мануфактуру. І ўжо на малюнку Напалеона Орды на яго браме расце дрэўца. Затое сёння брама выглядае, бы навятокая. Па ініцыятыве Пружанскага райвыканкама яна была адрэстаўравана разам з флігелем. Работы прадоўжацца і надалей — вядома, калі знойдуцца фінансы.

Рэшткі палаца сталі ці не самымі рамантычнымі руінамі Беларусі, якія ахвотна абіраюць у якасці дэкарацыі для фільмаў і фотасесій. Як спадзяюцца мясцовыя жыхары, неўзабаве яны стануць і асяроддзем для музычнага фестывалю з арыгінальнай канцэпцыяй, які туды ажно просіцца.

Мноства адметнасцей Ружанаў і своеасаблівая атмасфера мястэчка дазваляць яму пераўтварыцца ў сапраўдны турыстычны цэнтр. Тым болей, побач ёсць яшчэ адзін выбітны помнік архітэктуры — касцёл місіянераў у Лыскаве. На жаль, сёння яго стан — звышпраблемны.

Не зусім зразумелая будучыня і некаторых сядзіб Пружаншчыны — Каштанаўкі і Лінова. Першая з іх вымагае адраджэння з руін, а вось другі палац, пакінуты літаральна летась, — хаця б толькі высілкаў па захаванні ў цяперашнім стане.

Чым здзівіць сваіх наведвальнікаў Лінова?

Аднаўленчыя работы ў Любчы працягваюцца.

Палац у Любчанскім замку.

Гаспадарчы двор выглядае, як замак.

Знакамітая бібліятэка Храптовічаў у Шчорсах.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Яшчэ не так даўно вандроўка ў Любчанскі замак настрою не давала. Сумная карціна заняпаду моцна кантраставала з чароўнымі нёманскімі краявідамі. Але сёння з'ездзіць туды варта параіць кожнаму — каб атрымаць магутны зарад імпэту і бадзёрасці. Ды пераканацца ў тым, што менавіта наяўнасць гэтых якасцей (або іх адсутнасць) перадусім і вызначае лёс нашай спадчыны.

Ініцыятыва выхадца з Любчы Івана Пячынскага знайшла водгук сярод многіх маладзёнаў — тых, хто дзеля выяўлення ўласнага няпафаснага патрыятызму быў гатовы натрудзіць не язык, але рукі. Валанцёрскія летнікі сталі ўнікальнай сацыякультурнай акцыяй. Параўноўваючы здымкі, зробленыя з інтэрвалам усяго ў адзін год, прыемна здзіўляешся. За якія дзесяць кіламетраў ад Любчы падарожнік раптоўна натрапіць на рамантычныя руіны іншага замка, пра які не згадвае ніводзін даведнік. І ніколі не здагадаецца, што на самрэч гэта ўсяго толькі былы гаспадарскі двор Храптовічаў, размешчаны ля іх родавога гнязда — вёскі Шчорсы.

Род быў знакаміты перадусім праз сваю бібліятэку. Як вядома, яна даўно ўжо знаходзіцца за межамі Беларусі ды можа вярнуцца да нас хіба ў выглядзе лічбавых копіяў. Але сам будынак "скарбніцы ведаў" вывезці было немагчыма, таму ён стаіць і па сёння — з забітымі дошкамі вокнамі. Гэтае месца сімвалічнае для ўсёй беларускай культуры, але далей за прэвентыўную кансервацыю справа пакуль не пайшла.

Раней тут часцютка гасцяваў Адам Міцкевіч. Пад дубам, які, на жаль, не так даўно знішчыла маланка, яму пісалася як нідзе лепей. А вось наш сучаснік загасцяваць у Шчорсах пакуль не можа.

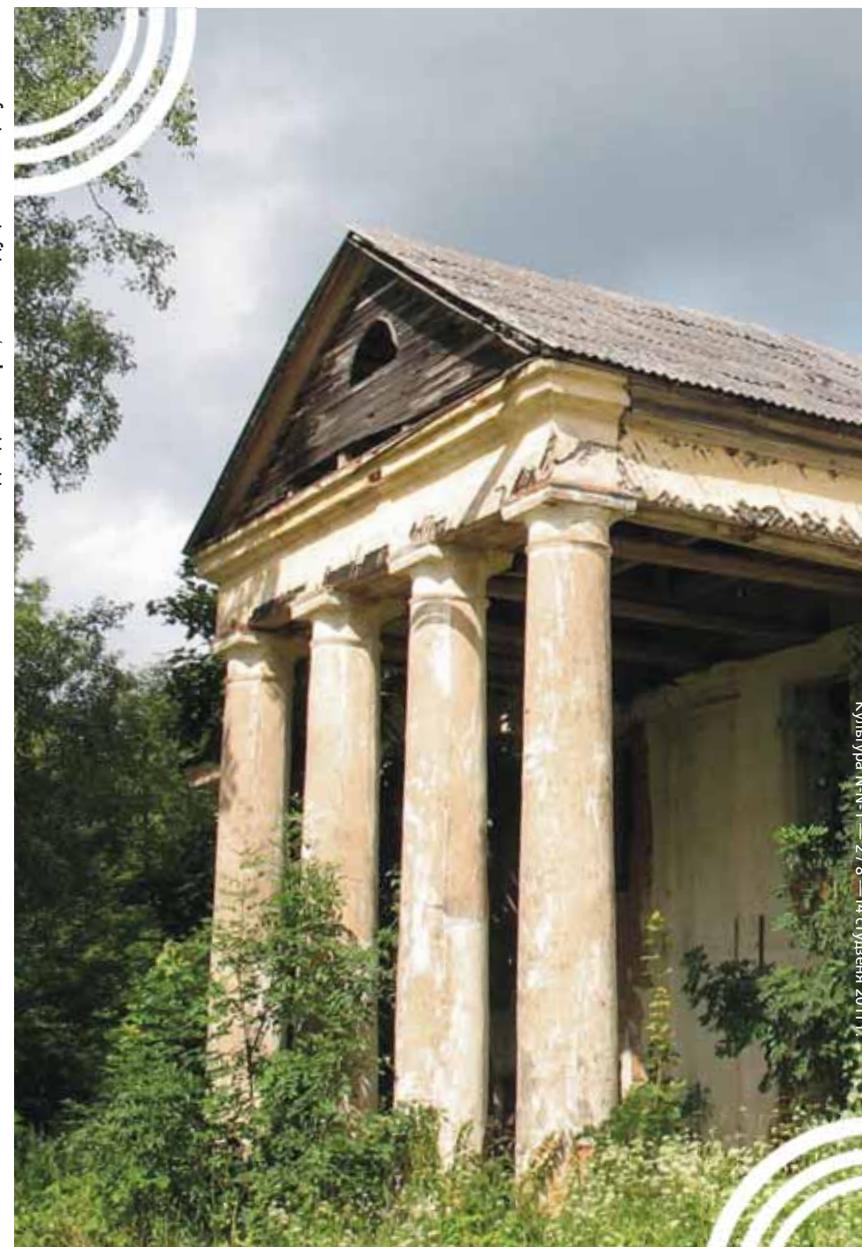
пн		6	13	20	27
аўт		7	14	21	28
ср	1	8	15	22	29
чц	2	9	16	23	30
пт	3	10	17	24	
сб	4	11	18	25	
ндз	5	12	19	26	

Паркавы фасад дома Ваўжэцкіх у Відзах-Лаўчынскіх.

Сходы да возера, што вядуць з палаца ў Опсе.

Палац у Дзеднаве. “Усё травой парасло...”

Культура №14 — 2 / 8 — 14 студзеня 2011 г.

пн	4	11	18	25	
аўт	5	12	19	26	
ср	6	13	20	27	
чц	7	14	21	28	
пт	1	8	15	22	29
сб	2	9	16	23	30
ндз	3	10	17	24	31

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Наймаднейшая турпаслуга апошніх гадоў, якая, на жаль, яшчэ не стала агульнадаступнай, — экспазіцыя па Браслаўшчыне на верталёце. У гэтым ракурсе спарбніцтва вады з зямлёю спараджае дзівосныя карункі. І раптам з’яўлена-блакітную роўнядзь перасякаюць стромкія гатычныя вежы.

Касцёл Святой Тройцы ў Відзах — найвышэйшы храм на Беларусі. Непадалёк ад гэтай адметнасці — невялічкі палачык на самым беразе возера, пабудаваны Томашам Ваўжэцкім. Ён пераняў ад Касцюшкі кіраўніцтва паўстаннем 1794 года, але праславіўся перадусім не як военачальнік, але як добры гаспадарнік.

А ва ўтульнай відзаўскай сядзібе ў XIX стагоддзі быў адкрыты ці не першы на Беларусі санаторый — тэрапеўтычныя ўласцівасці мясцовых серавадародных крыніц былі вядомыя здавён.

Здавалася б, і сёння чароўная браслаўская прырода ды багатая гісторыя рэгулярна забяспечвалі б такі пансіанат наведвальнікамі. Але пакуль што сядзібны дом пустуе. Як, між іншым, і маёнтак Плятэраў у блізкай адсоль Опсе, чые сходы вядуць непасрэдна да цудоўнага возера. Ці напоўняцца калісьці гэтыя палацы прыемнай курортнай атмасферай?

У раёнах, што суседнічаюць з Браслаўшчынай, таксама нямала адметнасцей. Скажам, у Міёрскім, які менш “раскручаны” для турызму. Адна з такіх цікавостак — сядзіба ў Дзеднаве.

Легендарнае Крэва.

Сядзіба Анніскаў Залессі заўжды была атменем культуры.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ё МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

пн	1	8	15	22	29
аўт	2	9	16	23	30
ср	3	10	17	24	31
чц	4	11	18	25	
пт	5	12	19	26	
сб	6	13	20	27	
ндз	7	14	21	28	

Беларускія Лазенкі — палац у Жамыслаўлі.

Вестку пра беларускія карані Хрыстафора Калумба жыхары вёскі Крэва ўспрынялі з цікавасцю, бо меркаванага бацьку перашаадкрывальніка — караля Ягайлу — яны лічаць сваім земляком.

Зрэшты, адзін з найстаражытных замкаў Беларусі і без таго не можа скардзіцца на сумную мінуўшчыну. І забойства Кейстута, і ўцёкі Вітаўта, і унія з Польшчай... І, урэшце, лінія фронту Першай суетнай... Колькі тут сплялося розных драматычных падзей!

А сядзіба ў Залессі стала аазісам творчасці. Недарэмна яе называлі Паўночнымі Афінамі. Дзеля таго, каб завабіць туды сёння турыстаў з усяго свету, варта проста нагадаць, што знакаміты паланэз "Развітанне з Радзімай" быў напісаны аўтарам, які доўгі час жыў менавіта тут, у Залессі. Адною з галоўных вартасцей у архітэктуры лічыцца арыгінальнасць. Ды, у той самы час, сапраўдны прафесіянал заўсёды здзіме капляюш перад тым, хто здолеў стварыць удалую копію шэдэўра. Вось і нашым суайчыннікам зусім неабавязкова ехаць у Варшаву, каб пабачыць знакамітыя Лазенкі. Балазе вёска Жамыслаўлі — куды бліжэй. Якімі намерамі кіравалася ўладальніца маёнтка графіня Умястоўская, калі яна вырашыла паўтарыць рэзідэнцыю апошняга польскага караля? Тут, як кажуць, — неабсяжнае поле для здагадак. Але самае галоўнае, што копія не атрымалася карыкатурнай. Ад мясцовых вабнотаў у Жамыслаўлі і сёння займае дух. Тым болей, сядзіба да нашых дзён захавалася амаль поўнасцю, а дбайна вывераны ландшафтныя архітэктарамі ансамбль не парушаны "іншароднымі ўварваннямі" пазнейшых часоў.

У іўеўскім раёне ацалелі і парослыя лесам валы з руінамі невялічкага замка ў Геранёнах. Менавіта тут удава Станіслава Гаштольда Барбара ўпершыню сустрэла сына каралевы Боны Жыгімонта. Працяг гэтай гісторыі вы ведаеце.

Калоны Раваніцкага палаца уражваюць і сёння.

Амаль па Караткевічы: “Спічасты строй гатычных вежаў...”. Дакладней — неагатычных.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Смілавічы сёння асацыіруюцца перш-наперш са знакамітым мастаком Хаімам Суціным. Тым не меней, у гісторыю гэтага някідкага мястэчка яшчэ і раней упяталіся лёсы многіх талентаў. Асабліва з таго часу, як Станіслаў Манюшка (дзед знакамітага кампазітара) збудаваў тут адзін з найарыгінальных у той час палацаў на Беларусі — рамантычную даніну замкавай готыцы. А праз стагоддзе побач паўстаў і яшчэ адзін, не менш адметны, палац. Сам кампазітар, які нарадзіўся зусім непадалёк адсюль, у дзёда гасцяваў неаднойчы: як у дзяцінстве, так і ў сталым веку. Кажуць, менавіта пад уражаннем ад смілавіцкага палаца была напісана яго знакамітая опера “Страшны двор”. Заўсёднямі баляў у Смілавічах у розныя часы былі таксама і два мастакі: Напалеон Орда і Валенцій Ваньковіч... Сёння балі ў смілавіцкіх палацах не ладзяцца. Найстарэйшы з іх пакрысе ператвараецца ў руіны, упарта захоўваючы пры гэтым сваю адпачатную веліч. Іншы значны архітэктурны помнік на Чэрвеньшчыне — класіцысцкі палац Слатвінскіх у Раванічах — быў збудаваны напрыканцы XVIII стагоддзя, утварыўшы адзіны комплекс з касцёлам. Тады ж у парку пачалі з’яўляцца і шматлікія экзоты — агулам болей за 70 відаў. Але галоўны “экзот” гэтых мясцін — бедны шляхціч Павел Астроўскі, які стаў легендарным тутэйшым Робін Гудам. Большасць літаратуразнаўцаў упэўнена, што менавіта з гэтай рэальнай постаці Пушкін “спісаў” свайго Дуброўскага, перайменаваўшы гаспадара сядзібы ў Траякурава. Касцёл стаў руінай пасля пажару трыццацігадовай даўніны, а вось дах над палацам абрынуўся ўжо ў нашым тысячагоддзі.

пн	5	12	19	26	
аўт	6	13	20	27	
ср	7	14	21	28	
чц	1	8	15	22	29
пт	2	9	16	23	30
сб	3	10	17	24	
ндз	4	11	18	25	

КАСТРЫЧНІК 2011

Каніцкі бровар на Касцюковіччыне.

Гэтыя пабудовы на Свіслацкім гарадзішчы XI стагоддзя датуюцца пазамінулым векам.

Бровар у Канічах некалі быў часткай сядзібы.

Драўляны палац у вёсцы Дварэц.

Культура №11 — 2/8 — 14 студзеня 2011 г.

пн	3	10	17	24/31	
аўт	4	11	18	25	
ср	5	12	19	26	
чц	6	13	20	27	
пт	7	14	21	28	
сб	1	8	15	22	29
ндз	2	9	16	23	30

Такі краявід адкрываецца з гарадзішча.

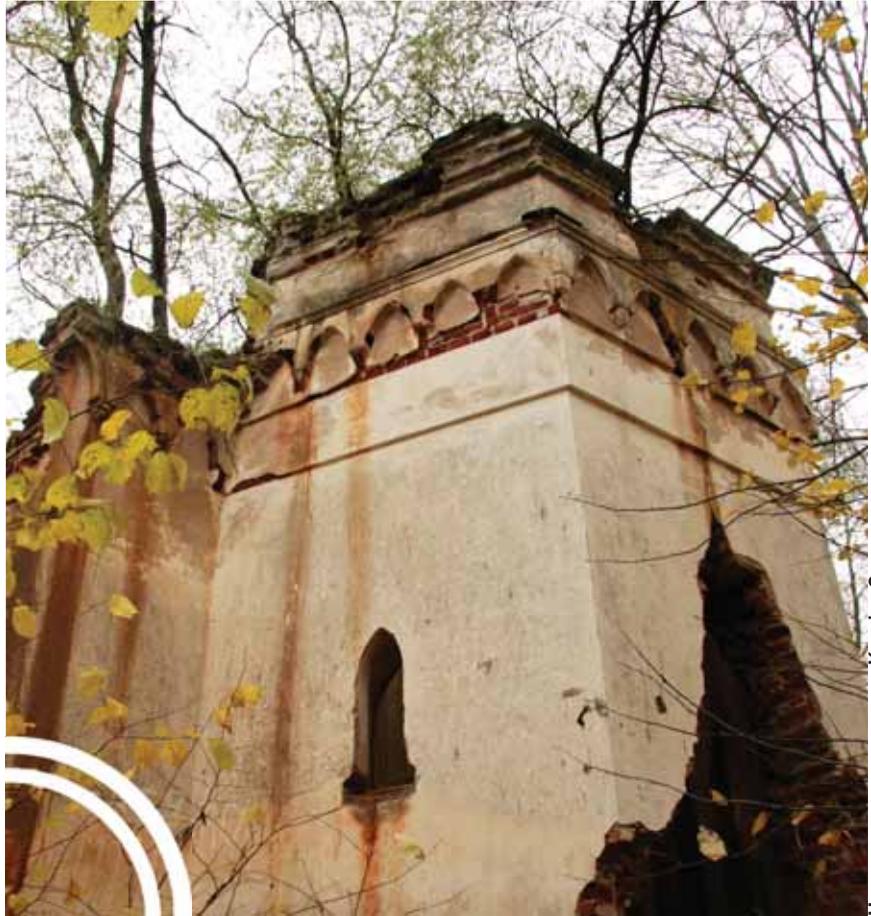
СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Рака Свіслач асацыіруецца ў нас з бетоннымі берагамі ў цэнтры Мінска, але калі рушыць па ёй далей, можна ўбачыць некранутыя зялёныя гушчары і прыгажэзныя паплавы. А ля самага зліцця з Беразіной высяца руіны крэпасці, якая, на думку навукоўцаў, паўстала яшчэ ў XI стагоддзі. З таго часу захавалася адно гарадзішча, а рэшткі пабудовы датуюцца ўжо значна пазнейшым часам.

Турысты бываюць тут рэдка. Напэўна, сёння гэта адзін з самых “забытых” беларускіх замкаў. Ды і гісторыя тых зацішных мясцін яшчэ поўная загадак і патрабуе вывучэння.

Доўгія стагоддзі там, на беразе Свіслачы, віравала жыццё. І хочацца верыць, што яно з цягам часу адродзіцца. А вёска з назвай Свіслач займае сваю адметнасць, якая будзе вылучаць яе сярод іншых “цэзкаў”.

Замкаў і сядзіб на Магілёўшчыне засталіся лічаныя адзінкі: пакручастыя гістарычныя перыпетыі пакінулі помнікам спадчыны мала шанцаў на выжыванне. І таму тыя, што ўсё ж ацалелі, патрабуюць асаблівай увагі – і адраджэння. У тым ліку і драўляны палац без даху ў вёсцы Дварэц – рэдкі напамін пра багатую і даўнюю мінуўшчыну Глускага краю.

Чым сустрэнуць турыста Кухцічы?

Туча сёння хаця і закінутая, але зусім не хмурная для патэнцыйных інвестараў.

Камбінацыя цэгля і дрэва — такі фармат абраў архітэктар для Радзівілімонтаў.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ў МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

Лёс колішняй рэзідэнцыі Радзівілаў даўно ўжо вызначаны, і праз лічаныя месяцы завершыцца яе аднаўленне. А вось што тычыцца шматлікіх іншых маёнткаў знакамітага роду... Адзін з найцікавейшых паўстаў зусім блізка ад Нясвіжа, і сёння многія экскурсанты з задавальненнем прадоўжылі б туды свой маршрут.

Паўтара стагоддзя таму класіцысцкія порцікі сядзібных фасадаў на Беларусі раслі бы на дражджах. Ад тыповых і эпігонскіх узораў стылю палац у Радзівілімонтах адрознівае не толькі час яго пабудовы (80-я гады XVIII стагоддзя), але і рука майстра. Радзівілы запрасілі італьянскага архітэктара Карла Спампані, і адметнае рашэнне дойліда скамбінаваць у адным будынку два матэрыялы — цэглу і дрэва, было імі ўхвалена.

Драўляныя часткі палаца, як і яго шыкоўныя некалі інтэр'еры, сёння ўжо выпадае лічыць страшнымі, хаця ўсяго колькі дзесяцігоддзяў таму многая яшчэ магчыма было ўратаваць. Захаваўся парк з яго чароўнымі прысадамі, дзе пагэтуль водзяцца вінаградныя слімакі, шматлікімі экзотамі і сажалкамі. І гэта — добрая нагода, каб узняць палац з руін.

Што да тыповых узораў класіцызму... Іх таксама можна сустрэць на Ключчыне. Ці не самы жывапісны — зграбная камяніца ў вёсцы Туча, якую атачаюць сажалкі і паркі.

Шляхецкія маёнткі зазвычай асацыіруюцца з балямі і паляваннямі. Але ў тым гістарычным месцы, адкуль на карце з'яўляецца рака Нёман, ататэбарыўся зусім незвычайны пан. Ён цэлымі суткамі праводзіў нейкія падазроныя эксперыменты. Мясцовыя сяляне падазравалі яго ў сувязі з нячыстай сілай. Хаця насамрэч Якуба Наркевіча-Ёдку цікавіла толькі сіла электрычнасці і яе ўздзеянне на жывую матэрыю.

Калісьці тапымім "Наднёман" ведалі ва ўсім навуковым свеце. Сёння для турыстаў Уздзенскі раён — terra incognita. Хаця там ёсць і іншыя вартыя ўвагі цікавосткі. Прыкладам, адзін з нешматлікіх помнікаў Рэфармацыі на Беларусі — кальвінскі збор, збудаваны яшчэ ў XVI стагоддзі. Такі "эксклюзіў" мог быць стаць своеасаблівым музеем. Асабліва калі ўлічыць, што менавіта ў гэтых мясцінах Сымон Будны выдаў сваю "Біблію".

Сядзібай Кухцічы тады валодаў Кавячынскі. А ўжо ў XX яна памятае іншую вядомую мецэнатку і проста абаяльную жанчыну — Магдалену Радзівіл. Дзякуючы яе падтрымцы выйшлі з друку "Вянок" Багдановіча ды мноства іншых беларускіх кніг.

Наднёман славу ты не толькі вытокамі вялікай ракі...

пн	7	14	21	28	
аўт	1	8	15	22	29
ср	2	9	16	23	30
чц	3	10	17	24	
пт	4	11	18	25	
сб	5	12	19	26	
ндз	6	13	20	27	

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752

www.kimpress.by

СНЕЖАНЬ

2011

Непрыступны замак на кручы Дняпра адкрыты для інвестыцыйных прапанов.

пацярсе МЕН — 27.8 — 14 студзеня 2011 г.

СУЧАСНІК! УКЛЮЧЫСЯ Ё МАРАФОН АДРАДЖЭННЯ СПАДЧЫНЫ СВАЁЙ ЗЯМЛІ!

ПН	5	12	19	26	
аўт	6	13	20	27	
ср	7	14	21	28	
чц	1	8	15	22	29
пт	2	9	16	23	30
сб	3	10	17	24	31
ндз	4	11	18	25	

Экскурсіі па Усходняй Беларусі на рынку турпаслуг — пакуль тавар няходкі, ды і даволі рэдкі. І ніводзін аператар сёння не прапаноўвае наведаць старажытны Быхаў! Хаця, здавалася б, нашы продкі не абы-як парупіліся пра яго турыстычны патэнцыял. Напрыканцы XVII стагоддзя тут, на дняпроўскай строме, пачалося ўзвядзенне ці не самага непрыступнага на той час замка ва ўсім Вялікім Княстве. У фартыфікацыйны комплекс Быхава ўваходзіў і своеасаблівы “функцыянальны гібрыд” — сінагога абарончага тыпу. Гэтыя бліскучыя помнікі фартыфікацыі захаваліся і па сёння. Ба і асады ўжо ў мінулым, і цяпер забудовы ўпарта змагаюцца з самым няўмольным ворагам — часам, чакаючы рэстаўрацыі і, натуральна, “раскруткі”. А Быхаў чакае свайго пераўтварэння з правінцыйнага гарадка ў буйны турцэнтр. Балазе на ўсходзе Беларусі ён канкурэнтаў не мае: ад іншых замкаў рэгіёна засталіся хіба валы з горсткай каменьчыкаў.

У такім самым стане зусім нядаўна быў і знакаміты Баркалабаўскі манастыр, які зусім недалёка ад Быхава. Але ж цяпер ён пакрысе адраджаецца. Плануецца рэстаўрацыя і яшчэ адной раённай адметнасці — сядзібы Талстых у Грудзінаўцы.

Мясцовае паданне пра тое, што менавіта там быў задуманы раман “Вайна і мір”, пакуль не знайшло гістарычнага пацвярджэння, але... Каб прыцягнуць туды турыстаў, будзе дастаткова і іншых фактараў — як рэальных, так і напам’яфічных.

Дзейныя асобы:

Галоўныя ролі:

1. **Алесь**, 25 гадоў, — выпускнік Акадэміі мастацтваў, пачынаючы рэжысёр;
2. **Хрысціна**, 20 гадоў, — арт-менеджар агенцтва па арганізацыі святаў;
3. **Ганна-Марыя Караліна**, 20 гадоў, — дачка заможнага шляхціча з роду Бусліцкіх-Мярэцкіх;
4. **Францішак**, 25 гадоў, — мастак, які нядаўна вярнуўся з навучання ў Італію.

Ролі другога плана:

1. **Базыль**, 80 гадоў, — вясковец, лекар, пчаляр, садоўнік у трэцім пакаленні;
2. **Вадзім Георгіевіч**, 50 гадоў, — бізнесмен, бацька Хрысціны;
3. **Артур**, 35 гадоў, — партнёр Вадзіма Георгіевіча, жаніх Хрысціны;
4. **Казімір Бусліцкі-Мярэцкі**, 50 гадоў, — бацька Ганны-Марыі Караліны, уладальнік Каралінскага палаца.

Эпізодычныя ролі:

1. **Віктар Пятровіч** — выкладчык рэжысуры кіно ў Акадэміі мастацтваў, навуковы кіраўнік дыпломнай працы Алесья;
2. **Сяргей** — спецыяліст па нерухомасці;
3. **Іван Нічыпаравіч** — галоўны спецыяліст па справах з нерухомасцю райвыканкама;
4. **Стэфан** — садоўнік, продак Базыля, які служыў пры Казіміры Бусліцкім-Мярэцкім;
5. **Вясковец з Каралёў і іншыя.**

Эпізоды

1. Будынак Акадэміі мастацтваў, перадсесійная мітусня. Віктар Пятровіч нагадвае Алесью пра тое, што тэрмін здачы дыпломнай працы ўжо набліжаецца. Алесь абяцае здаць яе своєчасова.

2. Алесь сядзіць у кавярні ў кампаніі сяброў. Пачуўшы пытанне "Як ідзе праца над фільмам?", няўпэўнена ўхіляецца ад адказу, а потым прызнаецца, што ў яго пакуль няма нават ідэі стужкі: маўляў, творчы крызіс.

3. Алесь у Нацыянальнай бібліятэцы. У чытальнай зале выпадкова сутыкаецца з чалавекам, які трымае стос старых кніг. Кнігі валяцца на падлогу. Выбачыўшыся, Алесь дапамагае навукоўцу сабраць іх. Адна з кніг выпадкова раскрылася на старадаўняй карце. Камера фіксуе надпіс "Каралі". Алесь у задумленні.

4. Хрысціна ў сваім пакоі глядзіць музычны канал. У праграме распавядаецца пра забавы замежных зорак шоў-бізнесу. Нейкая спявачка красуецца ля сваёй вілы, а потым прыгожа ўскоквае на каня.

Хрысціна зрываецца з канапы, бяжыць у суседні пакой да бацькі. Нагадвае пра сваю мару і блізкі дзень нараджэння.

Бацька адгаворвае яе, шукаючы рацыянальныя довады: "А дзе ты будзеш займацца верхавой яздой?", "А дзе трымаць каня?". Хрысціна ў адказ прапануе знайсці прыгожае зацішнае месца далёка ад горада для стайні і выездаў: каб атрымаць не толькі каня, але і вілу.

Вадзім Георгіевіч пагаджаецца без асаблівага энтузіязму. Хрысціна кажа, што заўтра ж выправіцца на пошукі прыдатнага ўчастка.

5. Аўтастрада. Алесь імчыць на матацыкле. З лёгкай пагардай і дзікім рокатам абганяе "жук", якім кіруе Хрысціна.

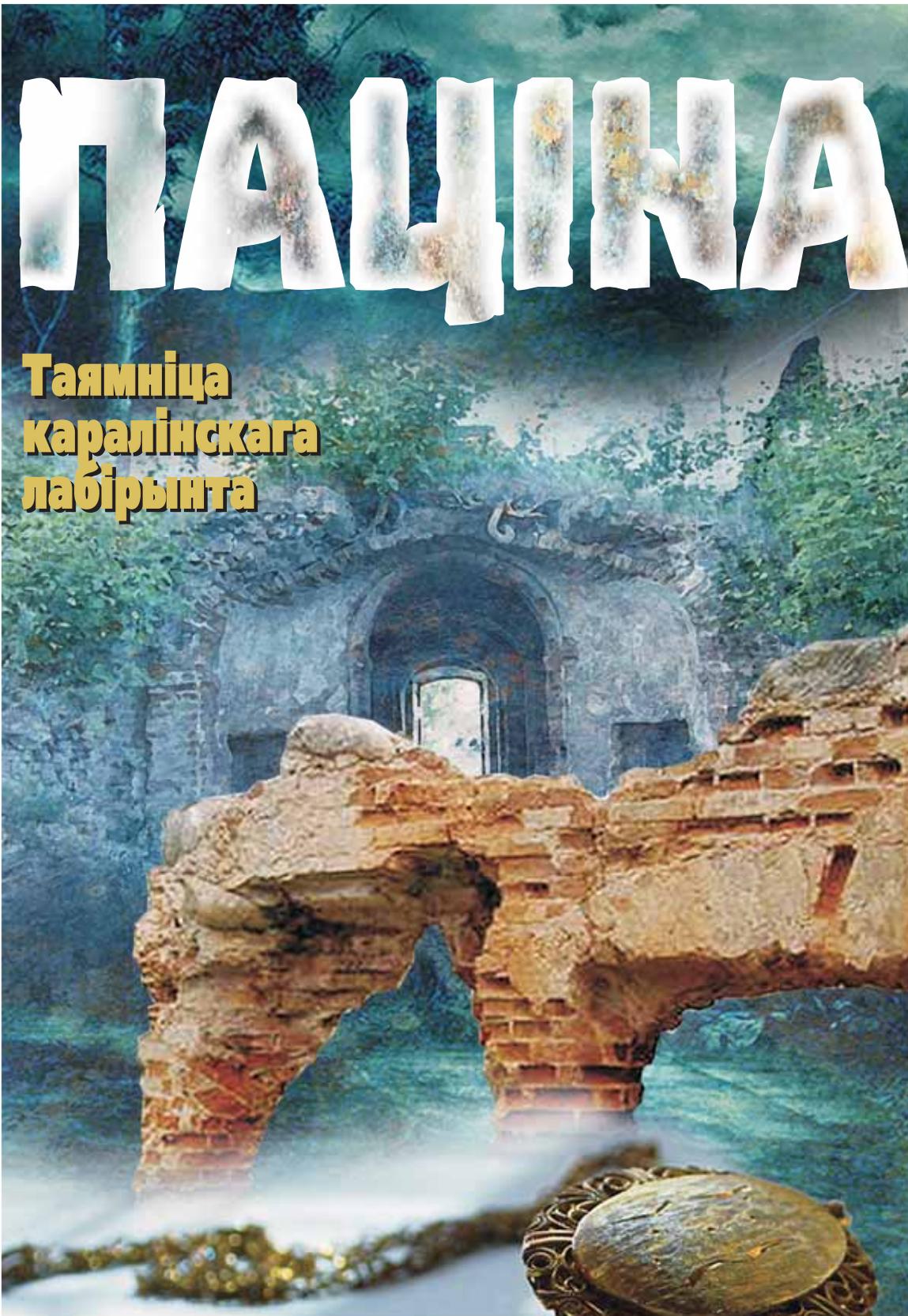
6. Алесь збочвае на запраўку, устаўляе "пісталет" у бак і ідзе расплачвацца. У гэты час непадалёк прыпынілася Хрысціна. Яна бачыць, што вольных калонак няма. Выцягвае "пісталет" з матацыкла і запраўляе сваю машыну.

Пытанне пра тое, якім павінна стаць беларускае кіно, каб заваяваць сваю нішу ў сэрцах глядачоў, захаваўшы, у той самы час, нацыянальную адметнасць, гучыць ужо не адзін год. Дыскусія на гэты конт неаднаразова ўспыхвалі і пад час нашых рэдакцыйных планёраў. Прычым меркаванні адрозніваліся хіба што ў дэталях. І вось, перад самым Новым годам, прагучала слухная прапанова: не абмяркоўваць гэтую тэму агулам і "ў тэорыі", а — аформіць сваё бачанне ў выглядзе канкрэтнага "прадукту" (ці, прынамсі, "паўфабрыкату" для рэжысёра). Ідэя была адразу падтрыманая і ўвасоблена ў цэлы тыдзень калектыўнай творчасці ў вольны ад працы час.

Для нас не паўставала пытання, куды змясціць герояў фільма — у беларускую мінуўшчыну або сучаснасць (а яно, пагадзіцеся, абмяркоўваецца сёння досыць востра). Бо сама гэтая семантычная адлегласць паміж жупаном ды джынсамі можа быць плённай нівай для творчасці, дапамагаючы выбудоваць тыя масткі ў часе, без якіх, паводле вядомай ісціны, не будзе і прышласці. Таму ідэю паралельнага дзеяння ў двух вымярэннях наш творчы калектыў ухваліў аднагалосна, вызначыўшы, разам з тым, і жанр стужкі — містычныя прыгоды з элементамі трылера.

А галоўным месцам дзеяння нязвычайнага пакуль фільма была без дыскусій абрана закінутая шляхецкая сядзіба: прастора, якая нібы завісла паміж мінулым і будучым, — праекцыі тут магчымыя ў абодва бакі. І несумненна, што адраджэнне старых мураў — гэта не проста будаўнічыя работы: яно шчыльна знітана з унутраным адраджэннем чалавека, яго асабістым усведамленнем сваіх гістарычных каранёў.

Сінопсис поўнаметражнага мастацкага фільма

Таямніца каралінскага лабірынта

Алесь рэагуе на гэтае нахабства жартам. Хрысціна фанабэрыста кладзе на багажнік матацыкла грошы і ад'язджае.

7. Дарогу "жуку" перагароджае статак кароў. Імкнуўшыся яго аб'ехаць, Хрысціна збочвае ў кювет.

Алесь спыняецца непадалёк і прапануе дзяўчыне дапамогу. Затым спыняе трактар, які ехаў міма, і дапамагае выцягнуць "жук", суправаджаючы гэта нязлоснымі кпінамі. Сядае на матацыкл і працягвае шлях.

8. Алесь трапляе ў вёску Каралі. Спыняецца ля ўваходу ў старадаўні палацавы парк. Сустрэкае мясцовага жыхара — дзедка Базыля. Пытае дазволу пабыць у яго некалькі дзён.

Базыль запрашае Алесья да сябе ў хату на гарбату.

9. За сталом яны разгаварыліся. Алесь распавядае, што прыехаў сюды ў пошуках натхнення. Базыль глядзіць на яго з добрай усмешкай.

10. Выйшаўшы з машыны, Хрысціна аглядае ўчастак зямлі. Тэлефануе бацьку, кажа, што гэтае месца ёй не падабаецца, і яна будзе працягваць пошукі яшчэ некалькі дзён.

11. Алесь шпацыруе па парку з відэакамерай. Потым сядзе на прыступкі закінутага флігеля, каб прагледзець здымкі на ноўтбуку.

Раптам на экране дзяўчына ў старадаўняй вопратцы.

12. Алесь ідзе да палаца па старых прысадах і здалёк чуе гукі паланэза. Ён выходзіць на партэр і замест руін бачыць дагледжаны будынак ва ўсёй яго велічы. Ля яго нязмушана шпацыруюць людзі, апранутыя ў строі XVIII стагоддзя.

Палац рыхтуецца да нейкай урачыстасці, усе яго жыхары знаходзяцца ва ўзрушаным стане. У цэнтры ўвагі — прыгожая дзяўчына. Яна пазіруе мастаку, які робіць яе парадны партрэт.

Побач бацька Ганны-Марыі — Казімір Бусліцкі-Мярэцкі. З дзялогаў глядач даведваецца пра хуткае вяслелле дзяўчыны, а з яе інтанацыяй — пра тое, што шлюб — не па каханні.

Як толькі бацька выходзіць з пакоя, дзяўчына становіцца куды больш разняволенай. Гутарачы з мастаком, яна з сумнай усмешкай прыгадвае былыя часы. Выяўляецца, што ў дзяцінстве, да таго часу, калі Францішак выправіўся на вучобу ў Італію, яны былі сябрамі.

13. Раніца. Базыль будзіць Алесья на руінах. Прачнуўшыся, хлопец распытвае старога пра былых уладароў палаца. Базыль у некалькіх словах распавядае пра Бусліцкіх-Мярэцкіх, і, каб змяніць тэму, прапануе Алесью акунуцца ў возера. Той, канчаткова адрываючы відзежы, пагаджаецца.

14. У Каралі прыязджае Хрысціна. Яна прыдзірліва аглядае краявіды, робіць здымкі на мабільны тэлефон. Ёй тут падабаецца. Падыходзіць бліжэй да возера, дзе стаіць хутар Базыля. Раптам у яе відэакамеру трапляе Алесь, які, не чакаючы раптоўных сведкаў, пайшоў купацца аголены. Яна пасміхаецца і працягвае здымкі.

Хрысціна знянацку чуе шум за спіной. Да яе падыходзіць дзед Базыль, прастадушна вітаецца. Адбываецца непрацяглы дыялог. Хрысціна кпіць з гэтага вяскоўца, выяўляючы сваю гарадскую фанабэрылінасць. Той, аднак, таксама не пазбаўлены пачуцця гумару.

Раптам да Хрысціны з шыпеннем падыходзіць гусак і пачынае з цікавасцю мацаць дзюбай яе модную "лахматую" спадніцу. Дзяўчына спалохалася не на жарт. У разгубленасці яна выхоплівае з сумкі флакон французскай парфумы і пырскае ў дзюбу гусаку. На крыкі Хрысціны з'яўляецца Алесь і падкідвае пару жартаўлівых слоўцаў.

У адказ раз'юшаная Хрысціна абвясчае: "Заўтра гэтая зямля будзе маёй!" — і з'язджае.

15. Алесь зноў працуе над сцэнарыем у парку ля палаца. Ён набірае імя "Бусліцкія-Мярэцкія" ў інтэрнэт-пошукавіку. Атрымлівае кароткую інфармацыю пра стары знакамiты шляхецкі род, з якім звязана нейкая таямнічая і напаяўлегендарная гісторыя.

Алесь пачынае рабіць накіды сцэнарыя фільма.

16. Офіс Вадзіма Георгіевіча. Хрысціна, яе бацька і спецыяліст па нерухомасці абмяркоўваюць магчымасць набыцця зямлі ў Каралях. Спецыяліст тлумачыць, што палац пакуль не ўключаны ў ахоўны спіс, і таму з камяніцай можна рабіць усё, што заўгодна. Абмяркоўваюцца эскізыныя праекты будучай вілы — у стылі хай-тэк. Гучыць фраза: "Гэтае месца вы хутка не пазнаеце".

17. Алесь робіць здымкі палаца. І раптам бачыць на экране камеры дзівосныя відзежы.

Таемная сустрэча Ганны-Марыі і Францішка ў парку. Мастак, прызнаўшыся ў сваіх пачуццях, дорыць каханай кулон з яе партрэтам — не парадным і напышлівым, але жывым. Дзяўчына цалуе Францішка. Ён бярэ яе на рукі і нясе ў гушчары парку.

Раптам камера зноў паказвае рэальнасць: недагледжаныя алеі, гушчары парку...

Хлопец бачыць Базыля, які збірае зёлкі. Распытвае старога пра мінуўшчыну. Высвятляецца, што продак Базыля — Стэфан — служыў садоўнікам пры Казіміры Бусліцкім-Мярэцкім. Базыль расказвае сцісла гісторыю Ганны-Марыі, адзначаючы, што яе каханне скончылася трагічна, бо Францішак загінуў у падземным лабірынце.

Базыль распавядае, што лабірынт, паводле чутак, праходзіць пад палацам і возерам, але ўжо многія гады ніхто не можа знайсці ўваход у яго.

(Працяг будзе.)

Сцэнарная група — Людміла КРУШЫНСКАЯ, Ілля СВІРЫН, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Кастусь АНТАНОВІЧ, Антон СІДАРЭНКА

Ад рэдакцыі

Час паказвае, што зарана развітвацца з фарматам райвыканкамаўскіх "лятуцак", зыніцыяваных летась "К". Далёка не ва ўсіх рэгіёнах Беларусі яны праведзены, але ўжо маюць розгалас, бо закранаюць самыя надзённыя праблемы. Стасункі з мясцовымі ўладамі выводзяць размову пра перспектывы развіцця рэгіянальнай культуры ў плоскасць кіраўнічай раённай "вертыкалі", адказнасць якой, падкрэсліў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь, на новым этапе развіцця рэспублікі яшчэ ў большай ступені ўзрастае... Словам, магчымасці "лятуцак" выкарыстаем і сёлета, каб атрымаць адказы на канкрэтныя пытанні, а часам — пачуць аб прынятых рашэннях, датычных развіцця сферы культуры ў пэўным раёне Беларусі. 2011-ы, як вядома, абвешчаны Кіраўніком дзяржавы годам мадэрнізацыі і інавацый. Абнаўленне сельскіх устаноў культуры, іх дзейнасці, натуральна, немагчымае без пастаяннай мадэрнізацыі матэрыяльна-тэхнічнай базы, без інавацыйных форм працы. На гэтым сёння і будзе акцэнтавацца ўвага рубрыкі.

Новы этап адраджэння і развіцця сяла: самадастатковасць адзела культуры

На Мсціслаўшчыне я пабываў упершыню. Даўно чуў пра непаўторнасць краю, але ніколі не думаў, што прывязу столькі ўражанняў: ад старых лясоў і цэркваў, засыпаных снегам, ад людзей, продкі якіх рашуча здабылі пад Грунвальдам славу непераможнасці харугве князя Мсціслаўскага... Тут нарадзіліся Пётр Мсціславец, Максім Гарэцкі, жыў Мікалай Чуркін, якія асветніцкімі здабыткамі, друкаваным праўдзівым словам ды неўтаймоўнай музыкай і па сёння ўслаўляюць Беларусь. А тутэйшае дойлідства, што так кранула летучага вандроўніка Уладзіміра Караткевіча? Царква і кляштар у Пустынках, дзе з'явілася нерукачынная выява Збавіцеля; храмы ў вёсках Слаўнае і Басценавічы; езуіцкі калегіум, кармеліцкі касцёл, колішнія даходныя дамы пад уласнымі назвамі "Парыж" і "Лондан" у Мсціславе...

"Шчыльнасць" гэтай духоўнасці, выяўленай у песнях, абрадах і забудовах, стала, бяспрэчна, прычынай рэдакцыйнай увагі. Унікальны гістарычны статус вымагае адказнасці ды гатоўнасці аб'ектаў культуры і горада, і раёна прыняць жыхароў Мсціслаўшчыны і яе гасцей, пераканаць іх у тым, што кожная ўстанова мае набор адпаведных статусу паслуг, карыстацца якімі і камфортна, і прэстыжна. Як паказала паездка ў Мсціслаўскі край, далёка не паўсюль яшчэ гэтыя акцэнты "расстаўлены" ярка і выразна. Мясцовае кіраўніцтва і работнікі культуры пра недапрацоўкі ведаюць цудоўна і робяць сёння ўсё для таго, каб адпавядаць запатрабаванню часу.

Народ пытаецца і прапануе

"Нам бы апаратуру, як у РЦК..."

Менавіта пра духоўнасць горада ды раёна і вёў гаворку з жыхарамі Мсціслаўшчыны. Натуральна, кожны з іх гарой стаіць за "павышаную" брэндавасць рэгіёна, таму і прахібы ў культурнай сферы разважае са шчырасцю і надзеяй на хуткія станоўчыя зрухі.

Наталля Сяргееўна, служачая з Мсціслава:

— Нам ёсць пра што распавесці гасцям, ёсць што паказаць. І адзін з самых папулярных турыстычных аб'ектаў — Мсціслаўскі гісторыка-археалагічны музей. Ягоны дырэктар Уладзімір Шыляноў — з людзей, апантаных музейна-даследчыцкай справай. А вось турбуе яго адзіная, але выключна важная праблема: фонды — павялічваюцца, а плошчаў пад выстаўкі не хапае...

Мікалай Сцяпанавіч, рабочы з Мсціслава:

— Дзіўная школа мастацтваў у горадзе занадта ўжо ў старым будынку месціцца. Ці не прыспеў час вырашыць гэтае пытанне?... Дарэчы, вельмі марудна, па-мойму, ідзе рэканструкцыя калегіума, у аварыйным стане знаходзіцца будынак колішняй гімназіі, што паміж "Лонданам" і "Парыжам" знаходзіцца...

Святлана Сталёва, мастацкі кіраўнік народнага аматарскага калектыву "Надзея" Ходасаўскага СДК:

— У раённым Цэнтры культуры апаратура — найшыкоўная! А мы хоць і сталі напрыканцы мінулага года аграгарадком, але ж сваю паднавіць пакуль не здолелі...

Таццяна Коршунава і Наталля Ключанкова, бібліятэкары сельскай бібліятэкі аграгарадка "Ходасы":

— І нам патрэбны DVD-прайгравальнікі! Мерапрыемстваў ладзім шмат, хацелася б, каб былі яны максімальна якаснымі...

Гэты дом у Мсціславе называўся "Парыж".

Святаслаў КУСАЎ:

— Пэўныя патрабуюць капітальнага рамонту. Таму і ўзнік праект комплекснай праграмы... Усе работы будуць весціся з улікам непаўторнага мсціслаўскага ландшафту, наша гісторыя "ўлішацца" ў прыроду, геаграфію... Ужо цяпер нашы Пустынікі ўзнаўляюцца. Для рэстаўрацыйных работ абнесены плотам мясцовы храм, будаўнікі прыступілі да працы...

Наталля БІСКУП:

— Мы ў гэтай вёсцы мяркуем адкрыць сувенірную краму — філіял той, што існуе пры раённым Доме рамёстваў. Можна, гэта будзе выязны продаж... Тут справа вось у чым: паломнікаў, турыстаў у святых Пустынках заўжды шмат, але не заўсёды яны дазваджаюць да Мсціслава, не заўжды ве-

які па сваіх плошчах цяпер проста не здольны ў поўным аб'ёме адлюстраваць мсціслаўскую духоўную спадчыну.

Яўген РАГІН:

— Сітуацыя з раённым Домам рамёстваў, як падаецца, дыяметральна адрозная: будынак адрамантаваны цудоўна, памяшканняў хапае, але ёсць праблемы з іх напуўненнем...

Святаслаў КУСАЎ:

— У духоўнай прасторы Мсціслава гэты аб'ект, несумненна, — адзін з немалаважных. Менавіта тут дасведчанія майстры перадаюць традыцыйнае мастацтва вучням. І гэты працэс, яго вынікі не могуць не цікавіць нашых гасцей... Паветра ў нас такое — напоенае талентам — не толькі ў горадзе, але і на раёне.

Паміж "Парыжам"

Комплексная праграма развіцця: новы статус Мсціслава — новае аблічча Мсціслаўшчыны

Раённы Цэнтр культуры.

Маімі суразмоўцамі пад час "лятучкі", ініцыяванай нашай рэдакцыяй, сталі намеснікі старшыні Мсціслаўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях і ідэалагічнай працы Святаслаў КУСАЎ і начальнік аддзела культуры Наталля БІСКУП.

Яўген РАГІН:

— Давайце гаворку нашу скіруем адразу ж у канкрэтнае рэчышча: на новы статус райцэнтра, на бліжэйшую перспектыву развіцця Мсціслаўскага раёна.

Святаслаў КУСАЎ:

— Работа наперадзе — вялізная. У Пратаколе даручэнняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь адзначана сказана пра тое, што неабходна захаваць помнікі культуры, духоўнасці нашай краіны. Таму нашы абласны і райвыканкам падрыхтавалі праект комплекснай праграмы развіцця Мсціслава і раёна. На чале з віцэ-губернатарам працавалі над гэтым праектам усяго 2010 года. Ужо ў жніўні праект быў гатовы, пачалося ўзгадненне ў міністэрствах. Усюль мы адчувалі паразуменне. Прыязджаў у Мсціслаў і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латуска, які зазначыў, што горад — адметны па кампактнасці размяшчэння вялікай колькасці помнікаў архітэктуры.

Наталля БІСКУП:

— У цэнтральнай частцы Мсціслава — такіх помнікаў ажно 19.

Яўген РАГІН:

— І ў якім яны цяпер стане?

Колішні езуіцкі калегіум.

даюць пра ягоную "шчыльнасць" на гістарычна-архітэктурныя дзівосы... Так што кожны сувенір тут будзе з мсціслаўскім лагатыпам.

Святаслаў КУСАЎ:

— Але для гэтага патрэбна неадкладна абнавіць райцэнтраўскае аблічча...

Яўген РАГІН:

— Асноўная праблема, наколькі паспеў разабрацца, звязана з сур'ёзным недахопам плошчаў пад далейшае развіццё гарадскіх устаноў культуры...

Святаслаў КУСАЎ:

— Таму пачынаць будзем з гарадскога цэнтра, дзе месціцца адзін з праблемных будынкаў — колішняя мужчынская гімназія (потым педтэхнікум, першая школа), якая найперш патрабуе рамонт. Пасля яго з'явіцца магчымасць адкрыць музейна-культурны цэнтр... Вы ведаеце, што ў нас ёсць адзіны ў вобласці археалагічны музей,

на... Безумоўна, плошчы эксплуатаюцца недастаткова, дзесьці — пустава, тамабыць, рэкламы іншым разам не хапае... Словам, шукаем шляхі для ўдасканалення гэтай дзейнасці.

Наталля БІСКУП:

— Літаральна ўчора ў РДР была надзвычай слабая тэхнічная база. Старшыня райвыканкама Васіль Віціноў трымаў праблему на кантролі. Таму днямі тут з'явіўся дрэваапрацоўчы станок. На парадку дня — печ для абпалу вялікай аб'ёмнай глінянай пластыкі. Маленькая печка ёсць, але маштабы вырабу прадукцыі неабходна павялічваць.

Святаслаў КУСАЎ:

— Васіль Віціноў — чалавек, неабякавы да культуры. Кіруе раёнам два гады, але настолькі з Мсціслаўшчынай "зросся", што неяк адразу стаў сваім. Гэта і па ягоных творчых ініцыятывах добра бачна: рыцарскі фэст летась набыў асаблівае гучанне...

Намеснік старшыні Мсціслаўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях і ідэалагічнай працы Святаслаў Кусаў і начальнік аддзела культуры Наталля Біскуп.

Наталля БІСКУП:
— Канешне! Летась пад час рыцарскага фэсту сярэднявечнай культуры мы выкарыстоувалі плошчы езуіцкага калегіума: падвальныя памяшканні спальнага корпуса адрамантавалі і “напоўнілі” музейнымі экспанатамі (лясной пластыкай, панарамай Грунвальдскай бітвы, сярэднявечным посудам — ад шкла да металу). Адна з залаў была прыстасавана пад дэгустацыю прадукцыі гарадскіх прадпрыемстваў: хлеба-, маслазаводаў.

Яўген РАГІН:
— Святаслаў Браніслававіч, ваша ацэнка такой інтэрактыўнасці старых сцен на новы лад?

Святаслаў КУСАЎ:
— Наконт “новага ладу” — пытанне спрэчнае. Пастараліся трымацца старадаўняга прынцыпу нашага калегіума: маю на ўвазе асветніцтва, далучэнне да культуры, якімі займаліся тут спрадвек. Нават гурт “Стары

ныце, атрымаўся ў нас самаакупным на 90 працэнтаў... Турысту ў горадзе і на раёне ёсць нагода затрымацца. Мы нават конезавод захавалі, дзе гадуецца рускія ламавікі ў адпаведнасці з генатыпам...

Яўген РАГІН:
— Апошні раз такіх коней у далёкім дзяцінстве бачыў...

Святаслаў КУСАЎ:
— Уяўляеце, як можа выглядаць конны рыцарскі бой?! І я зараз не столькі пра эканамічныя выгоды (хоць сёлета зноў прыедуць сюды аматары Сярэднявечча і пакінуць у нас свае грошы), колькі — пра прыгажосць, духоўнасць інтэрактыўнай дзеі, што адбываецца ў нас пасярод святых мсціслаўскіх мясцін.

Яўген РАГІН:
— Я — зноў пра раён... Сям-там у СДК наракаюць на тое, што гукаўзмацняльная і святлотэхнічная апаратура застаецца яшчэ слабаватай...

і "Лонданам"

Райвыканкамаўская “лятушка” з “К”

СДК у Ходасах.

Наталля БІСКУП:
— ...І новыя аб’екты культуры з’явіліся: танцавальную пляцоўку ў гарадскім парку адрэстаўравалі, на Замкавай гары работы па добраўпарадкаванні не спыняюцца...

Святаслаў КУСАЎ:
— І людзі гэтыя пачынанні падтрымліваюць!

Яўген РАГІН:
— 3 1 студзеня Дом-сядзіба Максіма Гарэцкага ў Малай Багацькаўцы стаў уласнасцю аддзела культуры Мсціслаўскага райвыканкама. Не сумняваюся, што ў творчай прасторы вашага краю гэтая вёска, гэты музей зоймуць далёка не шараговае месца. Якія тут бачацца перспектывы?

Святаслаў КУСАЎ:
— Мяркуем захаваць гэты ўнікальны дамок. Правядзём і добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі, не парушаючы вясковай аўтэнтнасці... Словам, Малаю Багацькаўку крывіць не збіраецца. Раней Дом-сядзіба Гарэцкага быў філіялам Літаратурнага музея, цяпер ён — на балансе нашага аддзела культуры, але колькасць турыстычных груп ад гэтага не зменшыцца, а наадварот...

Наталля БІСКУП:
— Я з гэтай нагоды хачу заўважыць, што наш аддзел культуры стварыў у свой час сваю, галіновую, праграму развіцця культурна-пазнаваўчага турызму. Праграме гэтай — крыху больш за год. Натуральна, яна пэўным чынам перагукваецца з раённай праграмай адраджэння, захавання і развіцця народных промыслаў, рамёстваў, традыцый, абрадаў, але яна, я сказаў б, больш гнуткая, функцыянальная. Вось этнапакой “Спадчына” ў Мазолаўскім СДК створаны менавіта ў турыстычным рэчышчы, каб прывезці сюды гасцей, паказаць ім старажытныя прылады працы... Каб везці, ска-

Ольса” прыцягнулі для таго, каб навучаў нашу моладзь старадаўнім танцам.

Наталля БІСКУП:
— А яшчэ мы аматарскія стужкі дэманстравалі ў гэтым антуражы, фільмы пра Мсціслаўшчыну...

Святаслаў КУСАЎ:
— Словам, ніякім чынам не збіраецца ажыццяўляць савецкі прынцып “дзе была царква — будзе клуб”. Але для канцэртнай залы месца знойдзецца, бо Свята мастацтваў імя Мікалая Чуркіна пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга — адзін з нашых сталых брэндаў. Камерная музыка не будзе гучаць у сценах калегіума нейкім дысанансам.

Яўген РАГІН:
— Я даведваюся, што летась СДК у аграгарадках “Падлужжа” і “Мушына” былі адрамантаваны за кошт раённага бюджэту. Ці змога раён удзельнічаць і ў частковым фінансаванні комплекснай праграмы развіцця Мсціслаўшчыны?

Святаслаў КУСАЎ:
— Не збіраецца быць назіральнікам. Спектры фінансавання вельмі шырокія: не толькі рэспубліканскае, але і мясцовае. І праграма ўжо дзейнічае.

Яўген РАГІН:
— Калі браць пад увагу найперш развіццё турызму, у што збіраецца сёння ўкладаць грошы?

Святаслаў КУСАЎ:
— У гандлёвыя кропкі па рэалізацыі сувеніраў, у кавярні і гасцінічны бізнес... Мінулы рыцарскі фэст, у пры-

А гэты дом мае назву “Лондан”.

Святаслаў КУСАЎ:
— Дзяржпраграму адраджэння і развіцця сяла мы выканалі. А што да пэўнага недахопу сучаснай тэхнікі... Я тут такога прынцыпу прытрымліваюся ў дачыненні да кіраўнікоў сельскіх дамоў культуры: “Няма — зарабі і купі: будзе!”

Наталля БІСКУП:
— А плошчы ў нас на сяле цудоўныя для таго, каб іх слаўна выкарыстоўваць і на гэтым зарабляць... Урэшце, мы ўжо цяпер можам забяспечыць пераважную большасць сельскіх устаноў культуры прыстойнай апаратурай.

Святаслаў КУСАЎ:
— Дзяржава дае сялу ўсё, што можа даць. Астатняе залежыць ад ініцыятывы на месцах. Пры цудоўных рабочых месцах адсутнасць гэтай ініцыятывы — недаравальная.

Наталля БІСКУП:
— Святаслаў Браніслававіч пастаянна наведвае сельскія клубы і бібліятэкі. Найперш яго цікавіць якасць мерапрыемстваў. Іншым разам ацэньвае яе вельмі крытычна.

Яўген РАГІН:
— І справа тут, натуральна, — у кадрах...

Наталля БІСКУП:
— Мы рыхтуем свае кадры, яны ж пасля навучання ў сярэдніх спецыяльных установах паступаюць у ВНУ, накіраванне губляе сэнс, а выпускнікі застаюцца ў буйных гарадах...

Святаслаў КУСАЎ:
— Сусветная праблема ўрбанізацыі... Але пасля рэалізацыі праграмы развіцця Мсціслаўшчыны мы атрымаем умовы працы не горшыя, чым у Мінску.

Яўген РАГІН:
— Так альбо інакш, але асноўны ваш арыенцір — сталічны... Але ўсё ж якім “магітам” збіраецца прыцягваць моладзь?

Святаслаў КУСАЎ:
— Умовам і жыццям, магчыма сцю нармальна зарабляць, дыхаць не “мегаполісім”, а сапраўды чыстым паветрам.

Яўген РАГІН:
— Згадалі пра добрыя ўмовы працы. Аднак у сённяшняй Дзіцячай школе мастацтваў яны далёкі ад ідэалу. Музычных інструментаў хапае, а будынак...

Наталля БІСКУП:
— Канешне, хацелася б тут займець больш прыстойны, бо ў старым проста месца не хапае, а харэаграфічная зала — на базе ўстановы адукацыі... Пэўныя СДК выглядаюць значна лепш за ДШМ.

Святаслаў КУСАЎ:
— У праграме развіцця раёна ёсць і гэты пункт. Прыязджайце да нас на 880-годдзе Мсціслава — вы ўбачыце, якім карэнным чынам зменіцца горад за пяцігоддзе, як павялічыцца заробак у людзей.

Яўген РАГІН:
— За кошт чаго?

Святаслаў КУСАЎ:
— За кошт развіцця турызму, за кошт больш дасканалай сферы паслуг. Урэшце турызм — права на атрымманне гэтых паслуг. У нашым выпадку маюцца на ўвазе паслугі аддзела культуры, найпрост звязаныя з захаваннем і развіццём духоўных традыцый.

Яўген РАГІН:
— Ці ёсць хоць нейкая дынаміка развіцця турызму на Мсціслаўшчыне, скажам, за мінулы год?

Святаслаў КУСАЎ:
— Колькасць людзей, што нас наведалі, павялічылася за 2010 год удвая і дасягнула 14 тысяч.

Наталля БІСКУП:
— Аддзел культуры пастаянна бярэ ўдзел у турыстычных кірмах, што ладзяцца ў Магілёве, дэманструе турыстычным агенцтвам свой арт-прадукт: фрагменты абрадаў, канцэртаў, рэкламныя буклеты, відэафільмы... Плён, як вы бачыце, ёсць. Астатнія раёны на такіх кірмах абмяжоўваюцца, на жаль, буклетами і фільмамі...

Святаслаў КУСАЎ:
— Мастаку збольшага ніхто не дапамагае выжываць, ён прадае, што стварае, і тым жыве... Гэта жа і работнікі культуры павінны прадаваць свой прадукт і жыць. І я з гэтай нагоды — за канкрэтна акрэслены план платных паслуг у сферы культуры. План — гэта тая рыса, што вызначае: на “плыву” ўстанова культуры ці пачала безнадзейна на дно апускацца.

Наталля БІСКУП:
— Урэшце, мы маем права ў маштабах сваёй Цэнтралізаванай клубнай сістэмы вар’іраваць памеры гэтых планаў сярод СК і СДК.

Яўген РАГІН:
— Якой бачыцца вам далейшая перспектыва сяла?

Святаслаў КУСАЎ:
— Сённяшняя аграгарадкі забяспечваюць мінімальны, магчымы толькі на сёння, сацыяльны стандарт. Але штогод ён будзе павялічвацца. Наша задача — “шліфаваць” тое, што ў нас ёсць.

Наталля БІСКУП:
— Будзем працягваць мацаванне кадравага патэнцыялу, матэрыяльнай базы. У выніку гэтага непазбежна пашырыцца і спектр платных паслуг.

Яўген РАГІН:
— У горадзе вы перапрафілюеце кінатэатр пад Маладзёжны цэнтр, мэтазгоднасць узнікнення якога даказана сацыялагічным апытаннем гараджан. Ці праводзяцца такія маніторынгі на сяле?

Наталля БІСКУП:
— Менавіта такім чынам у Мазолаве ўзнік пакой “Спадчына”, а ў Ходасах — клубная камінная гасцёўня.

Святаслаў КУСАЎ:
— Творчым людзям неабходна даць магчыма сцю тварыць. Неабходныя ўмовы для гэтага, паўтаруся, — жыллё, умовы працы, заробак. Тады і рэгіянальная культура будзе развівацца.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Мсціслаўскі раён — Мінск
Фота аўтара

Дэталі да агульнай карціны

Аўтарская “Экалогія”

Яшчэ раз паўтаруся: ландшафты на Мсціслаўшчыне — унікальныя. Запаведныя мясціны ёсць і навокал вёскі Капачы: лясы, ўзгоркі, азёры, крыніцы. Таму дырэктар мясцовага СДК Наталля Ганчарова і не вагалася ў выбары скіраванасці ўласнага творчага праекта, назваўшы яго “Экалогія”.

Праграма дзейнічае не першы год. У СДК створана экалагічнае аб’-

яднанне, якое планамерна займаецца прыродаахоўнай дзейнасцю. Тэрыторыя вакол установы адпаведна добраўпарадкавана: створаны Сад камянёў. Ёсць свая сажалка, дзе вяскоўцы разводзяць рыбу. Дзейнічае шэраг турыстычных маршрутаў: раслінны, жывёльны, што знаёмяць з мясцовай флорай і фаўнай. І кожнага гасця абавязкова вязуць да Белкаўскай крыніцы, дзе за секунду на паверхню выходзіць пяць вёдраў вады. А адносна непадалёк — конезавод, Малая Багацькаўка. Экалагічная сцэжка вясковага значэння становіцца адным з этапаў раённага турмаршруту.

12 студзеня спаўняецца 70 гадоў з дня нараджэння Вялікага Песняра — народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Уладзіміра Мулявіна. У гэты дзень, паводле традыцыі, у Белдзяржфілармоніі адбудзецца канцэрт “Незабытае”, прысвечаны майстру. Гэтым разам у цэнтры праграмы — не толькі песні з рэпертуару “Песняроў” (і пададзеныя паасобку, і сплеченыя ў дзве “фантазіі на тэмы”), але і рок-опера “Гусяляр”, што ў свой час замацавала супрацоўніцтва Уладзіміра Георгіевіча з кампазітарам Ігарам Лучанком. Выконваць усе гэтыя творы будзе Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Беларусі імя І.Жыновіча пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Казінца. Аўтарам жа адноўленых рэдакцый, пералажэнняў і Фантазіяў, а таксама дырыжорам часткі канцэрта выступіць Аляксандр Крамко. Новы твор да 70-годдзя Песняра прадстаўляе і сталы “зорны” тандэм Алега Елісеенкава і Аляксандра Саладухі.

Пасля сустрэчы ў рэдакцыі “Культуры” кампазітар Алег Елісеенкаў і спявак Аляксандр Саладуха заўважылі: “Сёння, лічы, упершыню далі прэс-канферэнцыю, прымеркаваную адной-адзінай песні...” Песні, прысвечанай Уладзіміру Мулявіну, чыё 70-годдзе з дня нараджэння адзначым 12 студзеня. Насамрэч, атрымалася не інтэрв’ю, а — дыялог. Артысты распавялі пра стварэнне гэтай песні і некалькі таямніц, што яе ахутваюць, а таксама пра сустрэчы з легендарным Песняром. Калі ж “уклучаецца магнітафончык” для песні-хэдайнара? Як напісаць музычнае палатно? І... гісторыя аднаго партрэта Уладзіміра Мулявіна.

Аляксандр Саладуха:

— Гісторыя пачалася года паўтара таму, калі мне патэлефанаваў невядомы, сказаў, што піша вершы і хацеў бы мне іх паказаць. Я яму ў адказ: я не прачытваю вершы, а вось калі кампазітар паказвае мне гатовую песню, мелодыю або гармонію... Карацей, даў нумар майго найбліжэйшага сябра — Алега Елісеенкава, з якім працую трэці дзесятак гадоў. І сапраўды, чалавек гэты неўзабаве прынёс у студию пачак вершаў. А яшчэ праз месяц тры, калі не болей, Алег тэлефануе ўжо мне і кажа: “Ёсць песня!”.

Алег Елісеенкаў:

— Прычым я ўпэўнены, што наш невядомы аўтар менавіта на гэты свой твор рабіў стаўку. Нездарма ж у любым альбоме — музычным або зборніку вершаў — маецца твор-хэдайнар... Заўжды, тое, што першае прапаноўваецца, кладзецца ў папку, — і ёсць найбольш важнае для аўтара.

Аляксандр Саладуха:

— А гэты верш першым ляжаў у папцы?

Алег Елісеенкаў:

— Так, менавіта першым...

Аляксандр Саладуха:

— Бачыш, нават я гісторыю гэтай песні ведаю не цалкам...

Алег Елісеенкаў:

— Дык вось, вершы былі напісаны ад рукі: мяркуючы па стылістыцы, мове, аўтар — паэта-аматар. Мо таму я спярша і не звярнуў на творы ўвагі. Але ж нешта трымала, вяртала ўвагу да іх. Што? Музіца, тое, што мне ніколі раней не прапаноўвалі тэксту, які б гэтак наўпрост, без залішняй метафарычнасці, наадварот — самымі простымі словамі, прысвячаў Уладзіміру Мулявіну. Так, існуюць творы з прысвечэннем — энсавым, змястоўным, мастацкім — нашаму Песняру, але гэты жывы водгук на падзеі (упэўнены, словы былі напісаны акурат па іх слядах) захапіў мяне.

Аляксандр Саладуха:

— І мяне, між іншым, заўжды цікавіла, чаму на тэму або іншыя творы ты пішаеш песні. Як выбіраеш?

Аляксандр Саладуха.

Палатно Мулявіна

Алег Елісеенкаў:

— Дакладна не па прынце: “З кім сяброу, для таго і пішу”. На што пішацца, тое і атрымліваецца: павінна ж быць нейкая рэакцыя! Вось і тут: “уклучыўся магнітафончык”, я занатаваў мелодыю, пасля зрабіў дэма-запіс. І ўжо пасля са здзіўленнем пачуў у ім нават нешта песняроўскае. А як вырашыў прапанаваць песню Аляксандру? Ды яшчэ з улікам таго, што ў яго голас — барытон, а “Песняры” — гэта ансамбль тэнараў. Па-першае, эксперымент. Па-другое, Аляксандр тады “зарадзіўся” на альбом. Нарэшце, ведаў загадзя, што менавіта ён зможа выказаць пашану да асобы Мулявіна. Тым больш, і Саша, і я асабіста былі знаёмы з Уладзімірам Георгіевічам.

Аляксандр Саладуха:

— І вось калі Алег перадаў запіс, дзе сам спяваў, мы з жонкай па некалькі разоў пераслухоўвалі песню. Ды і выканаў як! З нейкімі нават анэльскімі пералівамі. Нечым ягоны голас нагадаў мне вакал Леаніда Барткевіча або Анатоля Кашапаравы ў першым складзе ансамбля — такая вось паралель. Напавал, як кажуць, траплялі “ў яблычак” меладыйны ход і гарманічная аснова песні. Ды і не проста песні: я адразу ж яе назваў “балада-рэквіем”. Забягаючы наперад, скажу, што адзін з маскоўскіх аранжыроўшчыкаў, які “майстравуў” песню, назваў яе яшчэ больш ёміста: “палатно”.

Алег Елісеенкаў:

— Яшчэ адна гісторыя, пра якую ніколі не распавядаў. Прапеўшы дэма, зразумеў: у Аляксандра Саладухі новы твор музіцы прагучаць іначым, у непаўторнай манеры. І ўсё складвалася добра, Саша апрабаваў яго пад гітару, водгукі — чуд! Але калі дайшло да студыі... Дубль, другі, трэці — песні няма. Што рабіць? Пытаюся ў гукарэжысёра, ці ёсць Інтэрнэт. Адшукваем там фота Мулявіна (Здымак, дарэчы, і сёння — у першай дзясятцы на запыт “Уладзімір Мулявін” у пошукавіку. — С.Т.), ставім яго на ноўтбук і заносім у пакой, дзе перад мікрафонам стаіць Саладуха. І, ведаеце, справа пайшла!

Аляксандр Саладуха:

— Гэта быў адзін з апошніх ягоных здымкаў. (Мы прапанаваў паказаць той здымак. Аказалася, ён змешчаны на тытульным лісце кнігі “Уладзімір Мулявін. Нота Лёсу”. Кадр гэты — аўтарства Юрыя Іванова. — С.Т.)

Аляксандр Саладуха:

— Дык вось жа ён!

Алег Елісеенкаў:

— Так. Які пранізлівы, які глыбокі погляд... Саша, ты, між іншым, сам мне неаднойчы расказаў і пра нейкія, амаль містычныя, прынамсі, для цябе, паралелі, што, можна сказаць, прадвызначылі для цябе такую песню...

Аляксандр Саладуха:

— Сапраўды. Музіца, упершыню распавядаў аб тым “на дыктафон”. Так, здаецца, у вас, журналістаў, кажуць? Дык вось, маскоўская Канцэртная зала “Расія”, Дзень пагранічніка, шмат расійскіх зорак, а ад Беларусі — “Песняры” і Аляксандр Саладуха. У іх — знакамты “Берэзовый сок”, у мяне — “Смородина”. Абедзве яны — пра радзіму. А пасля канцэрта разам з “Песнярамі” апынуўся на банкете. Там да Мулявіна падыходзяць два генералы з жонкамі і кажуць, што самі з Гродна, хацелі б выказаць яму сваю пашану. Абодва прамаўляюць доўга, натхнёна. Уладзімір Георгіевіч слухаў, слухаў і раптам перапыняе, паказаўшы на мяне: “А вось гэта — наша сапраўдная зорка, якая прадоўжыць нас!” Я знямеў тады... Сёння ж, праз дзесяцігоддзе, расцэняю тэа словы як своеасаблівую эстафетную палачку з рук Мулявіна.

Алег Елісеенкаў:

— А яшчэ ёсць некалькі таксама цікавых дэталей...

Аляксандр Саладуха:

— Так-так! Мулявін — Казярог, і я — таксама, ён нарадзіўся 12 студзеня, я — 18-га. А некалі Уладзімір Георгіевіч спытаўся ў мяне: “Ты ў колькі гадоў прыйшоў на сцэну?” Адказваю: “У дваццаць восем”. Ён:

Алег Елісеенкаў.

Дарэчы

Чый жа верш стаў песняй?

Алег Елісеенкаў: “Яшчэ адзін незвычайны факт. Аўтар слоў, музіца, настолькі ўлюбены ў творчасць “Песняроў”, што нават забыўся пакінуць свае кантакты. А я і не заўважыў, бо пакуль не напішу песню — не звязваюся з паэтам. Ды і аддаць прафесійнаму артысту твор, пагадзіцеся, — таксама не гарантыя яго паспяховага будучага.

Карацей, мы ўжо спрабавалі адшукаць яго, але — безвынікова. Мо са старонак “Культуры” ён даведаецца, што ягоныя вершы сталі песняй?”

Аляксандр Саладуха: “Для мяне дадзены выпадак — лішні доказ радкі гэтыя — сапраўдны голас народа. Голас Памяці пра Песняра”.

“І я”. Карацей, дагэтуль не магу зразумець, чаму ён сказаў тэа словы, але не магу не апраўдаць давер. Разумеецца, пра што я? Таму прыход гэтай песні — падзея для мяне.

Дарэчы, распавядаў гісторыю, таксама звязаную з творам. У рэдакцыю “Культуры” прыехаў са здымак навагодняга тэлешоу (Сустрэча адбылася за два тыдні да Новага года. — С.Т.). Прыехаў туды а 14-й гадзіне, але нешта там не складалася, расцягвалася... Прайшла гадзіна, другая... У выніку на сцэну выйшаў а 17-й, прычым за час чакання замест запланаваных “...Чужой мілай” і “Каліны” вырашыў праспяваць хай і не святчоны і правераны хіт, але дарагу мне песню памяці Мулявіна. Вакол — шарыкі, святчоныя агеньчыкі, канфеты, а я ўпершыню, музіца, паставіў перад сабой стойку з мікрафонам, не ўзяўшы яго ў рукі, і заспяваў: “Было время, пели годы на устах и не слетали — у великого народа под Мулявина началом...” Выканаў, сыходжу са сцэны, а да мяне падыходзіць народны артыст Украіны Мікалай Гнацюк, што слухаў яе непадалёк, і віншуе мяне. Пасля падымаю, што праграму пакажуць ужо ў студзені, магчыма, паўтараць пад стары Новы год, а гэта акурат у дні, калі адзначым 70-годдзе Уладзіміра Мулявіна...

Алег Елісеенкаў:

— Я ж, прызнацца, калі пісаў гэтую песню, нават не задумваўся, што яна можа прыдацца да юбілею артыста. Ведаў, канешне, што ён нарадзіўся 12 студзеня, а ўжо паказаўшы яе Сашу, пачуў ад яго, што ў 2011-м — 70-годдзе з дня нараджэння Мулявіна. Дадзеная гісторыя — яшчэ адна ў скарбонцы легенд пра Уладзіміра Георгіевіча, якія ствараюцца і сёння, пасля ягонага заўчаснага сыходу...

Аляксандр Саладуха:

— А пра песню гэтую хочацца гаварыць і гаварыць бясконца...

**Дыялог занатаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ
Фота Пятра ОВАДА**

Дарэчы

“Або буду гуляць у “Дынама”, або — спяваць у “Песнярах”

Аляксандр Саладуха: “У 1970-м я разам з бацькамі жыў у Казахстане, у ваенным гарадку Прыазерск на возеры Балхаш, і проста “фанацеў” па футболе. І вось амаль сорак гадоў таму пабачыў па старэнкім чорна-белым тэлевізары “Песняроў” — іх знакамты фільм-канцэрт. З таго часу — “паняслася”: сапраўдны фанат “Песняроў”. Калі ж сям’я пераязджала ў Беларусь, я ўсім казаў: “Або буду гуляць у “Дынама” Эдуарда Малафеева, або — спяваць у “Песнярах” Мулявіна!” І калі з першым не атрымалася зусім, дык другое...

Упершыню пабачыў іх на сцэне ў 1979-м, калі дзесяць дзён запар яны давалі па два аншлаговыя канцэрты ў дзень у мінскім Палацы спорту. Я, дваццацігадовы, прыйшоў, а дакладней — прабраўся ў залу, за некалькі гадзін да канцэрта. Уявіце: паўзмрок, на сцэне — Місевич, Барткевіч, Кашапарав, Дайнэка... І вось — выходзіць Мулявін. З’яўляецца лідар, а з ім — атмасфера, настрой...

А калі ў 1980-х працаваў у рыббасе, я на казённай “Волзе” прыязджаў у сталічнае Уручча, дзе “Песняры” арандавалі памяшканне, на праслухоўванне. І, ведаеце, Мулявін пасля таго праслухоўвання нават крыкнуў сваёй жонцы ў двары іх дома на вуліцы Бяды: “Света, я знайшоў голас!” Але, прыйшоўшы з развучанай песняй, я ўсё ж расчараваў Мулявіна. Цяпер і сам разумею: не так яе выканаў...”

Прэм'еру паэмы-легенды "Гусляр", падрыхтаваную Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам Беларусі імя І.Жыновіча, чакалі з асаблівай нецярплівацю. Інтрыгай было ўсё: ад непасрэднага ўвасаблення твора да самага яго тэксту, прадстаўленага ў яшчэ адной новай версіі.

сарамліва-засмучоная, то готовая да барацьбы за вызваленне Гусляра. Сімвалічнае сутыкненне белых і чорных сіл адлюстроўвалі дзяўчыны-анёлы, узброеныя старадаўнімі мячамі часоў князя Вітаўта. Курган увасабляўся подыумаў з прыступкамі, умацняючы ў купалаўскай паэме матывы ўлады, славы, вечнасці. Ахінуты белай тканінай, ён нагадваў то калядную снежную гурбу, то выкрышталізаваны сімвал Белаі Русі. У момант з'яўлення Князя, які быццам сыходзіў з паднябесся сваёй

іменны былі пералічаны ў праграмцы не "гуртом", а "сольна", у прыватнасці — Сяргей Мядзведзеў.

Тым не менш, агульны вынік выклікаў дыскусію. Не заўсёды вытрыманым здаваўся гукавы баланс, не ўсіх пераканала і само спалучэнне народных інструментаў з электронікай: можа, больш уразіла б іх супрацьстаўленне? Спрэчным здавалася і ўзбраенне анёлаў мячамі, і надта плакатная канфрантацыя добра і зла. Дый сама тэатралізацыя твора вымусала "дапрацоўкі" яго

"Гусляр" для аркестра "гусляроў"

Аляксандр Крамка.

Заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Крамка ўвоўдзе ў гісторыю нашай нацыянальнай культуры не толькі як цудоўны аранжыроўшчык, мультыінструменталіст, кампазітар і дырыжор, але і як аўтар шматлікіх пералажэнняў для аркестра беларускай народнай інструментаў творчасці "Песняроў" і Уладзіміра Мулявіна.

— Творчасць "Песняроў", — распавёў Аляксандр Яўгенавіч, — хвалявала мяне з дзяцінства. Кожнае іх выступленне, на якое я мог трапіць (дарэчы, не толькі ў Мінску, але і ў Стоўбцах, адкуль я родам), становілася падзеяй. Іхнія песні мы запісвалі на магнітафон, а прыдбаць грампласцінку — увогуле

на вяслеллях ды іншых святкаваннях, куды замаўлялі музыкантаў, песняроўскі рэпертуар ішоў папросту "на ўра"! Нот, вядома, не было, і папулярныя песні імкнуліся падабраць па слыху — як казалі, "зняць адзін да аднаго". Дарэчы, "зняць" песні іншых папулярных тады калектываў было нескладана. А вось хаця б крыху наблізіцца да песняроўскага стылю — тут патрабавалася вялікае майстэрства. Бо ў іх выкананні ўражвала ўсё: і гучанне духавых пачкаў, і рэдкія на тыя часы народныя інструменты (пра існаванне некаторых з іх мы даведваліся менавіта з канцэртаў ансамбля), і найбагаты вакал.

Калі я сам стаў музыкантам, мне ралі: маўляў, ідзі ў "Песняры", прапаноўвалі асабіста пазнаёміць з Уладзімірам Мулявіным. Але я застаўся ў народным аркестры — і, ведаецца, не шкадую. Бо акустычныя аркестравыя сродкі багацейшыя за любы ансамблевы склад, колькі б электронікі там ні было. У чарговы раз я пераканаўся ў гэтым, калі рабіў апрацоўкі песняроўскага рэпертуару для нашага калектыву — Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Іосіфа Жыновіча. Для гэтых песень мы звярнуліся напярэдадні 40-годдзя "Песняроў". Падрыхтавалі вялікую праграму, да якой я зрабіў таксама дзве аркестравыя Фантазіі: адну — паводле народных песень у апрацоўцы "Песняроў", другую — паводле аўтарскіх з іх рэпертуару. Гэтыя творы мы шмат паказвалі па ўсёй Беларусі. І паўсюль іх успрымалі сапраўдным "цвіком" праграмы, публіка літаральна ўзрывалася апладысментамі! Калі я дырыжыраваў сваімі Фантазіямі, дык спінай адчуваў, як людзі бязгучна, у душы, спявалі, бо гэтыя песні даўно сталі неад'емнай часткай жыцця кожнага з нас. Дадам, што ўсе песні вельмі добра паклаліся на наш склад, але, вядома, дзесьці, улічваючы аркестравыя магчымасці, даводзілася дадаваць падгалоскі, умацняць фактуру.

Яшчэ большай руплівасці ад мяне і ад усіх нас патрабаваў зварот да рок-араторыі "Гусляр". Ідэя падрыхтаваць новую версію гэтага твора належала вядомай музыказнаўцы Вользе Брылон. Міхаіл Казінец як мудры кіраўнік адрозу ўхапіўся за гэтую прапанову, бо яшчэ раней збіраўся ўзняць сімфанічны варыянт Лучанка. Мне ж хацелася напоўніцу прадэманстраваць багаты каларыстычныя магчымасці аркестра і, разам з тым, захаваць рок-стылістыку, дададзенаму Уладзімірам Мулявіным да кантаты "Курган" Ігара Лучанка. Нотнага матэрыялу "песняроўскай" рок-араторыі не было, таму, як я жартаваў, мне давялося спачатку напісаць самы вялікі "дыктант" па сальфеджыю — выкласці запіс твора нотамі. А потым працаваць уласна над вакальна-аркестравай партытурай. Атрымалася, лічу, не проста пералажэнне "Гусляра" для народнага аркестра, а — новая версія твора, якая спалучыла лепшыя здабыткі Лучанка і Мулявіна з новымі выканальніцкімі магчымасцямі.

Бо гучанне цымбалаў найлепшым чынам перадае сам дух беларускага народа, амаль на генетычным узроўні саміх інструментаў утрымлівае асаблівы "код Беларусі". Да аркестра дадаўся хор, які стаў паўнаватасным удзельнікам падзей, а рэжысура Ларысы Сімаковіч увогуле ператварыла музычны твор у сапраўдны спектакль. Мы паказалі яго на снежаньскім святкаванні 80-годдзя аркестра, але выкананне ў дзень нараджэння Уладзіміра Мулявіна будзе, безумоўна, асаблівым. Упершыню ў гэтым канцэрце прагучаць і чатыры новыя апрацоўкі мулявінскіх песень.

Н.Б.

Рок-опера ў белым і чорным

Пётр Ялфімаў (Гусляр) і Ян Жанчак (Князь).

Найперш, інтрыгаваў сам зварот да колішняй рок-араторыі І.Лучанка — У.Мулявіна, тым больш, пасля нядаўняй другой рэдакцыі гэтага твора, ажыццёўленай па ініцыятыве паэта Андрэя Скарынікіна (гл. "К" № 30 за 2010 г.). Не менш цікавай здавалася ідэя ўвасаблення твора сродкамі не адно рок-гурта, а калектываў акадэмічнага плана: народнага аркестра, дзе валадараць цымбалы, і Дзяржаўнага камернага хору на чале з Наталляй Міхайлавай. Хацелася хутчэй убачыць і пачуць Пятра Ялфімава — у ролі Гусляра, Яна Жанчака — у партыі Князя: ці ўдасца ім годна ўвасобіць сваіх няпростых герояў, кожны з якіх — не толькі носьбіт пэўных чалавечых якасцей, а яшчэ і сімвал? Ды ўсё ж самым, бадай, непрадказальным складнікам здавалася рэжысура Ларысы Сімаковіч — прафесійнага кампазітара, кіраўніка фолк-гурта "Госціца", аўтара шматлікіх тэатралізавана-харэаграфічных пастановак. Бо прадаказальным у кожнай новай рабоце Л.Сімаковіч становіцца смелы творчы падыход, заснаваны на сінтэзе жанраў, стыляў і відаў мастацтваў. Таму яе пастаноўкі заўсёды пазнавальныя — і, разам з тым, штораз нечаканыя.

Нечаканым аказаўся і "Гусляр". Бо ён быццам спалучыў асацыятыўныя повязі, пазычаныя з іншых твораў Янкі Купалы (ад ранніх вершаў да "Адвечнай песні", "Раскіданага гнязда" і "Тутэйшых"), і грунтоўна акрэсліў паэта як найярчэйшага прадстаўніка сімвалізму. На ўзроўні сімвалаў і алегорый чыталася ўсё: ад інструментарыя да сцэнаграфіі, ад колераў да рухаў. Благіт нябёсаў ажываў ад трапяткога хвалявання белых шалікаў-аблачынак, падобных да прывідаў ці ўвасаблення чалавечых душ (мастак — Валянціна Лойка). Душу Беларусі сімвалізавала і дзяўчына ў нацыянальным строі — то

славы да "простых зямных" радасцей, подыум-курган становіўся жалобна-чорным. У фінале, замыкаючы агульную драматургію, на тым подыуме зноў, як на пачатку дзеі, з'яўлялася Душа. Толькі курган быў ужо не белы, а чорны, дый садзілася яна на ніжнюю прыступку, быццам прыціснутая змрочным збудаваннем.

Чорна-белую графіку парушалі не толькі блакіт, але і чырвань. Спачатку яна ззяла з народнага арнаменту — як сімвал прыгажосці. Потым утварала атмасферу свята. Чырвонымі хустачкамі госці, запрошаныя на княжацкае баяванне, віталі гаспадара (артысты хору змяшчаліся ў ложы, пазней выходзілі на сцэну, а іх "пастаўленыя жэсты" мелі відавочна парадыйны характар). Шэсце Князя суправаджалася раскідваннем чырвоных руж. Але вельмі хутка тыя ружовыя пялёсткі абарочваліся лапікамі-кроплямі крыві на шляху Гусляра, або — шырэй — творцы, які абуджаў народ да пошукаў ісціны. І толькі ў апошніх тактах да гэтай колеравай гамы далучалася зялёная фарба (мастак па святле — Міхаіл Ангерт), бы сімвал вясны, якая ў Я.Купалы заўсёды асацыяравалася з незалежнасцю, самастойнасцю, вольным жыццём роднай краіны.

Самай высокай ацэнкі заслугоўвалі абсалютна ўсе выканаўцы на чале з народным артыстам Беларусі, дырыжорам Міхаілам Казінцом. Моцным кантрастам гучала сола Гусляра ў суправаджэнні "жывых" цымбалаў. Аркестр цудоўна справіўся са шматлікімі поліфанічнымі напластаваннямі. Добра спяваў хор. Выдатна вытрымалі вялізную нагрузку музыканты рок-гурта, многія з якіх пачыналі сваю кар'еру ў тых мулявінскіх "Лявонах", што былі створаны Уладзімірам Георгіевічам пры "Песнярах" як маладзёжная эксперыментальная студыя: невыпадкава, мабыць, іхнія

музычнай драматургіі: вельмі хацелася пачуць непрадугледжаны ў партытуры "дзет нягоды" Гусляра і Князя ці хаця б проста працяг іх вакальных партый, як і працяг харавых украпаванняў.

Так і павінна быць: кожная значная з'ява не можа ўспрымацца апрыйёры — яна павінна выклікаць роздум, які будзе спрыяць далейшаму руху наперад. Галоўнае ж тое, што чарговае "адраджэнне" купалаўскай паэмы, якой споўнілася 100 гадоў, лучанкоўскай кантаты, якой без малага 40, і "песняроўскай" рок-опера, якой больш за 30, дадаткова даказала актуальнасць гэтых твораў. І пацвердзіла простую ісціну: творы жывуць дзякуючы сваім выканаўцам, кожнае новае пакаленне якіх "перачытвае" іх павоўна. І чым больш будзе такіх "перачытаняў", тым больш адкрыецца схаваанага ў аўтарскіх першакрыніцах.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

лічылася падарункам лёсу! Бо яны, не паспеўшы выйсці, адрозу становіліся праславутым савецкім дэфіцытам. Памятаю, у якой роспачы я быў, калі дзве гадзіны адстаю ў чарзе — і пласцінкі скончыліся літаральна за дзесць чалавек да мяне. З "Песняроў" пачаўся час павальнага захаплення вакальна-інструментальнымі ансамблямі — яны ствараліся літаральна ў кожнай школе, не кажучы ўжо пра больш дарослыя калектывы. І кожны такі ВІА імкнуўся "дацягнуцца" да мулявінскіх песень. А ўжо

“Менестрэлі” перамагаюць

Вакальнай мужчынскай групай “Менестрэлі” Палаца культуры Маладзечна кіруе Аляксандр Важнік. Гэты таленавіты педагог атрымаў грант Маладзечанскага раённага выканаўчага камітэта ў намінацыі “Кіраўнік творчага калектыву”.

Аляксандр Важнік у 1986 годзе скончыў Маладзечанскае музычнае вучылішча імя М.К. Агінскага па класе баяна, а ў 1994-м — Акадэмію музыкі па класе вакалу. Тады ж, у 1994-м, малады саліст становіцца дыпламантам Міжнароднага фестывалю “Магутны Божа” ў Магілёве. Яшчэ студэнтам Аляксандр пачаў праца-

ваць у капэле “Санорус” пад кіраўніцтвам Аляксея Шута. Дзесяць гадоў спяваў на сцэнах шматлікіх краін Еўропы і браў удзел у міжнародных фестывалях у Беларусі, Расіі, Польшчы.

Але не толькі музыка жыве ў душы таленавітага творцы. У 2000 годзе выходзіць першы зборнік вершаў і песень Аляксандра Важніка. Сёння рыхтуецца да выдання другі. У 2002-м спявак разам з іншымі музыкантамі стварае ў сталіцы вакальна-інструментальны ансамбль. Песні з першага альбома гучаць на шматлікіх FM-станцыях Беларусі. У гэты час малады выканаўца су-

працоўнічае з ансамблямі “Славяне” і “Камерата”, вакальнай групай аркестра пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга, кампазітарам Аленай Атрашкевіч.

Аляксандр Важнік вяртаецца ў Маладзечна, і пры Палацы культуры пачынае дзейнічаць ансамбль “Менестрэлі”. У яго рэпертуары — шмат папулярнай музыкі, народных і казацкіх песень. Самадзейныя артысты прымаюць удзел у сумесных праектах Маладзечанскага музычнага вучылішча імя М.К. Агінскага і Палаца культуры, у оперных спектаклях Маладзечанскага народнага маладзёжнага музычнага тэатра.

Напрыканцы 2009 года запісваюцца два музычныя дыскі і ансамбль выязджае на гастролі ў Германію, дзе дае больш за 40 канцэртаў у 30 гарадах. Добрыя водгукі аб выступленнях “Менестрэлі” друкуюцца ў прэсе, іх песні запісваюцца на нямецкім радыё. У гэтым жа годзе калектыву ўзнагароджваецца дыпламам Раённага фестывалю-конкурсу харавых і вакальных калектываў “Паклон табе, мой беларускі край!”.

Потым былі перамогі ў IX Фестывалі народнай творчасці “Напеў зямлі маёй”, Першым Беларускім конкурсе нацыянальнай харавой музыкі “Рэха”, які быў арганізаваны Беларускім саюзам музычных дзеячаў. У планах на пачатак гэтага года — удзел у Міжнародным фестывалі праваслаўнай музыкі “Каложскі дабравест” і запіс дыска духоўных песняпеваў.

Ларыса СЫСУН
Маладзечна

На здымках: вакальная мужчынская група “Менестрэлі” і яе кіраўнік Аляксандр Важнік.

Рой і мёд “Кніжнага вулля”

Бярозаўскія бібліятэкары на базе Боркаўскай аграгарадоцкай бібліятэкі правялі семінарскуую вучобу па пытаннях краязнаўчай дзейнасці. Менавіта гэтая ўстанова мае добрыя напрацоўкі ў папулярнага аўтарскай нацыянальнай кнігі і роднай мовы.

Бібліятэкар Людміла Юдчыц, карэнная жыхарка вёскі Боркі, не першы год даследуе мясцовую гісторыка-культурную спадчыну. У фондзе бібліятэкі можна знайсці летапіс вёскі, нарыс гісторыі бібліятэкі “Няскончанае падарожжа...”, калекцыю старажытных фотаздымкаў, файл-дацье жыццёвых і творчых біяграфій вядомых землякоў, аўтарскія сцэнарныя распрацоўкі мерапрыемстваў, дзе папулярныя краязнаўчая кніжка.

З 2008 года бібліятэка мае статус аграгарадоцкай і забяспечвае інфармацыйна-дасугавое абслугоўванне вясцоўцаў. Ва ўстанове — 318 дарослых чытачоў, 90 дзяцей.

Напярэдадні раённага семінара ў бібліятэцы абнавіўся Гісторыка-краязнаўчы цэнтр “Зямля мая, калінавы куток...”, арганізавана зона дзіцячага чытання “Кніжны вулей”, дзе раскрываюцца творчыя здольнасці дзяўчынак і хлопчыкаў. Юныя кнігалюбы “каштуюць” “Нектар роднай мовы”, “Мёд з Бочкі цудаў”, ёсць тут і “Соты ведаў”, “Рой творчых імёнаў”...

На семінар “Краязнаўчая дзейнасць бібліятэк ЦБС як срод-

дак фарміравання грамадзянскай культуры насельніцтва” дырэктар Бярозаўскай ЦБС Ірына Макарэвіч прапанавала электронныя прэзентацыі: “Край, адкуль я родам”, “Прывітанне, мая бібліятэка!”, “Бярозаўшчына праваслаўная”. Віртуальную вандровку па боркаўскай зямлі “Край, адкуль я родам” (сумесны праект настаўніцы Боркаўскай сярэдняй школы Наталлі Мікіціч і бібліятэкара Людмілы Юдчыц) рэалізавалі выхаванцы школы і — актыўныя чытатчы.

Госцем семінара быў Анатоль Гладшчук — выкладчык Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта, краязнаўца-аматар, які імкнецца захаваць на карце раёна родную вёску Чарнякава, дзе сёння пражывае ўсяго два чалавекі. Анатоль Антонавіч распавёў аб сваіх новых архіўных знаходках, што дапаўняюць карціну культурнага і асветніцкага развіцця вёсак нашага краю. Напрыклад, першая бібліятэка, першая школа з’явіліся пры Свята-Мікалаеўскай Чарнякаўскай царкве ў год яе пабудовы — у 1725-м.

У рабоце семінара апрача начальніка аддзела культуры Бярозаўскага райвыканкама Таццяны Кавалёк прынялі ўдзел старшыня Боркаўскага сельвыканкама Алена Луцкевіч і старшыня СВК “Боркаўскі” Мікалай Дземідовіч.

Ала ДРАГАН, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Бярозаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі

На здымку: пад час семінара.

Пад час адкрыцця дзіцячага пакоя.

Акцыя для чатырох тысяч

1-га студзеня 1966-га на базе дзіцячага аддзела Навабеліцкай масавай бібліятэкі была адкрыта пятая дзіцячая бібліятэка. Яна носіць імя дзіцячага пісьменніка Самуіла Маршака.

На 120-годдзе з дня нараджэння творцы супрацоўнікі ўстановы і нашы чытатчы атрымалі цудоўны падарунак: запрашэнне ад Гомельскага маладзёжнага тэатра на спектакль “Іграем Маршака”.

Наш фонд на сёння складае больш за 50 тысяч адзінак захоўвання, сярод якіх — і інфармацыя на электронных носбітах. Залішне казаць, што ў бібліятэцы пастаянна

ладзяцца разнастайныя выстаўкі, “круглыя сталы”, урокі мужнасці, рэкламныя акцыі, выдаюцца інфармацыйныя буклеты аб новых паступленнях. І ўсё гэта — дзеля таго, каб кніга прыносіла дзецям не толькі карысць, але і радасць. Шчыра скажам, задача — не з простых. Таму мы пастаянна бяром удзел у дабрачынных акцыях-конкурсах для дзяцей-інвалідаў, дзяцей-сірот...

Штогод бібліятэку наведвае каля чатырох тысяч чалавек. Кожны з іх — аматар чытання. І ў гэтым — вынік нашай штодзённай працы.

Ніна ЛІТВІНАВА,
загадчык Дзіцячай бібліятэкі імя С.Маршака — філіяла № 12 Гомельскай гарадской ЦБС

Ёлка па-мастацку

Навагодняя акцыя “Арт-ёлка”, выстаўка ў рамках якой працуе ў палацы Румянцавых-Паскевічаў у Гомелі, аб’яднала мясцовых мастакоў і дызайнераў.

Па словах старшага навуковага супрацоўніка мастацкага аддзела ўстановы Кацярыны Дзегцяровай, удзел у ёй прынялі як прафесійныя творцы, так і пачаткоўцы — навучэнцы сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў культуры і мастацтва.

Акцыя дала ім магчымасць прадэманстраваць свае здольнасці ў ства-

рэнні навагодняй атрыбутыкі. Удзельнікі акцыі прадставілі аўтарскія паштоўкі ручной работы, посуд з малюнкамі на навагоднія тэмы, дэкаратыўныя ўпрыгожанні... Ёлку творцы разглядалі як арт-аб’ект, які неабходна было вырабіць пры дапамозе незвычайных матэрыялаў і тэхнік, задаючы сабе пытанне: у чым сутнасць навагодняй святаў?

Таксама на выстаўцы дэманструюцца творы груп студэнтаў Гомельскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча, якія эксперыментавалі на тэму “Эка-ёлка”.

На здымку: фрагмент экспазіцыі.

Дарог — шмат...

“Дарога да храма” — так называлася выстаўка, што дзейнічала ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі. Тут прадставілі 120 работ. Дзясятую частку з іх прэзентавалі шэсць майстрых са студыі вышыўкі “Чароўны крыжык” горада Барысава.

Гэта былі іконы і сюжэты на біблейскую тэму, выкананыя ў рознай тэхніцы: лічыльны крыж, шматслойная гладзь, габеленавае шво і вышыўка бісерам. Барысаўскія вышывальшчыцы здольныя на многае. Валянціна Карнейчык прапанавала іконы Мі-

калая Цудатворца і Ігаруўскую Маці Божую, Ларыса Бялая — вышыўку сабора Святога Паўла ў Лондане, Кіева-Пячэрскай лаўры, а таксама Храма Хрыста Збаўцеля ў Маскве. Алена Сініца падрыхтавала выяву маўзалея Тадж Махала ў Індыі, кіраўнік студыі Таццяна Няжданова — карціны “Дзіўны вобраз Хрыста” і “Галаву Бога” (фрагмент фрэскі Мікеланджэла Буанароці “Стварэнне Адама”).

У Галіны Трыфанавай, Лізаветы Жукавай — таксама сваё бачанне біблейскай тэмы. Майстрых яднае імкненне знайсці сваю дарогу да Храма.

Анатоль БАРЫС
Старыя Дарогі

Адной са знакавых культурных падзей 2010 года стала святкаванне юбілею мінскага кінатэатра “Перамога”. Адзіны ў Беларусі кінатэатр — член Міжнароднай асацыяцыі “Еurope Cinemas”, вядомае і любімае месца адпачынку мінскай моладзі ды людзей сталага веку, помнік архітэктуры сярэдзіны ХХ стагоддзя — летась адсвяткаваў сваё 60-годдзе. Асабліваю значнасць дата набывае і таму, што ў 2010-м мы адзначалі 65-ю гадавіну Вялікай Перамогі. Напрыканцы года карэспандэнт “К” сустрэўся з кінамеханікам першага пасляваеннага кінатэатра Беларусі — Станіславам ШАРМАНАВЫМ. Ветэран працы, выдатнік кінамаграфіі СССР, Станіслаў Віктаравіч працаваў у “Перамозе” з 1958 па 1960 год. Майстар сваёй справы, чалавек асаблівай культуры зносін і шырокіх ведаў, ён ахвотна распавёў пра мінулае славага кінатэатра і адметнасці рамантычнай ды нялёгкай прафесіі кінамеханіка. Адзначу, што гэты матэрыял — толькі невялікая частка таго найцікавейшага аповеду Станіслава Віктаравіча.

МУЛЬТЫПЛЕКС пасляваеннага Мінска

Некалькі старонак з гісторыі кінатэатра “Перамога”

Руіны манастыра побач з “Перамогай” маглі стаць новым кінатэатрам.

Кінасеансы ў вызваленым Брэсце

— Станіслаў Віктаравіч, калі ж вы прынялі рашэнне стаць кінамеханікам? Калі захапіліся кіно?

— Мне было пяць гадоў. Мы з сям’ёй жылі ў Казахстане (мой бацька быў ваенны), і ў кінатэатры “Летні” нашага пасёлка паказалі мультфільм “Кот у ботах”. Можна сказаць, менавіта тады ў маёй душы і ўзнікла цяга да кінамаграфіі, якая вызначыла далейшы лёс. Калі мы пераехалі ў Калінін (сёння — Цвер), я ўбачыў знакамітыя “Серэнду сонечнай даліны” і “Вялікі вальс” — першыя трафейныя фільмы.

Мабыць, усё канчаткова вырашылася ў Брэсце. Гэта быў 1945 год. Бацька, які прымаў удзел у вызваленні горада, выклікаў нас туды. З фронту вярнуўся і мой дзядзька Іван Васільевіч. Ён заўважыў, што мне падабаецца кіно, і зрабіў падарунак: са свайго драўлянага чамадана ён сабраў... фільмаскоп. Размясціў у скрынцы лямпу ў 150 Ватт, з кансервавай бляшанкі зрабіў фільмавы канал, са старых акулараў — аб’ектыў. Карацей, усё атрымалася. Дзядзька падарыў мне гэты фільмаскоп разам з першай стужкай. І калі я дома паказаў сваім сябрам на экране кіно, усе проста ахнулі. Літаральна ўся вуліца Маякоўскага, на якой мы жылі, пачала хадзіць да нас на кватэру глядзець фільмы! Сталі прасіцца нават дарослыя. І я быў вымушаны перанесці свой “дамашні кінатэатр” на вуліцу: усе ахвотныя проста не змяшчаліся ў малой кватэры. Устанавіў экран у двары — памятаю, праз яго раней праходзіла лінія абароны і ён быў літаральна зрыты акапамі, — і вось ў гэтых палявых умовах па вечарах паказваў свае дыяфільмы. Збіралася прыкладна чалавек 20 — 30.

Адразу рынуўся на працу

— Уражае! А ці лёгка было на той час увайсці ў вялікую прафесію?

— Вядома, для падлетка — не так і проста. Дзяцей у апаратную ў кінатэатрах не пускалі. Мая спробы трапіць туды былі дарэмнымі. Але ў восьмым класе — гэта было ўжо ў Мінску — я запісаўся ў гурток юных кінатэхнікаў пры Палацы піянераў. І пачалося навучанне. Першым настаўнікам у справе, а дакладней настаўніцай, стала Надзея Міхайлаўна Лобава — старшы інжынер абласнога ўпраўлення кінафікацыі. Пасля заканчэння курсаў нам павінны былі прысвоіць кваліфікацыю “дэманстратар вузкаплёначнага кіно”. Няблага для падлетка, але мне гэтага ўжо было недастаткова. Таму я папрасіў Надзею Міхайлаўну пасля накіраваць мяне на вытворчую практыку ў кінатэатры. Так у 1950-я я трапіў у “Цэнтральны”, а потым — у “Перамогу”. Мая стажыроўка ў апошнім доўжылася паўтара-два месяцы, а далей я пайшоў на кінаперасоўку. Спрабаваў рознае, і ў выніку, пасля ўсіх “іспытаў”, атрымаў кваліфікацыю “кінамеханік”. І тут жа рынуўся на працу.

“Цэнтральны”, “Летні”, “Авангард”, “Змена”... За некалькі гадоў паспеў працаваць у некалькіх кінатэатрах, удасканалючы навыкі. Маю апантанасць заўважалі многія спецыялісты. І калі пайшоў у “Перамогу” ў 1958-м, стаў адразу старшым кінамеханікам. Прызнаюся шчыра, мяне спакусіла перайсці ў кінатэатр са “Змены” магчымаць папрацаваць з “шырокім фарматам”: “Перамога” была адным з першых кінатэатраў, які планавалі ўвесці гэтую тэхналогію дэманстрацыі.

Першы мультыплекс

— Станіслаў Віктаравіч, што ў тых гады ўяўляла з сабе “Перамога”, акрамя звання кінатэатра з унікальнымі тэхнічнымі магчымацямі?

— Гэта быў сапраўдны культурны цэнтр. У кінатэатры працавала бібліятэка

каб прыстасаваць там яшчэ адну кіназалу. Тыя памкненні не ўрэчаісніліся. Апрача іншага, зразумела і тое, што ўкладваць грошы ў яшчэ адзін кінатэатр паблізу (побач працавалі той жа “Цэнтральны”, на рагу плошчы Свабоды і вуліцы Рэвалюцыйнай — кінатэатр паўторнага фільма “Радзіма”) дырэктару наўрад ці дазволілі. Рэшткі ж праваслаўнай царквы былі канчаткова знішчаны.

— Але вядома, што “Перамога” атрымала дадатковую залу ў выглядзе летняй пляцоўкі...

— Так, на тэрыторыі былога манастыра была адкрыта летняя пляцоўка. Пад адкрытым небам з дапамогай кінаперасовак дэманстраваліся фільмы. У 1954 — 1955 гг. пляцоўка магла змясціць каля 300 чалавек, але ўжо ў 1958-м яна была пашырана да 650 месцаў і ператварыла-

атра прыдумвала розныя спосабы, каб выканаць пастаўленую задачу. І тая ж шматзальнасць вельмі дапамагала. Выкарыстоўваліся тры залы “Перамогі” так: калі карціна пачыналася ў вялікай зале, праз 20 хвілін дзве яе часткі ўжо можна было пераносіць у малую залу, а яшчэ праз 20 хвілін — на летнюю пляцоўку. Разбежка паміж фільмамі была зусім невялікай — 30 — 40 хвілін, для глядачоў такі тэрмін — вельмі зручны, і многія заставаліся ў кінатэатры проста пасядзець, адпачыць. Калі ласка — можна зазірнуць у бібліятэку, у летні перыяд — адпачыць у дварыку: там працаваў прыгожы фантан, летняе кафэ. Карацей, створаны такія ўмовы, што сыходзіць не хацелася. А мы ўсе радаваліся: да нас ідуць глядачы!

У якасці яшчэ аднаго варыянта выканання плана ў “Перамозе” існавалі тры дадатковыя месцы паказу кіно — так званыя філіялы: клуб імя Дзяржынскага, Дом афіцэраў, будынак Савета Міністраў. Памятаю, як мы ў спецыяльных скрынях разнісілі плёнкі па аб’ектах, а потым вярталі ў “Перамогу”.

Абагаўлялі кіно!

— Як жа вам удавалася абслугоўваць такую колькасць глядачоў?

— Вы маеце рацыю! Праца кінамеханіка ў 1950-я была справай нават небяспечнай! Крыніца святла кінапраектараў тых часоў з’яўлялася так званая “вугальная дуга”: ёсць “адмоўны” і станоўчы” вугалі, праз якія праходзіць ток (сёння гэта — ксенонавая лямпа, якая закрыта ў асветляльніках; прычым кінамеханікі да яе не дакранаюцца). У залежнасці ад напружання, тых вугалёў звычайна хапала на дзве часткі фільма, а потым іх неабходна было змяняць. Праца была брудная: самі разумеюць, што такое вугаль. І побач жа — плёнка, якую трэба зараджаць! Па тэхніцы абслугоўвання тэхнікі, правядзенне тэхнічных аглядаў, рамонтаў і, вядома ж, кантроль. Заканчвалася змена позна: апошні сеанс у “Перамозе” пачынаўся ў 23 гадзіны, завяршаўся — а 1-й. Даводзілася вяртацца дадому позна ўначы, прычым пешшу, што ў пасляваенным Мінску, мякка кажучы, было не зусім бяспечна...

— Паслухайце вас, разумееш, што гэта быў зусім не лёгкі хлеб...

— Але мы ўсе абагаўлялі кіно! Кожны з нас разумее, што інакш проста нельга. Сёння, заходзячы ў сучасныя кінатэатры, я часта сумую па тых часах, па тым глядачы, які загалі прыходзілі на сеансы, па тых фільмах... Сёння моладзь забягае ў апошнюю хвіліну ў залу і выбягае, ледзь пачынаюцца цітры, часам нават не дачакаўшыся канца стужкі: маўляў, і так усё зразумела. Гэта для мяне вялікае дзіва. Таму, канешне, хацелася б, каб работнікі кіно працягвалі несці людзям культуру.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Глядачы мелі магчымаць пабываць у сапраўднай галерэі.

са свежымі часопісамі, газетамі. Глядач пасля працы мог прысесці на ўтульную канапу, уключыць настольную лямпу, пачытаць прэсу... Потым пачыналася канцэртная праграма: перад сеансам выступалі артысты. Памятаю, што, да прыкладу, пэўны час малая зала ў “Перамозе” ўвогуле працавала як канцэртная. Кінатэатр з’яўляўся тым месцам, дзе пасля працы можна было адпачыць душой, адчуць радасць зносін.

Яшчэ ў 50-х гадах побач з асноўным будынкам “Перамогі” заставаліся рэшткі Спаса-Праабражэнскай царквы. Тагачасны дырэктар Ізраіль Кагановіч марыў аднавіць пабудову і перарабіць яе ў кінатэатр: мы неаднаразова з ім хадзілі і абмяралі плошчы разбуранага будынка,

ся ў сапраўдную кіназалу: у ёй была ўладкавана стацыянарная апаратура. Можна сказаць, што “Перамога” з’явілася першым мультыплексам у Беларусі. Мяркуюце самі: вялікая зала — на 600 месцаў, малая — на 180, і летняя — на 650!

Планавы варыянт

— Вельмі цікава! І які быў рэжым працы кінатэатра?

— Праца была вельмі напружанай! Справа ў тым, што на нас вісеў план, які мы мусілі выконваць. План нават па трох паказчыках: па валавым зборы, па колькасці глядачоў і колькасці сеансаў. За невыкананне — маглі спытаць “на поўную катушку”. Таму кіраўніцтва кінатэ-

Дарэчы

Кінатэатр “Перамога”, знакаміты сёння эксклюзіўнымі рэтраспектывамі і паказам элітарнага кіно, мае цікавую гісторыю.

Па-першае, будынак кінатэатра месціцца на адной са старадаўніх мінскіх вуліц: сёння гэта Інтэрнацыянальная, а яшчэ на пачатку ХХ стагоддзя яна называлася Праабражэнскай. Яе трасіроўка з’явілася ў Мінску каля 500 гадоў таму!

Сваё імя Праабражэнская атрымала ад Спаса-Праабражэнскага праваслаўнага жаночага манастыра, перабудаванага з комплексу кляштару бенедыкцінак, які працаваў у Мінску да 1871 года. Кляштар стаяў амаль на тым самым месцы, дзе сёння знаходзіцца “Перамога”. Частку плошчаў яшчэ на пачатку ХХ стагоддзя займаў будынак гасцініцы “Бельвю”, што месцілася ў адным з карпусоў Спаса-Праабражэнскага манастыра, але ўжо ў 1929-м яе замяніў клуб харчавікоў імя Сталіна. У ім у 1939 годзе працавала дзевяць гурткоў, у якіх займалася 137 чалавек... Немцы пад час акупацыі зрабілі ў будынку салдацкі клуб, які ў выніку быў узарваны падпольшчыкамі ў 1943-м.

Пасля заканчэння вайны руіны былі расчышчаны, і ў 1950 годзе на тым месцы з’явіўся кінатэатр “Перамога”. Аўтарамі праекта сталі вядомыя архітэктары Іосіф Лангбард і Міхаіл Баклануў. На адкрыцці кінатэатра ў яго фае ладзілася выстаўка беларускіх мастакоў і скульптураў. А дэбютнай карцінай на экране стала дакументальная — “Перамога кітайскага народа”.

Шэкспір у перакладзе...

Чытач
мяркуе...

генерала

Тэорыю адноснасці першым
абгрунтаваў наш зямляк

Цікава, ці ведаў сам
Эйнштэйн, што
ў доказе тэорыі
адноснасці яго мог
аплярадзіць наш зямляк
Мінкоўскі?

прыналежыць беларусу Уладзіславу Старэвічу, які ў 1911-м упершыню стварыў "мульцікі".

Пасля кастрычніка 1917 года ўраджэнцы беларускіх земляў прадоўжылі слаўныя традыцыі сваіх суайчыннікаў. Аляксандр Чыжэўскі адкрыў ролю сонечнай радыяцыі ў жыццядзейнасці біясферы. Якаў Зяльдовіч выканаў разлік ланцуговай ядзернай рэакцыі дзялення ўрану. Авіяканструктары Павел Сухі і Міхаіл Гурэвіч стварылі першыя ў свеце звышгукавыя самалёты "Су" і "МіГ". Сямён Косберг забяспечыў запуск у космас першых штучных спадарожнікаў Зямлі і стварыў ракетныя рухавікі для першых касмічных караблёў СССР.

Заснавальнікам сусветнай псіхіятрыі з'яўляецца таксама наш зямляк — Іван Балінскі (1827 — 1902 гг.). На ІЗ'ездзе псіхіятраў у Маскве (1887 г.) адзін з ягоных вучняў — Бехцераў — назваў Балінскага бацькам айчыннай псіхіятрыі. Толькі вось у Мінску ёсць вуліца і балыніца імя Бехцерава, а імя Балінскага ніяк у рэспубліцы не ўшанавана.

Аднак, які ў "Энцыклапедычным слоўніку" (1890 — 1907 гг.) усё выдатных беларусаў назвалі паля-

У прыватнасці, Павел Гаранінаў з Магілёва задоўга да Дарвіна грунтоўна распрацаваў пытанні эвалюцыі арганічнага свету Зямлі, а Герман Мінкоўскі з-пад Мінска раней за Альберта Эйнштэйна абгрунтаваў тэорыю адноснасці. Леў Цэнкоўскі распрацаваў асновы сучаснай мікрабіялогіі. Казімір Семяновіч яшчэ на пачатку XVII стагоддзя лічыў магчымым асваенне касмічнай прасторы.

Ураджэнцы Беларусі заклалі навуковыя асновы элінізму, егіпталогіі, арабістыкі і санскрыталогіі, чыгуначнага транспарту і мастабудавання, будаўніцтва паравозаў і цеплавозаў, займаліся стварэннем верталётаў і падводных лодак, першымі вывучылі геаграфію і геалогію Цэнтральнай Азіі, стварылі тэхналогію і абсталяванне для алмазнага свідравання цвёрдых парод, заклалі асновы ўзбагачэння карысных выкапняў і сталі піянерамі марскоўнага нафтаздабычы. Да прыкладу, Міхаіл Доліва-Дабравольскі стварыў тэхніку трохфазнага току — аснову ўсёй сучаснай сусветнай электраэнергетыкі.

Усяму свету вядомыя першая ў свеце жанчына-акадэмік Соф'я Кавалеўская і першая ў свеце жанчына — доктар медыцыны Варвара Кашаварава-Руднева. Трыумф "Рускіх сезонаў" у Еўропе на пачатку XX стагоддзя забяспечылі тэатральны мастак Леў Бакст, кампазітар Ігар Стравінскі, артысты балета — брат і сястра Ніжынскія.

У літаратуры прагучалі імяны выхадцаў з нашых земляў Адама Міцкевіча і Уладзіслава Хадасевіча, у выяўленчым мастацтве — Марка Шагала і многіх іншых, у музыцы — Мікалая Рымскага-Корсакава (верагодна, нашчадка шляхціча Корсака з Полацка). У 1895 годзе з'явіўся кінематограф, і тут важнае слова

нарэжысёру Юрыю Тарычу. Да іх можна дадаць імяны Каэтана Касовіча — заснавальніка сусветнай індывідуальнасці і генерала Рамана Кандраценкі — легендарнага абаронцы Порт-Артура ў Раска-японскай вайне 1904 — 1905 гадоў (між іншым, такі помнік у Полацку знаходзіцца да рэвалюцыі, але быў знесены).

Прэстыж Кобрына павінны ўзвысіць два бронзавыя бюсты: Скірмунту і Трафімуку. Скірмунт — патрыярх рускага прадпрыемства: менавіта ён першым заклаў аснову вінаробства ў Крыме, пабудаваўшы ў Ялце цыпер знамяціты завод "Масандра". А малады акадэмік Трафімук за асваенне "другога Баку" ў Паволжы стаў Героем Сацыялістычнай Працы: яму належыць галоўная заслуга па выведцы нафты і газу ў Заходняй Сібіры.

Добрая ідэя — стварыць помнік Івану Чэрскому ў Верхнядзвінску. Таксама варта ўстанавіць помнік Мікалаю Пржэвальскаму ў Віцебску, бо родавае "гнездо" Пржэвальскіх знаходзілася менавіта ў сяле Скуратава ля Віцебска. У Мсціславе, паводле згаданага "Зводнага плана", прадагледжаны толькі адзін помнік — заснавальніку горада Расціславу Мсціславічу. Я даў бы ў пералік значных для гісторыі краю асоб і іншых. Скажам, Івана Казырэўскага — першаадкрывальніка Курыльскіх астравоў, Фёдара Каня — будаўніка сцен Смаленска, і абавязкова — хірурга Яўстафія Багданоўскага, які ўражваў сваім майстэрствам ці не ўсіх еўрапейскіх калег, у тым ліку Пірагова.

У многіх гарадах Балгарыі ёсць вуліца імя Іосіфа Гурко, а ў цэнтры Сафіі — велічны помнік гэтаму генерал-фельдмаршалу. На жаль, у Беларусі яго памяць пакуль амаль ніяк не адзначана.

У г.п. Копысь, думаецца, трэба прадагледзець помнік Міхасю Урончанку — ваеннаму геадэзісту, генералу, аднаму з заснавальнікаў Раскага геаграфічнага таварыства (1845 г.) і цудоўнаму паэту-перакладчыку: лічыцца, што Пушкін упершыню пазнаёміўся з творчасцю Шэкспіра і Байрана, ацаніў талент Адама Міцкевіча менавіта дзякуючы перакладам нашага земляка.

Думаецца, помнікамі асобам сусветнага маштабу, чые карані паходзяць з Беларусі, можна дадаткова ўзняць прэстыж нашай краіны.

Валерый ЯРМОЛЕНКА,
доктар геаграфічных навук

У старажытнасці на беларускіх землях не існавала агульнаадукацыйных устаноў у традыцыйным разуменні гэтага паняцця. Тым не менш, майстры ўзроўню Лазара Богшы, таленавітыя доўліды, паэты і мастакі былі не рэдкасцю для нашага краю. А таму ўзнікае заканамернае пытанне: якім чынам адбывалася іх навучанне?

Паўсотні stylusaў
і самшытавы грэбень

Цэры як... буквар

Дзякуючы даследаванням археолагаў, да прадметаў, якія несумненна звязаны з навучаннем, можна аднесці знаходкі творчых прылад — цэраў і пісалаў.

Пісала, або stylus (ад лацінскай "stilus", "styles", грэчаскай "stylos" — "палка", "палачка"), — прыстасаванне для пісьма ў выглядзе металічнага стрыжня даўжынёй 8 — 16 см, адзін канец якога завостраны, а другі быў у выглядзе лапаткі. У гарадах Старажытнай Русі іх выйшлі каля сотні, 57 пісалаў знойдзены ў гарадах Беларусі XII — XIII стст.

Цэры (ад лацінскай "cera" — "воск") — прыстасаванне для пісьма ў выглядзе блока з дзвюх і большай колькасці дошчачак памерамі 8 x 14 x 0,8 — 1 см, злучаных паміж сабой скуранымі паскамі. На ўнутраным баку гэтых дошчачак рабіліся паглыбленні на 2 — 5 мм, так званыя "каўчэжцы", якія і запаяўняліся воскам. Па воску пісалі вострым канцом стыла, а палачкай сціралі, загладжвалі непатрэбныя пасля практыкавання запісы. У Ноўгарадзе знойдзена паўтара дзясятка цэраў, у гарадах Беларусі — дзве такія знаходкі (Брэст і Мсціслаў).

рада Вялікага ў напластаваннях XII — XIII стст. і вывучэння пісьмовых крыніц XVII ст., навучанне пачыналася ў 6-7 гадоў, а ў асобных выпадках, як сведчаць пісьмовыя крыніцы, яно магло пачынацца і раней. На карысць апошняга меркавання можа сведчыць той факт, што сярод пісалаў сустракаюцца экзэмпляры досыць малых памераў: даўжынёй каля 8 см, пры сярэдняста-стычных памерах гэтых прылад 12 — 13 см.

Авалоданне элементарнымі навыкамі пісьма спрыяльнай было рабіць на мяккім воску, якім запаяўнялі паглыбленні ў цэрах. Кавалачак такога воску, прамавугольнага ў счэненні, быў знойдзены пад час раскопак на Верхнім замку Віцебска. А напісанне на бяросце або на другім, больш цвёрдым, матэрыяле, папрабавала і больш спрактыкаванай, вопытнай у напісанні літар, рукі. Сведчаннем таму — надпісы і асобныя літары, меткі, на некаторых рэчах, прызначаных для гульні, напрыклад, на ігральных костках — астрагалах (бабках), знойдзеных у Гродне, Ваўкавыску і Віцебску.

Што ж уяўляла з сябе навучанне ў той час? Гэты працэс адбываўся ў два этапы. На першым ішло вывучэнне літар і авалоданне элементарнымі навыкамі пісьма, другі этап уключаў ужо пераход да самастойнага пісьма. Агульнапрызнаным у педагогіцы лічыцца, што візуальнае ўспрыняцце, або нагляднасць, з'яўляецца найбольш эфектыўным сродкам у навучальным працэсе. Сведчаннем такой формы навучання з'яўляецца, напрыклад, знаходка самшытавага грэбеня канца XIII ст. з Бярэсця, на якім выразаны літары: А, Б, В, Г, Д, Е (на адным баку), Ж, З, Н, І, К, Л (на другім яго баку), — своеасаблівага буквара. А ў Ноўгарадзе знойдзена цэра памерамі 18x37 см, на адваротным баку якой выразана значная частка стара-раслаўскага алфавіта: трыццаць шэсць літар з сарака чатырох. Датуецца гэтая знаходка канцом XIII ст. Паводле назіранняў спецыялістаў, зробленых на падставе аналізу тэкстаў і малюнкаў, выкананых на бяросце, выяўлена ў раскопках Ноўга-

У час раскопак Верхняга замка Віцебска быў знойдзены ўзор пячонага кафлі XVII ст. — нашчэльніка (перамычка), на крапёжным шыле якой паліваю белага колеру быў нанесены надпіс "Першая проба ЛК". На маю думку, гэта экзаменацыйны ўзор памочніка майстра або чалядніка — цікавае сведчанне тагачасных іспытаў.

Такім чынам, агляд артэфактаў археалагічнага паходжання з гарадоў Беларусі сведчыць, што ў адукацыі і развіцці дзіцяці таго часу ўжываліся разнастайныя прыёмы, якія вядомыя сёння ў педагогічнай практыцы настаўнікаў.

Леанід КАЛЯДЗІНСКІ,
дацэнт БДПУ імя Максіма Танка,
кандыдат гістарычных навук,
археолог

На здымках: самшытавы грэбень (канец XIII ст.); старажытныя прылады для пісьма.

Уладзіслаў Старэвіч.

камі або рускімі, так і цыпер, на пачатку XXI стагоддзя, на старонках шматлікіх расійскіх даведнікаў літаральна ўсе нашы землякі пазначаны як "вялікі рускі" або "вялікі рускі, паляк па нацыянальнасці". У выніку гэтыя "памылікі" аўтаматычна фігуруюць і ў энцыклапедыях многіх замежных краін.

Калі прыгадаць колішні "Зводны план устаноўкі манументальных збудаванняў у Рэспубліцы Беларусь да 2012 года", то можна адзначыць шэраг вельмі ўдалых прапаноў, некаторыя з якіх ужо пачалі рэалізоўвацца. У тым ліку, у Полацку — помнікі княгіні Рагнедзе і кі-

На пачатку 1970-х па запрашэнні Саюза мастакоў Літвы я прыехаў у Вільнюс з выстаўкай жывапісу і графікі беларускіх мастакоў, якая размясцілася ў Палацы мастацкіх выставак па вуліцы Музеяў, 2. Заадно я прачытаў тут некалькі лекцый па сучасным беларускім мастацтве і выступіў на тэлебачанні. І вось у адзін цудоўны вечар пасля лекцыі да мяне падышоў пажылы сівы чалавек і прадставіўся: “Я — беларускі мастак Пётра (Менавіта так: Пётра! — Б.К.) Сергіевіч. Хачу з вамі пазнаёміцца бліжэй...” Потым дадаў: “Пётра Аляксандравіч...” На што я, паціскаючы руку мастаку, адказаў: “Я вас завочна ведаю. Бачыў некаторыя вашы творы ў Мінску: палотны — і ў Музеі Янкі Купалы, і ў Мастацкім музеі, — таксама чытаў пра вас невялічкую манаграфію Арсена Ліса, якая была выдадзена пару гадоў таму...” “Так, так, — усміхнуўся ён. — Шчыры і таленавіты чалавек Арсен Сяргеевіч. Я ведаю яго добра. Увогуле кажучы, на маёй радзіме ў мяне шмат сяброў, у тым ліку Максім Танк, Міхась Лынькоў, Рыгор Шырма, Міхась Сяўрук... Пабачыце іх — перадайце мой гарачы паклон... Вось мару ў Мінску зрабіць сваю персаналію. Першы раз я там выстаўляўся дзесяць гадоў таму. І цяпер ёсць што паказаць новага... (Гэта “новае” ён паказаў у Мінску ў 1978-м. — Б.К.). Калі вы маеце час, запрашаю вас у маю майстэрню на кубчак кавы, тут, непадалёк...”

П.Сергіевіч у майстэрні.

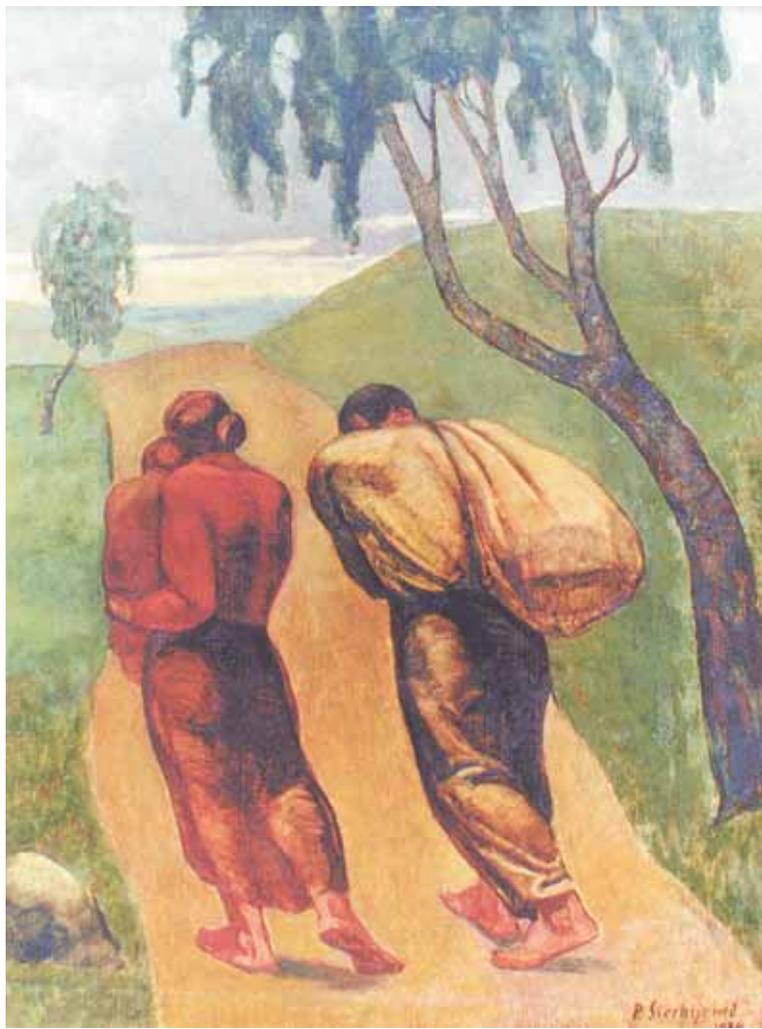
“Не парвалася мая сувязь з родным кутом...”

“Я — беларускі мастак Пётра Сергіевіч”

Словам, у прасторнай утульнай майстэрні Сергіевіча на другім паверсе дома № 30 у прадмесці Антокаль я прабыў каля дзвюх гадзін. Мастак паказаў шмат карцін, пейзажаў, партрэтаў. Былі і зусім “свежыя” палотны. Памятаю: партрэт Дамініка Ануфрыевіча Луцэвіча — бацькі Янкі Купалы, пейзаж “Вячэрняя балада”, эскіз карціны на тэму верша Купалы “А зязюля кукавала...”. Там жа ўбачыў і карціну пачатку 1930-х гадоў “Эмігранты”, якая мне вельмі спадабалася сваёй свежасцю, нязвычайнай пластыкай і арыгінальнай кампазіцыяй. Дзве фігуры — мужчыны ў шэрым адзенні і жанчыны ў чырвонай блузцы і карычневай спадніцы — паказаны спінамі да гледача. Яна, з дзіцем на руках, злёгка павернута ўлева; ён, сагнуты пад цяжкім мяшком, нахілены ўперад. На жоўта-вохрыстым шляху людзей, у глыбіні, — зялёныя ўзгоркі, лагчыны, адзінокая бярозка, справа — вялікае выгнутае дрэва з панурай лістотай, злева, на ўзбочыне дарогі, — палявы камень. Удалечыні, на даляглядзе, — хмарнае неба, са светлымі палоскамі кволай надзеі... Надзвычай пранзіліва-журботнае палатно і — глыбока шчымлівае... Дарэчы, праз некалькі гадоў гэтую работу (а можа, яе паўтор?) пад назвай “Шляхам жыцця” мастак падарыў нашаму Дзяржаўнаму літаратурнаму музею Янкі Купалы.

Увогуле, з гэтым цудоўным музеем звязаны многія старонкі жыцця творцы, бо пачынаючы з 1940-х гадоў і практычна да канца 70-х ён не толькі выконваў для яго заказы на купалаўскую тэматыку, у тым ліку і па просьбе першага дырэктара музея — удавы паэта Уладзіслава Францаўна Луцэвіч, але і асабіста падарыў установе некалькі работ. Сёння ў музейнай калекцыі — такія творы П.Сергіевіча, як “Званар”, “Гусляр”, “А хто там ідзе?”, “Беларусы”, “Янка Купала і Уладзіслава Луцэвіч”, “Партрэт Францішка Багушэвіча”, “А ты, сіраціна, жыві...”, “Янка Купала за чытаннем сваіх твораў у карчме”, два жывапісныя эцюды да паэмы Я.Купалы “Яна і Я”, вельмі цікавы партрэт будучай жонкі паэта (тады яшчэ Уладзіслава Станкевіч) ў нацыянальным беларускім адзенні, што мастак у пачатку 1950-х напісаў па фотаздымку 1908 года (якраз у тым годзе Уладзіслава і Янка пазнаёміліся ў рэдакцыі “Нашай Нівы”). Партрэт гэты Сергіевіч асабіста падарыў Уладзіславе Францаўне, якая незадоўга да смерці перадала яго музею, дзе ён знаходзіцца і па сёння...

Пётра Аляксандравіч тады, у майстэрні на Антокалі, шмат чаго расказаў пра сваё жыццё-быццё, і асабліва — пра тое, што мне было зусім не вядома: як ён, будучы супрацоўнікам вільнюскага Беларускага гісторыка-этнаграфічнага музея (аказваецца, быў такі), прымаў актыўны ўдзел у тым, каб усе экспанаты ўстанова былі перададзены ў Беларусь. А што выйшла з таго? Гэтая старонка малавядомая для беларускага чытача, таму са слоў мастака, якія тады, “з першых вуснаў”, я запісаў у бланкот, трохі раскажу пра тую дзіўную справу.

П.Сергіевіч. “Шляхам жыцця”.

Яшчэ вясной 1941 года ў выніку афіцыйных перамоў урадаў БССР і Літоўскай ССР усю маёмасць музея павінны былі вывезці ў Мінск. Да гэтага з установай падрабязна пазнаёміліся Янка Купала і Якуб Колас, і менавіта яны былі першымі, хто звярнуўся ў Акадэмію навук Літвы з прапановай, каб усе музейныя экспанаты вярнуць Беларусі. Але добраму пачыну перашкодзіла вайна... Пакуль я разглядаў карціны, Пётра

Аляксандравіч знайшоў на кніжнай паліцы нейкую папку. Адкрыў яе і дастаў пажоўклую выразку з газеты “Советское искусство” ад 22 студзеня 1945 года. Вось яе, ТАССаўскі, тэкст: “Правіцельство Литовской ССР решило передать в дар белорусскому народу богатейшую коллекцию музейных экспонатов Вильнюсского белорусского музея. Музейным работникам удалось уверечь от расхищения немецкими захватчиками до двадцати тысяч экспонатов и столько же книг, иллюстрирующих развитие экономики и культуры Белоруссии. Большую ценность представляют произведения народных резчиков по дереву, белорусские народные музыкаль-

ные инструменты, старинные рукописи и первые издания произведений белорусских писателей...”

Пётра Аляксандравіч далей расказаў, што пасля выгнання фашыстаў з Вільнюса маёмасць музея знаходзілася ў скрынях у двары базыльянскага манастыра. І ў падрыхтоўцы адпраўкі экспанатаў у Мінск самы актыўны удзел павінен быў прымаць менавіта ён, Сергіевіч, як галоўны спецыяліст і выдатны знаўца гэтых каштоўнасцей. А яны былі ўнікальнымі: гістарычныя рэліквіі, рэчы беларускага народнага побыту, творы фальклорнага мастацтва, старажытны жывапіс, разьба, вялікая каштоўная бібліятэка аб ВКЛ, старадаўнія выданні, у тым ліку кнігі Скарыны, беларуская перыёдыка з Заходняй Беларусі, графічныя малюўкі і эцюды Я.Драздовіча ды іншых мастакоў і г. д. Але Сергіевіч хутка зразумеў, што найлепшыя, найбольш каштоўныя экспанаты ў гэтых скрынях чамусьці... адсутнічалі! Толку ад сваіх літоўскіх калег-музейшчыкаў не дабіўся, і таму ў лістападзе 1944 года напісаў у Мінск ліст, дзе выказаў сваю нязгоду з такой дзіўнай работай літоўскіх экспертаў. Адказ мастак атрымаў ад сакратара ЦК КП(б)Б Цімафея Гарбунова, які пісаў: маўляў, не хвалюйцеся, хутка накіруюць у Вільню “групу таварышаў з даручэннем прывезці Беларускі музей у Мінск”, а таксама звярнуўся з просьбай да Сергіевіча, каб той працягваў аказаваць у гэтым пасільную дапамогу. Далей у лісце Гарбуноў прапанаваў мастаку пераехаць на пастаяннае месца жыхарства ў Мінск, дзе той будзе забяспечаны працай у Беларускім музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і, канешне ж, добрай кватэрай і майстэрняй. Аднак творца так і не рашыўся на перезд: чаму — не ведаю, пра гэта не пытаўся...

8 жніўня 1945 года, па настойлівым запыце апантанага Сергіевіча, урад Літвы ўсё ж накіраваў на імя кіраўніцтва БССР ліст, дзе літоўцы “посылают из своей столицы — г. Вильнюса — братскому белорусскому народу материалы Белорус-

ского музея, накопленные в результате общего строительства культурной жизни литовского и белорусского народов и спасенные от немецко-фашистских погромщиков самоотверженными работниками Литовской ССР”.

У рэшце рэшт, звыш дзесяці тысяч экспанатаў, адабраных літоўцамі, былі накіраваны на адрас Беларускага Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе часова і скла-дзіраваліся... Роля Сергіевіча ў тагачасным складаным працэсе па вяртанні вялікай часткі беларускіх каштоўнасцей на Радзіму, нават ва “ўрэзаным” выглядзе, сведчыць пра многае.

Вось такую споведзь я пачуў тады ад мастака. Дамовіліся і надалей сустракацца, бо ў гэтым сэнсе не было ніякіх праблем: Мінск ад Вільнюса — рукой падаць. Але, як сёння мне ні дзіўна, не атрымалася, хаця магчымаасцей для сустрэч было мора, у тым ліку і ў самім Мін-

ску, дзе Сергіевіч неаднойчы бываў. Думалася: яшчэ будзе час! Праз дзесяцігоддзе з лішкам пасля гэтай, на жаль, адзінай сустрэчы Пётра Аляксандравіч пайшоў з жыцця, не дажыўшы паўгода да свайго 85-годдзя...

Пётра Сергіевіч быў беларускім жывапісцам і графікам, які з 1960 года насіў званне заслужанага дзеяча мастацтваў Літоўскай ССР. Гэта, канешне, зразумела: у Літве ён пра жыў большую частку жыцця і шмат чаго зрабіў для яе нацыянальнай культуры. Але не было ні дня, каб мастак не памятаў, хто ягоныя продкі, хто ён родам і адкуль. Яго малая радзіма — вёска Стаўрова Дзісенскага павета Віленскай губерні. Гэта значыць — Браслаўшчына. У вельмі беднай сям’і было трое дзяцей. “Жыўшы кутнікамі, без сваёй гаспадаркі, мы пастаянна былі вымушаны шукаць кавалка хлеба на старане”, — пісаў пазней мастак. Але трэба было паставіць на ногі малых, і тады маці адправіла свайго сярэдняга сына Пётру ў сакавіку 1917 года ў пошуках лепшай долі ў Петраград, дзе пачыналася Лютаўская рэвалюцыя. Хлопчык з глухой вёскай, канешне, ашаломлены велізарным і шумным горадам, спыніўся ў знаёмай беларускай землячкі, што была родам са Стаўрова. Яна і ўладкавала Пётру ў майстэрню па вырабе вогнетушыцеляў, а потым — у нейкую экспедыцыю па падрыхтоўцы дзяржаўных папер. А праз год у якасці маладога рабочага Сергіевіч трапіў на фабрычныя курсы (тыпу вячэрняй сярэдняй школы). “Самым улюбённым урокам было тут для мяне маляванне, — успамінаў Пётра Аляксандравіч. — Яго выкладаў на курсах мастак Андрэў. Ён і звярнуў увагу на маю схільнасць да малюнка. А першыя “жывыя” творы, якія я пабачыў у Рускім музеі і якія закранулі маю душу, былі карціны “Апошні дзень Пампеі” Брулова і “Фрына” Сямірадскага. Гэта быў вялікі дзень для мяне...”

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

- "Рускі жанравы жывапіс XIX — першай чвэрці XX стагоддзя".
- Вываўка Ірыны Котавай "Шпацыры па Парыжы".
- Вываўка "Мастоцтва Узбекістана са збораў НММ РБ". Да 24.02.2011 г.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ"
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст.

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўка адной карціны "Ля касцёла" Ф.Рушчыца. Да 31.12.2010.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўка твораў В.Альшэўскага, М.Баразны, У.Зінкевіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя. "Культура I-й пал. XIX ст."

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬНАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І
БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай
камуні, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 8 — "Чароўная
флейта" В.А. Моцарта.

■ 9 — "Стварэнне свету" А.Пятрова.

■ 13 — Вялікі навагодні баль у Вялікім тэатры.

■ 15 — "Жарсці (Рагнеда)" А.Мдзівані.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковое абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).

Выстаўкі:

- "Вернутыя імгненні. Яўрэй царскай Расіі". Да 16.01.2011.
- "Няскончаная п'еса для механічнага шыла".

"Якуб Колас.
Жыццё і творчасць".

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:

- "Дарагі мой календар"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,
вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў "Дзядзька Янка, добры дзень!".

Шлях, вызначаны
лёсам".

- "Пушкінскія музеі Расіі і замежжа".
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Беларускія пісьменнікі XX стагоддзя ў творах выяўленчага мастацтва".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўкі:
- "Смерць — гэта не правасуддзе".
- "Как молоды мы были..."

■ "Жыццё як застылае
кіно".

■ "3D. Стэрэапіс па тканіне".

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Семейны
альбом".

■ "Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945".

■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці".

Да 12.05.2011.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Выстаўкі:

- "Чараўніцтва і магія" (выстаўка васковых фігур).
- Вываўка "Арт-ёлка — 2011".
- Вываўка-кірмаш "Лялькі-абярэгі".

■ 13 — "Адамавы
жарты" С.Навуменка.

■ 14 — "Сонечка" А.Паповай.

■ 15 — "Чарнобыльская малітва" С.Алексіевіч.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ 13 — "Адамавы
жарты" С.Навуменка.

■ 14 — "Сонечка" А.Паповай.

■ 15 — "Чарнобыльская малітва" С.Алексіевіч.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- Лакальныя экспазіцыі

■ "Повязь часоў".

■ "А па начах мне сняцца коні..."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад.
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

**Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —**
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 290-22-50
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеінасць
ЛВ №02330/0494414
ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.

*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2010.
Індэкс 63875
Наклад 9246
Падпісана ў свет
5.01.2011 у 18.30
Замова 27

РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

УВАГА!

**НАГАДВАЕМ!
НАЙЛЕПШЫ
ПАДАРУНАК СЯБРАМ —
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ
"КУЛЬТУРА"!**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І
БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай
камуні, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 8 — "Чароўная

флейта" В.А. Моцарта.

■ 9 — "Стварэнне свету" А.Пятрова.

■ 13 — Вялікі навагодні баль у Вялікім тэатры.

■ 15 — "Жарсці (Рагнеда)" А.Мдзівані.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.

■ 8 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева.

■ 9 — "Дамавічкі" Я.Конева.

■ 10 — "Нехта ў кацялку" А.Мілна.

■ 11 — "Сталіца Эраўнд" С.Гіргеля.

■ 12 — "Неба ў дыямантах" А.Чэхава.

■ 13 — "Адамавы
жарты" С.Навуменка.

■ 14 — "Сонечка" А.Паповай.

■ 15 — "Чарнобыльская малітва" С.Алексіевіч.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ 8 — "Залатое кураня" В.Улаўскага.

■ 8 — "Лятучая мыш" І.Штраўса.

■ 9 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT" А.Рыбніківа.

■ 11 — "Аршын мал алан" У.Іаджыбекава.

■ 12 — "Ноч у Венецыі"

І.Штраўса.
БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 8 — навагодняя праграма (спектакль "Цуды ў рэшаце"; елачная праграма "Снягурка і Дзед Мароз").